

Historie TJ Sokol Slaný

Diplomová práce

Studijní program: N7401 – Tělesná výchova a sport
Studijní obory: 7503T023 – Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
7503T100 – Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň základní školy

Autor práce: **Bc. Jakub Beránek**
Vedoucí práce: Mgr. Václav Ulvr

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jakub Beránek**
Osobní číslo: **P16000671**
Studijní program: **N7401 Tělesná výchova a sport**
Studijní obory: **Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň základní školy
Název tématu: **Historie TJ Sokol Slaný**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Obsahem práce je zmapování činnosti TJ Sokol Slaný od roku 1935 do roku 1990. Práce je zaměřena na vliv organizace na život ve městě, významné osobnosti a historii objektů, ve kterých byla činnost realizována.

Použité metody: Obsahová analýza písemných pramenů, orální metoda

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

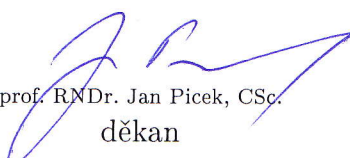
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Václav Ulvr**
Katedra historie

Datum zadání diplomové práce: **15. prosince 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **19. prosince 2018**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 15. prosince 2017

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Archiv tělocvičné jednoty Sokol Slaný, Kroniky slánského Sokola I.-IV., 1936

Archiv tělocvičné jednoty Sokol Slaný, Pamětní spis tělocvičné jednoty Sokol v Kvíčku, 22.-23.9.1928

Archiv tělocvičné jednoty Sokol Slaný, ročenka Novoroční list, 1936-1948

Literatura:

KOZÁKOVÁ, Zlata. Sokolské slety 1882-1948. Praha: Orbis, 1994. ISBN 80-235-0029-5.

NOVOTNÝ, Jan. Sokol v životě národa. Praha: Melantrich, 1990.

RUS, Jarka. 70 let Sokola v Slaném: Dějiny Jednoty 1865-1935. Slaný: Tělocvičná jednota Sokol, 1935.

Slánský obzor: ročenka Musejního spolku v Slaném. Slaný: Musejní spolek, 1893-1947. ISSN 1214-3847.

Světlo-občan: nezávislý krajský týdeník. Slaný: Vladimír Hozdecký, 1943.

Svobodný občan: časopis věnovaný lidu našemu. V Slaném: Fr. Neubert, 1941. ISSN 1804-378x.

Švermova garda: závodní noviny pracujících Švermových závodů v Slaném. Slaný: Švermovy závody, 1949.

UHLÍŘ, Jan B.. Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS. [s.l.] : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, 2005.

WAIC, Marek. Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2259-0.

WALDAUF, Jan. Sokol: malé dějiny velké myšlenky. Luhačovice: Atelier IM, 2010. ISBN 978-80-85948-67-7.

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

25. 6. 2019

Bc. Jakub Beránek

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval především vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Václavu Ulvrovi za odborné vedení, cenné rady a trpělivost. Zároveň bych velice rád poděkoval panu Liboru Dobnerovi, který mi poskytl mnoho informací a hlavně materiálů pro mou práci. Rád bych také poděkoval mé rodině, která mě i v nelehkých časech podporovala při mém studiu na vysoké škole, speciálně mému otci, který mi byl velmi nápomocen.

Historie TJ Sokol Slaný

ANOTACE

Diplomová práce se pokouší zmapovat historii tělocvičné jednoty Sokol Slaný se zaměřením na roky 1936 až 1990, přičemž zpracovává i předchozí období, které položilo základy této organizace. Bádání si všímá propojení jednoty se životem města, obyčejnými starostmi jejích členů i občanů, jejím vlivem na chod obce a kulturní i umělecké dění. Jsou zde hodnoceny sportovní úspěchy, provozní záležitosti, stejně jako nelehké financování chodu Sokola. Práce vychází z dostupných publikací k této problematice, z dosud nezpracovaných pramenů a orální historie. Doplněna je fotografickým materiálem z archivu Sokola Slaný a osobních archivů pamětníků.

Klíčová slova: Sokol, Slaný, tělovýchova, sport

The history of TJ Sokol Slaný

ANNOTATION

The thesis is trying to map the history of gymnastic unity Sokol Slaný with focus on years from 1936 to 1990. The previous period is being processed as well because it laid the foundation of this organization. Research notices the connection with town life, ordinary troubles of its members and citizens, its influence on the running of municipality and its cultural and artistic events. Sports achievements, operational matters are rated here as well as uneasy financial running of Sokol. This thesis is based on available publications to this issue, from untreated sources which have not been published and from oral history. The thesis is supplemented with photographic material from the archive of Sokol Slaný and personal archives of witnesses.

Key words: Sokol, Slany, physical education, Sport

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Rozbor pramenů a literatury	9
2.1	Kritika pramenů	9
2.2	Kritika literatury	9
3	Počátky tělovýchovného hnutí „Sokol“	10
3.1	Společenské, sociální a politické okolnosti vzniku Sokola	10
3.2	Počátky spolkového života v českých zemích	12
3.3	Vznik Sokola.....	15
4	Sokol Slaný 1865–1935	17
4.1	Okolnosti založení Sokola Slaný	17
5	Sokol Slaný 1935–1990	21
5.1	Činnost Sokola Slaný do roku 1939	21
5.2	Sokol Slaný za protektorátu	37
5.3	Poválečné období	45
5.4	Zrušení tělovýchovné jednoty.....	71
5.5	Rok 1968.....	73
5.6	Činnost v roce 1990	73
6	Závěr	74
7	Použité prameny a literatura	76
7.1	Archiv	76
7.2	Tištěné prameny.....	76
7.3	Dobová Periodika	76
7.4	Literatura.....	76
8	Seznam zkratk	78
9	Seznam příloh	79

1 Úvod

Vznik tématu pro mou diplomovou práci je orámován stým výročím vzniku samostatného československého státu v roce 2018 a sto padesáti pěti roky od vzniku Sokola Slaný v roce 2020. Vzhledem k tomu, že sám jsem členem této sportovní organizace a zjistil jsem, že je velmi zodpovědně sepsána její historie do roku 1935, ale chybí ucelený pohled na další roky, a tak jsem se pokusil zmapovat vývoj slánského Sokola až do jeho obnovení po roce 1990.

Mým cílem tedy bylo shromáždit všechny dostupné prameny a ty chybějící doplnit vzpomínkami pamětníků tak, aby se podařilo osvětlit méně známé a třeba i zapomenuté etapy života sokolské organizace v mém rodném městě. To vše jsem se pochopitelně snažil ukázat i na pozadí probíhajících společenských procesů, změn a událostí, které někdy umožňovaly další vývoj a jindy naopak brzdily, či zcela negovaly další možnosti rozvoje sokolské organizace.

První kapitolu jsem tak věnoval společensko-politickým okolnostem, v nichž se počala v Rakouském císařství postupně rozvíjet občanská společnost, stejně jako právním střetům, postojům a legislativním úpravám, které následně vytvořily základ pro růst spolkového života.

Další kapitola už sleduje zhmotnění emancipačních snah českého obyvatelstva v hospodářské i sociální oblasti a jejich vyústění v intenzivní spolkovou činnost a poté i vznik sokolské organizace.

V následující kapitole jsem snažil připomenout okolnosti vzniku sportovní organizace ve Slaném a její další, mnohdy nelehký, rozvoj v příštích letech. Chtěl jsem také poukázat na velkou píli, nadšení, snahu, pevnou vůli a víru v sokolskou myšlenku, díky níž naši předchůdci dokázali vybudovat životaschopný a fungující sportovní organismus.

Ve zbývajících kapitolách jsem se věnoval osvětlení toho, jak slánský Sokol pracoval a fungoval po roce 1936, čili ve velmi turbulentní době, kdy byl zasažen dvěma totalitními režimy a s tím spojenými zákazy. Snažil jsem se také zjistit, jak samotní členové organizace vnímali závažné společenské změny a nakolik to ovlivnilo jejich přístup ke sportování.

2 Rozbor pramenů a literatury

2.1 Kritika pramenů

Nejdůležitějšími prameny byly Novoroční listy tělocvičné jednoty Sokol Slaný z let 1936 až 1948, dále zápisy a prezenční listiny ze schůzí jednoty do roku 1953 a rozhovory s pamětníky. Válečná vydání Novoročních listů končí rokem 1941 a navazují rokem 1945. Tento pramen je jakýmsi shrnutím dění během roku v celé jednotě, což ročenku poněkud limituje, protože dochází ke zkracování a zjednodušování informací. Kladem je přehled aktivit jednoty v jednom prostoru. Zápisy a prezenční listiny byly často neuspořádané, mnohdy nedatované a hůře čitelné. Dalším pramenem byly rozhovory s pamětníky. Ti poskytli velmi cenné informace o sletu v roce 1948, účasti slánských sokolů na něm a jejich osobním přístupem k tělovýchově po zrušení sokolské organizace.

2.2 Kritika literatury

Informace o období od vzniku slánského Sokola do roku 1935 jsem čerpal převážně z velmi důkladné práce „70 let Sokola ve Slaném“ od Jarky Ruse. Kniha shrnuje počátky spolkového života, okolnosti vzniku Sokola a jeho nelehký vývoj. Autor otevřeně pojmenovává i spory mezi jednotlivými činovníky, potíže s cvičitelským sborem a s prostory k vyvíjení činnosti. Velmi užitečným zdrojem informací o válečné době byla práce Jana B. Uhlíře „Sokol za protektorátu“, která velmi podrobně popisuje události v ústředí Sokola i na celostátní úrovni. Tato publikace pomohla zasadit do kontextu doby i události ve Slaném těsně před zákazem Sokola. Dalšími zdroji byly knihy současného starosty Sokola, pana Libora Dobnera, pojednávající o historii a osobnostech města Slaného. Tato publikace pomohla osvětlit místo Sokola mezi slánskými spolky a nabídla další pohled na budování a otevření slánské sokolovny.

3 Počátky tělovýchovného hnutí „Sokol“

3.1 Společenské, sociální a politické okolnosti vzniku

Sokola

Vznik tělovýchovné organizace je třeba zasadit do dějů, které probíhaly v polovině 19. století v Evropě a pochopitelně i v samotném Rakouském císařství. Dlouhodobě neřešené finanční, obchodní či zemědělské krize vedly k nespokojenosti obyvatelstva, která přerostla v otevřené konflikty. Po revolučních letech 1848 a 1849, kdy byla všechna povstání potlačena, začalo docházet k rozvoji nejrůznějších hnutí, poněkud pak těch nacionálních.

Výsledkem těchto bouřlivých událostí bylo svolání zasedání říšského sněmu do Vídně v červnu 1848 – mimo jiné měl sněm projednat zrušení roboty a připravit ústavu. Vystoupil zde Alexandr Bach, který uvedl: „Musí být zajištěna naprostá svoboda projevu a neomezené právo jeho vyjádření. Vláda sdílí zásadu platnou ve všech konstitučních státech, že osoba poslance je posvátná a nedotknutelná“.¹ Tento postoj však měl být záhy změněn. Sněm dokázal pouze zrušit robotu, ale víc se již nepodařilo a to i proto, že v říjnu 1848 došlo ve Vídni opět k násilnostem a císař musel uprchnout do Olomouce, stejně tak jednání sněmu bylo přemístěno do Kroměříže. Sněm připravil návrh nové ústavy, který měl obsahovat i základní občanská práva, dokonce i zrušení trestu smrti. Vláda v čele s ministerským předsedou Felixem knížetem Schwarzebergem měla ale jiné představy o vývoji a připravila vlastní ústavu, tzv. „oktrojovanou“, nazývanou i Stadionova či březnová ústava. Ta byla vydána 4. března 1849 v Olomouci a následně 7. března 1849 bylo násilně rozpuštěno jednání říšského sněmu v Kroměříži. Moderní byl například §26, který uváděl: „**Jakmile který otrok vstoupí na půdu rakouskou neb na rakouskou loď, jest proto svoboden**“.² Březnová ústava ovšem nikdy nevešla v platnost a byla zrušena silvestrovskými patenty z 31. 12. 1851 (pro přesnost je třeba uvést, že šlo o dva patenty a nejvyšší kabinetní přípis císaře pána). Tyto dokumenty položily základy pro neoabsolutismus spojovaný především se jménem ministra vnitra Alexandra Bacha, byť za patenty stál také císař František Josef I. a Felix

---

¹ EFMERTOVÁ, Marcela C. a Nikolaj SAVICKÝ. České země 1848-1918. Praha: Libri, 2009. s. 23

² VESELÝ, Z., Dějiny českého státu v dokumentech. Praha, 2012, s. 6

kníže Schwarzenberg. Nicméně byla potvrzena rovnost občanů před zákonem, zrušeno poddanství i robota, vzniklo nové politicko správní uspořádání monarchie a byla zaručena ochrana těm náboženstvím, která byla uznána státem. Došlo také ke změně v soudnictví, to bylo nově trojinstanční, vznikl institut státního zástupce, občanský i trestní zákoník byly platné pro celou monarchii.

Snahou nového absolutismu bylo soustředění veškeré rozhodovací moci do rukou císaře. Ten prostřednictvím byrokratického aparátu, armády a policie kontroloval a ovládal dění v monarchii. Změny v administrativním uspořádání státu i v ekonomické oblasti měly podpořit aktivitu v hospodářské oblasti. Šlo o velmi byrokratický systém, který byl konstituován jako režim, potlačující občanská práva, zavádějící cenzuru a opírající se o armádu a policii. Prakticky nebyla možná jakákoli kontrola ze strany veřejnosti.

Rozvoj podnikání byl umožněn i zavedením jediného a jednotného celního rakouského pásma, zmírněním dovozních cel a v roce 1859 uzákoněním živnostenského řádu, zavádějícího úplnou svobodu podnikání.³

Na mezinárodní scéně pak probíhaly události, které ale následně ovlivnily i poměry v monarchii. Rakousko ukončilo spojenectví s Ruskem a lavírovalo ve vztazích s evropskými mocnostmi, nakonec se dostalo do velmi svízelné situace poté, co bylo poraženo ve dvou bitvách u Magenty a Solferina spojenými armádami francouzskými a Sardinského království. Stát byl zadlužený a bylo jasné, že musí dojít ke změnám. Císař zbavil úřadu nenáviděného ministra Alexandra Bacha a svolal jako svůj poradní sbor říšskou radu. Na základě jejich doporučení pak vydal tzv. říjnový diplom, kterým se zřekl absolutistického pojmání vlády. V únoru 1861 vyhlásil císař ústavu Schmerlingovu. Ústava obnovila instituci zemských sněmů, nově zřídila dvoukomorovou říšskou radu v podobě volené poslanecké sněmovny a panovníkem jmenované panské sněmovny.⁴ Další potíže pro monarchii přišly s aktivní politikou pruského ministerského předsedy Otto von Bismarcka, který se snažil, aby se Prusko stalo vedoucí silou Německého spolku. Výsledkem tohoto pnutí byl konflikt mezi Pruskem a Rakouskem, který vyvrcholil bitvou u Hradce Králové v roce 1866. Dopady katastrofální porážky se promítly nejen do zhoršení mezinárodní prestiže monarchie, ale i do vnitřních pohybů uvnitř státu. Došlo tak k Rakousko-uherskému vyrovnání, které

---

³ EFMERTO VÁ, Marcela C. a Nikolaj SAVICKÝ, pozn. 1, s. 47

⁴ EFMERTO VÁ, Marcela C. a Nikolaj SAVICKÝ, pozn. 1, s. 50

rozhodně obrátilo zájmy panovníka jiným směrem a česká otázka se tak na dlouhou dobu ocitla na okraji zájmu.

Mnohonárodnostní stát tak musel řešit národnostní otázky jednotlivých zájmových skupin, pokračující a neřešené nacionální střety pak byly jednou z příčin politické destabilizace soustátí a v konečném důsledku i konce monarchie.

3.2 Počátky spolkového života v českých zemích

Pojmem spolek označujeme určitým způsobem fixované, relativně trvalé dobrovolné sdružení osob (fyzických či právnických), spojených za určitým účelem. Spolkovnictví představuje jednu z forem veřejného života moderní občanské společnosti. A to jde o formu v pravdě klíčovou, neboť spolčovací právo (vedle příbuzného práva shromažďovacího) patří k základním právům člověka.⁵

Člověk, jako tvor společenský, se přirozeně shromažďoval do určitých skupin a komunit. Tak se dá, z pohledu historie, hovořit o sdružování do stavů, svazů, jednot, řádů, cechů, bratrstev a nakonec i spolků.

Spolky, nová forma společenské organizace, vznikající v důsledku a z potřeb vývoje směřujícího k rozbití starého, stavovsky korporativně uspořádaného systému, se realizovaly v oblasti soukromé aktivity, ne však nezávisle na daném společenském prostředí. Nové prvky, vymykající se ustálenému společenskému pořádku garantovanému absolutistickým režimem, vyvolávaly obrannou reakci policejního státu 18. století. První pokusy o regulaci společenského fenoménu ze strany státu (v tomto případě rakouské monarchie) se objevují v souvislosti se šířením zednářského hnutí a tajných revolučních společností od poloviny 18. století a počátku století následujícího. Měnící se společenské podmínky přinášely s sebou i nové problémy, a snaha státu jistým způsobem usměrnit spolkové záležitosti se realizovala vydáváním nových a nových předpisů.⁶

Společenský, ekonomický i politický pohyb v Rakouském císařství měl pochopitelně vliv i na spolkovou činnost. Promítaly se do této oblasti nejen zcela

---

⁵ LAŠŤOVKA, Marek. Pražské spolky: soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895-1990. Praha: Scriptorium, 1998. s. VII

⁶ DRAŠAROVÁ, Eva, ed. PAGINAE HISTORIAE – Stát, spolek a spolčování: [online]. [vid. 25.3.2019]. Dostupné z: www.nacr.cz/publikace/periodika/paginae-historiae-1993/ s. 1

pragmatické zájmy monarchie, ale i její obavy, takže spolky byly v různé míře i kvalitě povolovány a opětovně zakazovány. Často se stát chtěl vyvarovat například finančních sbírek mezi dělnictvem, protože by mohly být snadno zneužitelné. Zároveň byl nad spolky, i těmi povoleným, vykonáván mnohdy velmi byrokratický a přísně vedený dohled.

Naprosto odlišná společensko-politická situace revolučního roku 1848 vedla k přímé politizaci řady spolků. Jejich shromáždění se využívala ke svobodným diskusím a kontrole zákonodárství prostřednictvím petičního práva. Vytvořil se speciální vztah mezi konstituční ústavou a spolkovým právem. Mezi liberálními požadavky základních občanských práv figurovalo i petiční právo a právo tvořit spolky, což bylo zakotveno i v oktrojované ústavě z dubna 1848. Zrušilo se předepsané užívání klausule o neúčasti v tajných společnostech a bratrstvech ve služebních přísahách státních zaměstnanců. Předseda vlády Pillersdorf zdůraznil v dopise zemským představeným z 2. května 1848, že petiční právo a právo tvořit spolky náleží všem občanům státu. Soukromé spolky však nesměly vystupovat proti základům ústavy a proti bezpečnosti státu. Jakékoliv pokusy nelegálních spolků zmocnit se části výkonné moci se potlačovaly zákonnou cestou.⁷

Překotný vývoj v letech 1848 a 1849 byl ale zbrzděn a nakonec i zastaven, byť ještě v březnové ústavě Stadionově z roku 1849 byl nadějný § 7: „Rakouští občané mají právo shromažďovati se a spolky zřizovati, pokud se kolik účel, prostředky, aneb způsob shromáždění aneb spolčení ani právu nepřičí, ani státu nebezpečen není. Vykonávání tohoto práva, jakož i výminky, pod nimiž se spolkovní práva nabývají, vykonávají, aneb pozbývají, ustanoví zákon.“⁸

S porážkou revoluce docházelo k návratu k absolutistickým praktikám a postupům, sílil dohled státního aparátu. Silvestrovské patenty pak ukončily poměry nastavené oktrojovanou ústavou (byť nevešla v podstatě v platnost) a definitivní konec liberálním poměrům v monarchii učinil nový spolkový zákon z 26. 11. 1852 č. 253/1852 ř.z..

Zákon se vracel k povolovací praxi zákona z roku 1843 a nahradil prozatímní spolkový zákon. Opět byla zavedena trojstuňová povolovací praxe podle typu – císař,

---

⁷ DRAŠAROVÁ, Eva, pozn. 6, s. 3

⁸ VESELÝ, Z., pozn. 2, s. 384

ministerstvo vnitra, zemský úřad (v Čechách místodržitelství). Politické spolky a spolky zasahující do výkonné a zákonodárné moci nebyly povoleny.⁹

Tento zákon platil ještě dlouhých patnáct let, ale tím, že neabsolutistický režim byl minulostí, docházelo pochopitelně drobným posunům ve vnímání normy a také v jejím naplňování. To nebylo vždy jednotné, další nejistotu do rozhodovací praxe přinesl i konkordát s církví, kde se mělo hledět jinak na církevní spolky.

Vláda mezitím připravovala svou vlastní verzi spolkového zákona a v méně nápadné formě pokračovala v dosavadní praxi dozoru nad spolky. Policejní ministerstvo zaslalo v září roku 1862 zemským představeným interní pokyny k dozoru na veřejná shromáždění konaná pod širým nebem. Reagovalo tím na pořádání řady shromáždění z národnostních, náboženských či sdružovacích důvodů v mnoha zemích rakouského státu, která nebyla žádným zákonem zakázána a která vytryskla po změně vládního systému z dlouho potlačovaného individuálního hnutí. Vláda nechtěla vystupovat proti nim přímo, ale uplatňovala své dozírací právo k zachování klidného chodu běžného občanského života v politicky nestabilním období. Obávala se jejich protivládního charakteru a odmítala dosavadní pasivní postoj. Podobná shromáždění se nadále oznamovala předem státnímu úřadu, který se staral o veřejný pořádek a bezpečnost v místě nebo v okrese, včetně informace o programu. Veřejné přípravy se dovolovaly až po úředním rozhodnutí. Nedoporučovalo se publikovat tuto směrnici veřejně, obzvláště ne v Čechách. Především české spolky silně překračovaly své stanovy při zahradních a jiných slavnostech a výletech a využívaly tyto akce k národní agitaci.¹⁰

Tento zákon platil ještě dalších patnáct let, až do roku 1867, kdy byl nahrazen zákonem č. 134/1867 ř.z., O právě spolčovacím. Tato norma již byla liberálnější a více dopovídala dění ve společnosti. Zákon byl vřazen do Ústavy rakouské říše z 21. prosince 1867, která ustanovila dualismus a platila až do konce monarchie.

Základní zákon o všeobecných právech státních občanů, článek 12) Rakouští občané státní mají právo se shromažďovati a spolky činiti. Jak se těchto práv má užívati, stanovuje se zvláštními zákony.¹¹

---

⁹ LAŠŤOVKA, Marek., pozn. 5, s. XII

¹⁰ DRAŠAROVÁ, Eva, pozn. 6, s. 6

¹¹ VESELÝ, Z., pozn. 2, s. 414

Po pádu monarchie byl tento zákon převzat Československou republikou a v průběhu existence první republiky došlo pouze k jeho drobným úpravám, ty ale měly spíše zmírňující charakter.

Ke změnám spolkového práva došlo dále až za pomnichovské „druhé“ republiky. Vláda, která mohla na základě zmocňovacího zákona sama vydávat nařízení s platností zákona, tehdy v rámci redukce základních demokratických práv omezila svobodu spolčování. Nedlouho po okupaci českých zemí německou armádou se přistoupilo k další zásadní novele spolkového zákona, jež značně omezila svobodu spolčovací. Protektorátní vláda svým vládním nařízením č. 97 z 31. 3. 1939 prakticky znovu zavedla koncesní systém: „Dokud zemský úřad nevysloví, že oznámení o utvoření spolku bere na vědomí, nesmí spolek zahájit činnost.“¹²

Spolkový zákon byl nahrazen novou normou až v roce 1951 a to zákonem č. 68/1951 Sb., O dobrovolných organizacích a shromážděních. Tento předpis už místo pojmu spolky používal termín dobrovolné organizace, které měly být řízeny v duchu „demokratického centralismu“. Zákon pak exaktně vyjmenovával dobrovolné organizace, mezi nimi také Československou obec sokolskou.

Po dobu následujících desetiletí tak v Československu vyvíjely činnost jak „staré“ spolky na základě rakouského spolkového zákona – podřízené ovšem přísnému dozoru státu, tak masové celostátní dobrovolné organizace, jež přes oficiální nezávislost byly prakticky propojeny s mocenskými strukturami v zemi.¹³

3.3 Vznik Sokola

Pád absolutismu, snaha po naplnění českých politických a národních požadavků a jisté úspěchy v hospodářské oblasti vyvolaly u českého obyvatelstva snahu demonstrovat své státoprávní a kulturně politické postoje novým způsobem, který české země dosud nepamatovaly. Jeho vyjádřením byla od počátku 60. let intenzivní spolková činnost společenská i profesní.¹⁴

Začínají se tak objevovat první spolky, například pěvecké – pražský Hlahol, kroměřížský Moravan či kroměřížský Žerotín. Z kulturní sféry to pak jsou spolky Svatobor a Měšťanská beseda. V tomto časovém horizontu pochopitelně muselo dojít

---

¹² LAŠŤOVKA, Marek., pozn. 5, s. XIV

¹³ LAŠŤOVKA, Marek., pozn. 5, s. XVII

¹⁴ EFMERTOVIÁ, Marcela C. a Nikolaj SAVICKÝ, pozn. 1, s. 293

i na spolky, které by měly sportovní náplň. Do té doby byl tělocvik spíše vyhrazen úzkému okruhu zájemců, především šlechtě a bohatším měšťanům. Centrem byla Praha, kde se objevovaly vlivy zahraničních lékařů či cvičitelů, nabízejících léčivá a zdraví prospěšná cvičení, spojená dokonce i s masážemi.

Zajímavé je, že organizace, která byla a je vnímána jako vyvrcholení národních emancipačních snah, jako společenství, které má vlastenecké poslání a má být prospěšné snahám o prosazení českého živlu, tak tato organizace vznikla jako společný projekt Čechů a Němců. Spolupráce však nevydržela dlouho, obě národnosti se rozešly v otázce jednací řeči a pak také v pohledu na financování spolku. Německá strana těchto okolností později využívala propagandisticky, především pak v době, kdy se k moci v Německu dostali nacisté, příkladem může být článek v říšských novinách Berliner Tageblatt, které komentovaly X. všesokolský slet také těmito slovy: „Přitom ironií osudu český národ byl skoro ve všech oborech vyškolen německou kulturou a německými vzory. I samotný »Sokol« byl vytvořen podle vzoru Jahnových turnerů a dokonce i vlastní zakladatelé českého sokolství Fügner a Tyrš byli německého původu.“¹⁵

Čeští příznivci tělesných cvičení, kteří za Němci nechtěli zaostávat, stanuli před jasným rozhodnutím – založit ryze český tělocvičný spolek. Tak 17. prosince 1861 podal Julius Grégr stanovy na místopředsedství. To o čtyři dny později udělilo povolení k založení jednoty pod názvem Tělocvičná jednota pražská.¹⁶ Konečným datem vzniku Tělocvičné jednoty pražské-Sokola byl 27. leden 1862. Pojmenování Sokol se užívalo souběžně s názvem jednoty od roku 1862, ale oficiálně k přijetí tohoto jména došlo až 13. listopadu 1864.¹⁷

---

¹⁵ UHLÍŘ, Jan Boris, Sokol za protektorátu [online]. Praha, 2005. [vid. 11.3.2019]. Dostupné z: dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/3572/140033044.pdf

¹⁶ WAIC, Marek. Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2259-0. s. 17

¹⁷ EFMERTO VÁ, Marcela C. a Nikolaj SAVICKÝ, pozn. 1, s. 302

4 Sokol Slaný 1865–1935

4.1 Okolnosti založení Sokola Slaný

Město Slaný mělo možnost těžit z blízké polohy Prahy a relativně slušné dostupnosti, která byla zajištěna například provozem koňských povozů z hlavního náměstí do Prahy. Město tak nebylo daleko od centra dění a to vše se ještě zlepšilo po zavedení vlakového spojení: „Roku 1870 počalo se pracovati na stavbě dráhy Pražsko-duchovské. Opodál města postaveno nádraží. První vlak přijel do Slaného 11. května 1873. Tím se změnil dosavadní komericonelní směr v městě. Vozy, které dosud jezdily od pražského předměstí na náměstí řídly, až docela přestaly jezdit. Zato se začalo jezdit drahou a frekventována silnice k nádraží.“¹⁸

Je dobré podotknout, že Tělocvičná jednota Sokol Slaný byla ve své době čtvrtým nestarším spolkem ve Slaném, po C.k. priv. sboru městských ostrostřelců, Bratrstvu vzájemně se podporujících horníků dolů slanských a Zpěváckém spolku „Dalibor“.¹⁹

Do města tak sokolská myšlenka proniká již v roce jeho vzniku, dokonce 20. července téhož roku vede Dr. Miroslav Tyrš svůj pátý výlet do Šternberka u Smečna. Sokolové v krojích a s vlastní hudbou jeli tehda ještě koňskou drahou na kladenskou „Výhybku“ a tudy šli pěšky přes Muncifaj (Smečno) do tehdy kvetoucích lázní Šternberských. Slánští tuto akci vzali jako impulz k vlastní činnosti a v roce 1864 se začalo cvičit na zahradě u „Zeleného věnce“ v Soukenické ulici. Tito cvičící pak také v roce 1865 zažádali na c. k. okresním úřadě ve Slaném „o povolení valné schůzky ku zaražení tělocvičného spolku“.²⁰

Po dubnové ustavující schůzi pak ještě docházelo k průtahům kvůli požadavkům c. k. místodržitelství na úpravy v předložených stanovách, ale spolek už mohl být řádně

---

¹⁸ KAZDA, Karel. Slaný po stránce historické: (město a jeho kraj). Slaný: F. Holub, 1920. s. 132

¹⁹ DOBNER, Libor. Slaný: kapitoly z historie královského města. Slaný: Nákladem JUDr. Jiřího Linkeho vydal Roman Kabátek, knihkupec a antikvář ANTIKVARIÁT Slaný, 2016. ISBN 978-80-270-0639-7. s. 133

²⁰ RUS, Jarka. 70 let Sokola v Slaném: Dějiny Jednoty 1865-1935. Slaný: Tělocvičná jednota Sokol, 1935. s. 10

ustaven. Na valné hromadě v místnostech ochotnického divadla v piaristické koleji gymnasia v neděli 13. srpna 1865 byl zvolen starostou majitel knihtiskárny pan František Jeřábek. Přihlášených členů bylo 60 a hned na 22. srpna bylo svoláno první cvičení.²¹

Když opadlo prvotní nadšení ze vzniku jednoty, pochopili její členové, že největším problémem je místo, kde by se mohl odehrávat spolkový život. Sokolové tak vystřídali velké množství hostinců, v prvním desetiletí po vzniku se stěhovali sedmkrát.

Stěhování bylo většinou zapříčiněno finančními požadavky provozovatelů, jak se dočteme z dopisu starostovi Sokola z 12. února 1867: „Pane starosto! Žádám Vás, abyste mně můj sál vyprázdniti nechal, který potřebuji k výnosnějšímu účelu, ježto z Vaší strany se cítím všestranně zkrácený. S úctou Leopold Svoboda, hostinský v Templu.“ Na to reaguje ve svých poznámkách bratr Vilém Michl takto: „Nesnázím podobným se jednota sotva dříve uvaruje, dokavade vlastní místnosti, totiž stavení míti nebude, a místností v hostincích vyhledávati musí, ježto hostinský na zvelebení své živnosti hledí, a jednota naopak střídmost a mravopočestnost v zásadě má.“²²

Z těchto poznatků vyplývá, že jednota musela přemýšlet o vybudování vlastního stánku, kde by mohla probíhat spolková činnost a cvičení. Základní otázkou bylo, jakým způsobem financovat výstavbu tohoto objektu. K tomuto účelu byly postupně založeny dvě instituce, nejprve v roce 1879 „Fond tělocvičny pro vystavění tělocvičny“ a v roce 1888 byl založen samostatný spolek „Družstvo pro vystavění tělocvičny ve Slaném“. Téhož roku byl zakoupen pozemek pro novou sokolovnu. Finanční prostředky pak přicházely z drobných darů, výtěžků tanečních zábav a jiné spolkové činnosti. Základní kámen sokolovny byl položen 28. září 1896 na den svatého Václava. Už o necelý rok později, dne 15. srpna 1897, pak proběhla velkolepá slavnost k otevření sokolovny.²³

Ani nositelům vznešené sokolské myšlenky se nevyhnuly zcela přízemní lidské třenice, tahanice a půtky. Mnohdy šlo o rozmíšky kvůli striktnímu výkladu stanov: Bratr Šťastný neplatí příspěvků, není pokládán za člena, protože vytýká starostovi Jeřábkovi, že byl dříve u ostrostřelců!²⁴ Zde je dobré připomenout, že spolek slánský ostrostřelců

---

²¹ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 12

²² RUS, Jarka. pozn. 20, s. 17

²³ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 83

²⁴ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 22

byl považován za velmi prorakouskou organizaci, což v národně orientovaném Sokolu mohlo vzbuzovat jisté antipatie. V srpnu 1867 sesadí náčelník cvičitele Žaluda. Cvičenci se bouří, žádají, aby výbor jmenoval Žaluda cvičitelem. Mají ostatně již vroubek z červencového výletu na Žerotín, kde vzdorovali náčelníku na zpáteční cestě. Místostarosta Hollweg navrhuje vyloučit 12 zbojníků z jednoty, že dílem potají, dílem veřejně zřejmě nesváry v jednotě vyvolávají. Když výbor nevyhoví, sám vystupuje.²⁵ Na čas vystupuje z jednoty oblíbený kotlář Čeněk Pražák a posílá výboru rozezlený list: „Jsem haněn od bratří, Kainových potomků, kteří mě chtějí mravně zavraždit! Vy, pane starosto, držte pevněji otěže, krotte vášně a vypleňte bejlí, které zdravou peň rostliny obejmá“ Nedopátrali jsme se blíže, co se jen bratru Pražákovi tak strašného mohlo státi.²⁶ I nadále zaznamenávají výroční zprávy jednatelů disciplinární zákroky a vyloučení odbojných členů: Cvičitel František Neureutter byl v září 1883 vyloučen na čas z jednoty „pro popuzování proti výboru a nešetření řádu a kázně spolkové.“ Na pokoutní a neblahé vlivy jednotlivců naříká si jednatel Ošťádal ve své zprávě na valné hromadě r. 1885: „Otevřela se opět rána dosud nezacelená. Rozehrávána je rukama člověka nepřítel, jenž zlomyslnou radost cítí nad nesváry.“ O dva roky později si stěžuje trpce na jak se s drahým odkazem Tyršovým nakládá: „Často jen povrchnost, šarlatánství a ponižující panáčkování spatřovati lze. Zájmy osobní, vzájemná nevráživost a sočení, zejména pak rozdílnost v náhledech politických nedá Sokolu kráčet cestou přímou.“ Obchodník Emanuel Kozlík byl zavolán před výbor, že neodevzdal knihu z knihovny. Nepřišel a byl vyloučen. Těžce dotčen píše 28. ledna 1890 výboru“ „Velmi nemile byl jsem překvapen dopisem, kterým mě vylučujete ze středu bratrského, že jsem nevrátil knihu. Rád ji zaplatím a prosím, abych dále ve spolku byl ponechán. Doufám, že moje ospravedlnění dojde uznání a já budu ušetřen hanby býti vyloučen ze Sokola.“²⁷ Ani v době následující po otevření nové sokolovny nebyly vztahy v jednotě ideální, dokonce došlo v roce 1900 k vzniku tzv. vzdorojednoty Sokol-Tyrš, když došlo k osobním sporům mezi vrcholnými činovníky. Dvě jednoty tak ve Slaném existovaly vedle sebe dlouhých jedenáct let, až došlo k zrušení spolku Sokol-Tyrš a přechodu jeho členů pod křídla slánského Sokola.²⁸

---

²⁵ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 22

²⁶ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 22

²⁷ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 40

²⁸ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 127

Rok 1900 byl důležitý také tím, že byl povolen a založen Dámský odbor Sokola, od roku 1907 směli v Sokole cvičit i chlapci a od roku 1909 také děvčata. Šlo o děti školního věku a podmínkou bylo, že chlapce povede učitel a dívky učitelka. Podobně jako Dalibor nechyběl ani Sokol při žádné národně zaměřené akci ve městě, v okolí a v mnohých případech se účastnil i národních a sportovních slavností v jiných větších městech.²⁹

Velké potíže hnutí způsobila první světová válka, během níž byla Česká obec sokolská výnosem c. k. ministerstva vnitra ze dne 24. září 1915 rozpuštěna. Mnoho sokolů musel odejít do válečné vřavy a spolková činnost tak upadala. S vyhlášením samostatnosti ihned úloha sokolů stoupla, byli ve službách tzv. Národní stráže, zabavovali zbraně, starali se o zajatce, účastnili se rekvizic potravin atd.

V roce šedesátého výročí vzniku slánského Sokola byla zrealizována přestavba sokolovny, tak aby více vyhovovala potřebám vzrůstajícího se hnutí. Tato stavební akce přišla jednotu na více než 500 tisíc korun a díky tomu vznikl Sokolu dluh téměř 200 tisíc.

V Kvíčku (dnes součást města Slaný) byla dne 23. září 1928 otevřena nová sokolovna. K této slavnosti vyšly ze slánské sokolovny velké průvody.

V roce 1931 ujal se Sokol sám uspořádání oslav státního svátku. Vyzval 82 úřady, korporace, školy a spolky k spoluúčasti, kterou přijaly 54 pozvané. Nebylo tehdy okázalejší oslavy od převratu!³⁰

---

²⁹ DOBNER, Libor. pozn. 19. s. 135

³⁰ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 207

5 Sokol Slaný 1935–1990

5.1 Činnost Sokola Slaný do roku 1939

Sokol Slaný vydával tzv. Novoroční list, který byl jakýmsi hodnocením uplynulého roku, shrnutím úspěchů i neúspěchů, radostí i smutků a vůbec celkových výsledků práce a života jednoty. Zároveň tento list velmi přesně formuloval sokolské ideály a dovolával se jejich naplňování a rozvíjení.

Všechny rozdíly věkové, stavovské, třídní at' mizí před jedinou a správnou myšlenkou, že všichni jsme si rovni, že žijeme v demokratickém státě, jehož nejvyšším zákonem nepsaným, ale nejváženějším, budiž bratrská láska všech ku všem, obětavá pomoc těm, kdo trpí, bratrství srdce a ducha, z kterých plyne vzájemná úcta jednoho k druhému.³¹ Zde je v podstatě shrnut vysoce demokratický, lidsky a sociálně jasný postoj sokolstva.

V popisu roku 1936 zaznívá kritika nízké účasti členů jednoty na spolkové činnosti, a to nejen na cvičení, ale i na ostatním sokolském díle, které je pro život společenství neméně důležité. Poměrně výstižně píše kronikář o této starosti takto: „Sokolství je oběť, z které zdánlivě nic nemáme, není tedy pro povahy sobecké a egoistické, Přicházíme snad často, když prosíme o dárek pro naše děti, nezaměstnané, menšiny, zájezdy, pro naše fondy sociální a stavební, na naše časopisy sokolské a nevím, co všechno.³²

To, že mimo těchto atributů byl Sokol vnímán i jako organizace, sloužící vyšším zájmům, které pochopitelně vycházely z nacionálního a státotvorného směřování jednoty, dokládá i tato myšlenka: „Sokolství je školou kázně, přípravou brannosti. Tolik se dnes mluví o těchto heslech. A podívejte na cvičení. Který že odbor má nejméně příslušníků? Muži, muži!³³

Sokol věnoval branné předvýchově zvláštní péči, at' pochodovými cvičeními večerními a nočními, at' cviky pořadovými a střelbou. Pro cvičení ve střelbě byly zakoupeny cvičné pušky 620 Kč. Členové cvičitelského sboru zúčastnili se 4. 3. 1936 na radnici výcviku plynovými maskami. Pro širší cvičící členstvo bylo vypůjčeno

---

³¹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 2

³² Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 3

³³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 3

z radnice 23. 3. 1936 znovu patnáct masek a cvičitelé uspořádali zvláštní kurs. V župní škole brannosti, pořádané v Postoloprtech jsme měli 4 bratry odvedence.³⁴

V závodu zvláštním (bojovém) žactva ve Slaném byl běh na 60 m s překážkou, skok daleký, odhad vzdálenosti, běh s břemenem, střelby z malorážky a vrh granátem na cíl. Slánští obsadili v obou kategoriích první a druhá místa.³⁵

Na konci roku 1936, přesně k 15. 12. 1936, vykazovala jednota 854 členů, k tomu 470 příslušníků sokolské mládeže, celkem tedy 1337 sokolů. O postavení jednoty ve městě svědčí i to, že někteří členové slánského Sokola byli zvoleni do místních orgánů. Do Místní osvětové komise JUDr. Karel Štych, do Civilní protiletectvé obrany Karel Krisl, do Místního výboru brannosti Josef Ptáček, odb. učitel a do Okresního výboru pro zvýšení brannosti lidu Jarka Rus.³⁶

Na valné hromadě Sokolské župy Sladkovského v Lounech 15. 3. 1936 se zúčastnilo 9 členů výboru slánského Sokola a jak podotýká kronikář, jednání valné hromady bylo velmi debatní: „Bratr župní náčelník v Halla nařikal si zvláště na úžasnou nekázeň členstva, která se projevila i v slabé účasti jednot na župním sletě. Z 62 jednot bylo na sletě jen 47, a to ještě z nich osm jednot poslalo jen po jednom zástupci! Vytýkal i přemíru podniků, které pak činnost celkovou zeslabují. Cvičení župní nebyla prý líbivá a byla těžká. Namítali jsme zejména, že náš župní slet nebyl mimořádným, leda svým nezdarem, že slánská jednota nenese vinu na tomto nezdaru. Žádali jsme, aby byl ve „Věstníku“ vykazován pokladní účet o župním hospodářství. Projevili jsme obavy nad velkými investicemi do letoviska v Pnětlukách, navrhovali jsme nevydávati župní „Věstník“ a snížit vysoký župní příspěvek. Jinak rozešli jsme se zase v dobrém bratrství.“³⁷ Nakonec byl letní tábor v Pnětlukách opuštěn a vydávání Věstníku také omezeno, je tedy vidět, že debaty na jednání sokolské župy nebyly zbytečné a vedly k určitým úsporným opatřením.

V jednotě se také výrazněji začala rozvíjet činnost v oblasti míčových her a to především stolní tenisu, košíkové a odbíjené. Obě byly provozovány v sálech. Zajímavostí bylo, že se jednota v nějakém okamžiku zabývala myšlenkou koupit dokonce fotbalové hřiště S.K. Slaný: „Nápad, abychom koupili hřiště S.K. Slaný nebyl

---

³⁴ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 8

³⁵ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 11

³⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 5

³⁷ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 6

snad ani dobře uvážen, tím méně ovšem bychom chtěli platiti at' už kdekoli tuze veliký nájem. Na to jednota prostě nemá peníze. V Čížkovic ohradě dala by se také pohodlně pěstovati střelba z malorážky.“³⁸

Mimo sportovních aktivit měl Sokol vždy i ty vzdělávací a nejinak tomu bylo i v roce 1936, kdy proběhly večery jak vzdělávací, tak zábavné. Na několika večerech byly také promítány diapozitivy a filmy jak ze Slaného, tak ze zahraničí. Zařízení na promítání ochotně propůjčovala Městská spořitelna a zemská hospodářská škola. Slánští sokolové také vyjížděli na výlety a pochodová cvičení, například do Prievidzi, kde bylo věnováno 80 cenných knih místní sokolské knihovně.

Asi nejzajímavější akcí byl zájezd zvláštním autobusem do Prahy dne 4. 8. 1936 na veřejné cvičení olympijského družstva ČOS, chystajícího se na cestu do Berlína.³⁹

Další neoddelitelnou součástí sokolské činnosti byla sociální a menšinová práce. Zatímco sociální práci není třeba nijak složitě definovat, menšinovou práci je dobré osvětlit. Šlo o národní mise v národnostně smíšených regionech Čech, Moravy a Slezska (později i Slovenska), kdy byly zakládány tzv. menšinové jednoty v oblastech s převahou německého obyvatelstva. Těmto jednotám byla pak poskytována nejrůznější pomoc, od finanční podpory přes zajišťování odborné literatury až po obstarávání nářadí.⁴⁰ Jednoty z vnitrozemí tak všemožně podporovaly tyto „adoptované“ spolky, nazývané ve slánských dokumentech „svěřenky“. Tělocvičná jednota Sokol Slaný podporovala takto svou svěřenku ve městě Bílina. Tuto práci měl na starosti tzv. menšinář. V roce 1936 byla pro bílinskou svěřenku vybrána částka 400 Kč, pomoc ale směřovala i do Bardějova, či Haselbachu. Ani tady se hodnocení této oblasti sokolské práce neobešlo bez povzdechu: „Jsme si dobře vědomi, že nekonáme svou povinnost k menšinám takovou měrou, jak by ony zasluhovaly, ale věříme, že i na tomto poli své činnosti vyvineme brzy účinnější práci.“⁴¹

Sociální pomoc obstarával sociální fond, zvaný „Jubilejní základ bratrské pomoci Sokola Slaný“ byl založen v roce 1935. „Na podpory bratrů zestárlých

---

³⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 12

³⁹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 14

⁴⁰ WAIC, Marek. pozn. 16, s. 86

⁴¹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 17

a nezaměstnaných vydáno letos 1621 Kč k 15. 12. 1936 vykazuje fond 13.045 Kč a budou z něj uděleny podpory potřebným bratřím a sestrám, hlavně v době vánoční.“⁴²

O zcela praktické věci se staral pořadatelský odbor, který zajišťoval provoz kluziště, především pak propůjčování sokolovny. V roce 1936 bylo možné si půjčit sokolovnu za 200 Kč, malý sál v I. poschodí pak za 50 Kč. Jednota však neupřednostňovala hledisko finanční před tím „celospolečenským“, zároveň se ale snažila zůstat přísně apolitická a tak se dozvídáme: „Velmi často byla i letos sokolovny propůjčena zdarma, jsou-li to podniky buď rázu důležitého nebo spolkové schůze, zkoušky apod. Pro schůze politické se sokolovna zásadně nemůže propůjčit. Bezplatně jsme propůjčili sokolovnu, jako každoročně, na odvody branců, odboru čsl. turistů po celé prázdniny na studentskou a členskou noclehárnu a Slanské scéně na divadelní zkoušky. Velmi zajímavý byl sraz nových odvedenců v sokolovně 4. 4. 1936, pořádaný odbočkou Svazu čsl. důstojníků za účasti žáků z gymnasia, veřejné obchodní školy a škol měšťanských. Po slavnostní přísaze a proslovech důstojníků odvodních, odešli branci na náměstí a pak s věnci na hřbitov.“⁴³

Mimo tyto události, byla sokolovna propůjčována např. pro taneční hodiny Aloise Hercla, na odpolední čaje Aloise Hercla, boxerům klubu Heros, nejrůznějším organizacím pro zajištění plesů a zábav, pro schůze, kursy a také výstavy

Naprosto přízemní a nezbytné záležitosti dělaly starosti pořadatelskému sboru, lépe řečeno jejich řešení, i tomu se tak kronikář věnuje velmi pečlivě: „Ventilátor pro Tyršův sál byl poměrně levně vyřízen, náklad si vyžádal za vše 3.008 Kč. O koupi nového elektroluxu (rozuměj vysavače), se právě vyjednává, potřebujeme jej pro čištění po četných podnicích a zejména zábavách nezbytně.“

Práci pořadatelského odboru můžete nejlépe posouditi v cifrách. Br. pokladník Jaroslav Frolík odvedl hlavní pokladně za rok 1936 z vlastních podniků čistých 9.117 Kč. a z cizích podniků 9.410 Kč.⁴⁴

V tomto roce se také velmi horlivě debatovalo o možnosti instalovat do objektu ústřední topení, nakonec ale převládl názor, že toto by bylo rozumné provést až při stavbě druhého sálu. Navíc již tehdy je možné členy výboru pochválit za „finanční gramotnost“, když se rozhodli, že: „Nemůžeme se do přístavby pustiti, dokud nebudeme

---

⁴² Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 16

⁴³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 18

⁴⁴ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 19

míti plně připravený dostatečný základ finanční. Dluhy prostě dělat nebudeme a v zájmu jednoty ani nesmíme.“⁴⁵

Tato finanční politika jednoty byla nejen prozíravá, ale především nutná. Z části novoročních listů o hospodářských starostech jednoty se sice můžeme dozvědět, že: „Říkají o naší jednotě, že je nejbohatším spolkem ve městě, ale také nejbohatší jednotou v župě. Budiž, ať si nás posuzuje kdo, jak chce, my nezpychneme, ani se zbytečně nerozdáme. Šetříme, abychom zlepšili co nejvíce své možnosti a prostředí, strádáme, abychom řádně a rychle uplatili dluhy.“⁴⁶ Ano, jednota byla takto označována, ale tížily ji značné dluhy spojené s investicemi, které byly ovšem v určitém okamžiku nezbytné. Byl to dluh ve výši 17.000 Kč z r. 1896 a vztahoval se ke stavbě sokolovny. Díky velkorysému daru Občanské záložny byl úročen jen 2%, druhý finanční závazek byl z roku 1925 (přístavba sokolovny) ve výši 90.620 Kč. K dobrému hospodaření jednoty je potřeba dodat, že celkem měla na několika fondech uspořeno 175.752 Kč.

Pokud jde o stav členské základny, ani rok 1937 nebyl na jeho sklonku hodnocen pozitivně, v podstatě bylo shrnuto, že od roku 1932 trvale klesá počet členů, po pěti letech o více než sto sokolů.

Základním mottem tohoto roku ale byly přípravy na rok 1938, kdy se mělo spojit dvacáté výročí vzniku republiky s desátým všesokolským sletem. Dalšími úkoly stanovenými pro rok 1937 bylo zajištění vyhovujícího venkovního hřiště, stavba nářadovny, či dořešení ústředního topení. Podařilo se zakoupit velmi potřebný a dlouho očekávaný vysavač „Thanatos“ v ceně 2.214 Kč, dále bylo vylepšeno sportovní náradí.

Představitelé jednoty se snažili vyjednávat se zástupci S. K. Slaný o společném využívání jejich hřiště, ale ukázalo se, že tato myšlenka je zcela nereálná, stejně jako snaha o zvětšení hřiště odkoupením části pozemku bratra Josefa Čížka. Po marných snahách tedy přišlo na řadu jiné řešení: „Rozhodli jsme se tedy, že nebudeme déle otálet a upravíme podle možností aspoň svoje malé hřiště. Zbořili jsme staré skladiště a postavili novou nářadovnu těsně k budově. Stavbu provedl bratr Jaroslav Pospíšil, stavitel, za 12.421 Kč podle návrhu bratra stavitele Vilibalda Hiekeho.“⁴⁷

Velké zklamání přinesl jednotě přístup městské rady ke zdanění akcí Sokola: „Naše dvě akademie tělocvičné, ač na nich přijaty slušné částky, nám nevynesly téměř

---

⁴⁵ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 18

⁴⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 20

⁴⁷ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 6

nic, když nebyly městskou radou uznány jako kulturní podniky a zaplacený z nich dávkou téměř 1000 Kč. Pak má Sokol vychovávat k brannosti a pečovat o kulturu těla i ducha. Je to opravdu zjev tak smutný, že musí pro věčnou paměť býti zaznamenán, jak se měří sokolské práci v dnešní republice. Sokolské akademie, ta chloubka práce jednoty, na které obětavě a nezištně dře téměř všecko cvičící členstvo, dorost i žactvo, jsou házeny do jednoho pytle s nějakými tancovačkami!“⁴⁸

Sokolové ale přiznávali, že by sami mohli pomoci finančně více, například výraznější účastí na silvestrovské zábavě, na níž nakonec jednota doplatila 527 Kč. Finanční pomocí bývaly zimní měsíce, kdy sokolové provozovali kluziště, ale ani o tento příjem se nemohli opřít díky opakované slabé zimě. Na sokolském kluzišti se bruslilo jen 40 dnů a led neměl dobrou kvalitu. Menší příjmy v podzimním období přinesly jinak velmi výdělečné odpolední čaje.

Toto vše velmi pečlivě sledoval pořadatelský odbor, který se staral o zajišťování příjmů jednoty. Odbor zařizoval veškeré přípravy vlastních podniků, jejich vyúčtování, dále propůjčování sokolovny pro cizí podniky a jejich vyúčtování. „Má-li pokladník pořadatelského výboru, má jistě také i hlavní pokladník, stýská-li si pořadatelský odbor, daří se jednotě nevalně. A letos si pořadatelský odbor dost stýskal. Výnosy vlastních podniků jsou pramalé, cizích podniků nebylo v sokolovně mnoho a nebo selhaly. Nejvíce nám ublížil slabý výnos šibřinek a kluziště, pak čaje br. Aloise Hercla, které jindy byly pro jednotu dobrou pomocí.“⁴⁹

Z tradičních pronájmů sokolovny je možno upozornit na tři akce, které nejspíše nebyly úplně ve shodě s dosavadním pevným a striktním přístupem jednoty k různým politicky podbarveným setkáním. V červnu to byla tryzna za Dr. Karla Kramáře, v tomtéž měsíci pak slavnostní valná hromada při 40. výročí strany čsl. národních socialistů a pak nocování Slováků na zájezdu Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu. Ani tyto akce ale k naplnění sokolské pokladny příliš nenapomohly.

Po finanční stránce tak skončily úspěchem jen 52. šibřinky pořádané v únoru roku 1937 a pak obnovení dětské osady v Srbči, fungující po celý červenec téhož roku. O 62 dětí se starali čtyři vedoucí, děti platily za měsíční pobyt 200 Kč, pobyt si ale hradili i dospělí! Dívky byly ubytovány ve škole, chlapci v sokolovně, kde se pro ně

---

⁴⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 6

⁴⁹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 20

vařilo. Dvakrát dokonce vypravila jednota zvláštní autobus, aby mohli rodiče své děti navštívit. Bylo dohodnuto, že čistý zisk bude uložen pro potřeby dětské osady v následujícím roce.

Pokud jde o cvičení a nejrůznější závody, je třeba vidět, že je poměrně jednoduchá spojitost mezi vytvořenými podmínkami a četností takových akcí. Dlouhodobě se ukazovalo, že při počtech cvičenců nemá jednota dostatek prostor pro všechny sporty, někdy i díky přírodním podmínkám: „V lednu počali bratři cvičiti v úterý a ve čtvrtek lední hokej, od 9:30 až do 10. hod. večerní, ale mírná zima brzo slibné cvičení přerušila. K sletu se připravuje tolik žen, že bylo nutno zřídit pro část cvičících zvláštní hodiny nácviku v úterý od 4–5 hodin odpoledne. Že nám v jednotě schází nejen hřiště, ale i druhý cvičební sál, to nejlépe vidíme v přípravách sokolské akademie, kdy není prostě místo pro takové množství nácviků. A to nesmí pořadatelský nebo jiný odbor přijít s potřebou některé místnosti pro nějaký jiný podnik. Všechno je obsazeno, tělocvična denně hřmí stovkami cvičících.“⁵⁰

Z veřejných vystoupení roku 1937 by bylo jistě dobré zmínit branný sraz všech příslušníků jednoty provedený podle hesla „Muži v boji, ženy doma!“ dne 18. dubna. Stav členstva byl 580 mužů, dostavilo se 397, 290 žen, dostavilo se 135 žen. Pozoruhodné je, že z těch členů, kteří byli pro svůj pokročilý věk od srazu osvobozeni, se dostavilo skoro 70%! Náplní srazu byly především činnosti vojenského charakteru, muži překážkový běh, cvičení s břemeny, střelba a pořadová cvičení, ženy měly pracovní schůzi v sokolovně, kde probíraly jejich poměr k brannosti, sociální, zdravotní úkoly a poskytování první pomoci.⁵¹

„Chloubou žákovských odborů byla tělocvičná dětská akademie ve dnech 24. a 25. dubna. Všechna čísla obsadili žáci a žákyně, provedení bylo dobré, jen účast obecnstva měla být větší. Celkem vystoupilo 130 žaček, 58 žáků, 5 dorostenek, 3 dorostenci, vedoucí byli 3 muži a 11 žen.“⁵²

Družstva všech kategorií se pilně zúčastňovala v závodech všestrannosti, některé na okresní úrovni, či na župní, část závodů byla závody ČOS. Dalšími akcemi bylo například dne 22. května noční pochodové branné cvičení mužů ve třech četách s tajným cílem v Jedoměřicích, okresní závody brannosti dne 27. května ve Slaném

---

⁵⁰ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 10

⁵¹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 12

⁵² Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 12

a kupříkladu župní závody ČOS žen a dorostenek dne 6. června v Lounech ve hrách (odbíjená, náčelnická, střídavý běh kolem hřiště). Zde uspěly především naše ženy, které v odbíjené získaly zlaté medaile ve startovním poli devíti jednot.

„Vrcholným bodem letošní tělocvičné činnosti byla předsletová akademie členstva a dorostu, XXXII. v řadě akademií tělocvičných, v divadle Občanské záložny v neděli 21. listopadu. Provedení byla vzorná a líbivá, obecnstva mohlo však být více.“⁵³

Vzdělávatelská činnost je nedílnou součástí sokolské práce a nejinak tomu bylo i v roce 1937. Zdařilým a animovaným byl večer sokolských stařešin 10. dubna, na kterém vzpomenu 46 bratří, kteří déle než 40 let jsou členy Sokola. Br. Jožka Pešek složil jim vtipnou a veselou báseň, účinkoval pěvecký spolek Dalibor, s. Anna Líbecajtová v sólovém zpěvu, br. Jeník Šedivka na housle, doprovody měla s. Marie Polášková. Sestry zacvičily „Rytmickou devítku“ od s. Šulové a Peškové, bratři bradla. Oslavencům podal br. starosta Karel Čížek vkusně vypravené listy.⁵⁴

16. září byla ve velkém sále Tyršově k uctění zesnulého p. presidenta T. G. Masaryka smuteční schůze výboru za přítomnosti cvičícího členstva a dorostu v cvičebních úborech. O velikém presidentu Osvoboditeli promluvil br. starosta Čížek. Pohřbu p. presidenta v Praze byl přítomen 31 bratr a 27 sester v krojích, na Lánech 19 bratří a 18 sester v krojích. Na oslavu svátku svobody 28. října byl uspořádán velmi zdařilý večerní lampionový průvod městem od Pálovy továrny do sokolovny. Průvod ze sokolovny vyšel v 18:30 k Pálově továrně, kde účastníci vyslechli v 19:00 hodin rozhlasové poselství členů předsednictva ČOS. Průvodu se zúčastnil i br. Boh. Kvasnička, rada a okresní hejtman, a br. Karel Vetter, starosta města. V průvodu s hudbou šlo 458 příslušníků jednoty. Bylo neseno 190 lampionů. Množství obecnstva připojilo se cestou k průvodu, ale vzorná kázeň byla udržena. Na sokolovně plály řecké ohně. Na dvoře sokolovny promluvil ještě br. vzdělavatel a br. starosta poděkoval za velkou účast a kázeň. Následovala ve 20 hodin sokolská beseda s pořadem recitačním, hudebním, zpěvním a tělocvičným, pak tancem.⁵⁵ Nikdo v té době nemohl tušit, že šlo o poslední svobodnou oslavu vzniku republiky v té podobě, v jaké vznikla, že dvacáté výročí se již bude připomínat v naprosto jiné atmosféře.

---

⁵³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 15

⁵⁴ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 16

⁵⁵ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 17

Vzdělavatelskému odboru se podařilo zajistit opravdu velké jméno z uměleckého světa a to malíře, varhaníka, spisovatele či etnografa Ludvíka Kubu. Jeho dílo je zastoupeno ve sbírkách Národní galerie v Praze, Galerie hlavního města Prahy, Národního muzea v Praze, Českého muzea výtvarného umění v Praze, v roce 1945 byl oceněn titulem národní umělec. Tato osobnost české kultury se ve Slaném objevila 4. listopadu 1937. „Ph.Dr. Ludvík Kuba, akademický malíř, přednášel na téma „Západní hranice Slovanstva“. Pořad byl doplněn zpěvními čísly br. Pěveckého spolku Dalibor, čísly recitačními a promítanými obrazy Mistrovými. Čistý výnos (500 Kč) věnován naší svěřence, Sokolu v Bílině, odkud přijelo na tento večer 15 bratří a sester. Mistr Kuba věnoval ve prospěch svěřenky svůj jeden originál.“⁵⁶ Touto informací se dostáváme k práci menšinového odboru, jehož úkolem bylo podporovat svěřenku v Bílině. V pěveckém sboru Dalibor a ochotnickém spolku Slánská scéna, se snažili získávat finanční podporu, tak aby se podařilo provést stavbu nové sokolovny. Tato sokolovna má být kulturním střediskem pro všechny český živel v tomto poněmčeném kraji.

Prostředky jednoty byly tuze slabé, abychom mohli přímo svěřence poskytovat větší dary. Přesto poslali jsme k minulým vánocům pro její žactvo 400 Kč, z Kubova večera 500 Kč. Nejmenovaný bratr-dárce přislíbil 1000 Kč, br. Dr. Ludvík Kuba věnoval svůj originál v ceně 2000 Kč. Ve prospěch bílinského Sokola sehrála 26. května Slánská scéna představení „Letiště volá“. Sokolské sestry rozprodaly lístky a Slánská scéna věnovala Bílině 400 Kč. Zvláště krásný čin vykonal Pěvecký sbor Dalibor, který na vlastní útraty 1200 Kč zajel 6. června do Bíliny, kde při slavnosti „Národní pouť“ díval ve prospěch jednoty velmi úspěšný koncert a celý výnos připadl naší svěřence. Z naší jednoty byla deputace 3 sester v národních a 7 bratří ve slavnostních krojích.⁵⁷

Sociální odbor poskytoval podpory z Jubilejního fondu bratrské pomoci, do něhož pravidelně přispívala Občanská záložna ve Slaném obnosem ve výši 2000 Kč. Podpory mířily především k zchudlým či starým bratrům a sestrám, výše podpory se pohybovala od 100 do 300 korun.

Přes všechny stesky na velmi špatnou finanční situaci jednoty bylo konstatováno, že příjmy převýšily výdaje a na konci roku 1937 vykazovala pokladní hotovost sumu 4.655 Kč a všechny fondy se mohly pochlubit částkou 194.513 Kč, což bylo bezmála o patnáct tisíc korun více než před rokem. Že se na finanční toky

---

⁵⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 17

⁵⁷ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 19

v jednotě hodně dbalo, dokládá i upozornění na jeden ze způsobů financování tzv. Družstva pro vydržování sokolovny, které spořilo na stavební akce: „Členský příspěvek Družstva je 5 Kč ročně, a měl by býti věru každý člen jednoty současně i jeho členem!“⁵⁸

V závěru Novoročních listů z roku 1937 je k nalezení krátký proslov kronikáře, který vidí mnohé věci kriticky, ale stále věří ve zlepšení: „Bratři a setry, najdete v mé kronice roku mnoho trpkých slov. Vezměte si je k srdci, ale nehněvejte se na pisatele. Ten si naříká, aby mohl výskati, to již tuze dobře znáte. Chce jen dobro jednoty, jako Vy všichni, a běduje, když se něco nedaří tak, jak by on svými růžovými skly chtěl viděti. Tož, hlavně dobře plaťte, chod'te víc do jednoty, navštěvujte schůze, podniky a zábavy a buďte ujistěni, že pak bude psáti kronikář nadšeně. Nazdar!“⁵⁹

Novoroční list slánského Sokola s pořadovým číslem XIV hodnotí rok 1938 a logicky tak od první stránky je znát velké zklamání, smutek a také rezignace. A byť některé proklamace zní poměrně bojovně, mezi řádky se dá vycítit míra rozčarování nejen pisatele, ale i členů jednoty, stejně jako nálada ve společnosti. Zde je tedy úvodní stránka:

Bratři, sestry, přátelé!

Po těžkých ztrátách, jež postihly naši drahou otčinu, v nejistotě věcí příštích bylo by ironií přátí Vám veselých vánoc a št'astného Nového roku. Přece však máme pro Vás přání – k Vánocům i k Novému roku:

Spolkněte hořkosti prožitých utrpení,
zvedněte hlavy, jak se na Sokoly sluší
staňte se každý celým člověkem,
pracujte všichni k obrodě své vlasti
a věřte, že není žádná moc zevní, žádná síla hmotná
a surová sama o sobě nezničí národy.

(Dr. Miroslav Tyrš)

A s tou vírou v srdci pevně vykročte do roku 1939 a věrni heslu „Jedinec nic – celek vše“, radostně a s chutí pracujte na národa roli dědičné! Nazdar!“⁶⁰

---

⁵⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 24

⁵⁹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 25

⁶⁰ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 3

Je otázkou, zda by kronikář hodnotil zcela stejně začátek roku 1938, nebýt tragických událostí v jeho průběhu. Jarka Rus byl každopádně velmi kritický, když popisoval sletový rok: Skřípavě rozjížděla se naše sokolská kára do roku 1938, jen neradi vzpomínáme na nezájem členstva o valnou hromadu (29.ledna) a trapné sestavování kandidátky pro sletový rok. Bylo cosi shnilého ve státě dánském, ochablost a slabost, kterou naštěstí zakryly přípravy sletové. Těch několik činovníků (hlavně z řad cvičitelských sborů), kteří se skutečně přičiňovali o zdar X. sletu, bylo na roztrhání. Jen s krajní obětavostí sjezdili všechny sjezdy, schůze, nácvičné, vylučovací i předsletové závody, okrsková i župní cvičení.“⁶¹

Jednota ale pochopitelně nežila jen a pouze sletovými přípravami, probíhaly i tradiční akce, jako například sokolské šibřinky s dětskou veselicí, výstavy a večery dorostu. V březnu bylo možno navštívit vzpomínkový večer TGM.

Bohužel se blížila mnohem horší doba, kdy měly jít stranou všechny běžné sokolské činnosti. V návaznosti na informace, které dodaly výzvědné služby, bylo rozhodnuto o částečné mobilizaci, která proběhla 21. května 1938 a poslala do pohraničí bezmála čtyři sta tisíc vojáků, což odráží i popis kronikáře: „Jako zlověstné zablýsknutí na zlé časy přišel 21. květen, kdy sychravou nocí přes naše usedlé město duněla děla a tanky, v dešti a větru hlídkovali bratři na železničních přejezdech nebo narychlo rukovali do prvních linií – a přece 22. května měli jsme okrskové cvičení v Kvíčku, které polední liják znemožnil dokončit a 29. května předsletové závody v Lounech. A 5. června se zaťatými zuby jeli jsme na župní slet do Loun, se zaťatými zuby, že ve vlastním státě nemohli jsme konati slet na posilu hraničářů ve husitském Žatci. Ani slunečný den nedovedl zahnat chmurné myšlenky a pochybnosti o svrchovanosti státní moci na vlastním území.“⁶²

Slánští sokolové se ale dále pilně připravovali na slet vystoupeními mimo město a nakonec i sletovými prostrnými 16. června, kdy bylo malou slavností otevřeno znovuzřízené letní cvičiště.⁶³ A pak už se přiblížil dlouho očekávaný okamžik sletových slavností.

19. červen byl dnem sokolského žactva, jež ukázalo nám, jaké zdravé mládí vychovává sokolstvo. Ne ti na tribunách, ale ti v šatnách musili v ustrnutí obdivovati

---

⁶¹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 4

⁶² Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 5

⁶³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 5

těch šedesát tisíc dětí ze všech konců republiky, jež po namáhavé cestě, společném ubytování, vojenském stravování, zkouškách i slavném průvodu Prahou udrželo si náladu, sílu a svěžest a dovedlo strhnout desetitisíce diváků. Tady u žactva nezátíženého ještě omyly a chybami první republiky, máme nejdůležitější pole působnosti, na němž vypěstiti musíme národu a vlasti novou generaci, jež ujme se znovu vlády svých věcí. Úspěch žactva byl i úspěchem jejich obětavých a starostlivých vedoucích a neodčinitelný hřích páchal by na národě ten, kdo by chtěl nám výchovu žactva bráti z rukou.⁶⁴ Na sletu cvičilo 73 žákyň a 65 žáků ze slánské jednoty.

„Tentokrát nejde zřejmě jen o přehlídku činnosti velké tělovýchovné a bojovné sokolské organizace, nýbrž především o to, aby slet ukázal českou vůli k odporu a k útoku. K útoku na jinonárodní území uvnitř státu, k obraně proti každému pokusu toho, kdo by chtěl tento program české politiky znemožnit zvenčí. Úsilí Čechů zřejmě směřuje k české totalitě.“ Takto referoval o vystoupení žáků říšský tisk, konkrétně Wiener Neueste Nachrichten ze dne 22.6. 1938.⁶⁵ Příznačné je, že zcela nedemokratický režim, organizující pogromy na Židy, režim s koncentračními tábory a bezprecedentním pošlapáváním lidských práv, režim, který zapříčinil vznik nejstrašnější války v dějinách, psal o české totalitě.

Slánští sokolové byli pochopitelně na sletu přítomni i v dorostenecké kategorii, cvičilo zde 60 dorostenek a 43 dorostenců. Kronikář o přehlídce píše:

„Sletové dny dorostu 26. – 29. června měly ráz poněkud odlišný, nebylo to již bezstarostné dychtivé mládí nevinných dětí, jež zaplavilo Prahu, nýbrž rašící a vyhraňující se individualita příštích dospělých, mnohdy ještě tápající. Zkušenosti sletové ukázaly, že i naše dospívající mládež je v dobrých rukou, vychovaná k samostatnosti, ráznosti, zdraví a síle, ale těm kdož pronikli, celé zákulisí nezůstalo utajeno, že dorostu měli bychom obětovati ještě více než dosud. Zatímco u vedoucích dorostu – ovšem jen nejbystřejší pozorovatel mohl vycítiti, že ještě nedovedeme se s takovou láskou a porozuměním přiblížiti duši tohoto zárodečného mužství a ženství zaobliti lečjakou obhroublou stránku tohoto věku a vytěžiti všechny klady tohoto krásného mládí, které dovedlo při průvodu chytit diváky, jak pevných krokem dorostenců v nových polovojenských uniformách, tak úsměvem na rtech dorostenek v kroji takřka národním. A právě tak rázné cvičení dorostenců i nezapomenutelné

---

⁶⁴ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 5

⁶⁵ UHLÍŘ, Jan Boris, pozn. 15, s. 28

věnečky i májky dorostenek na strahovské pláni měly by býti vykřičníkem ne pro cvičitelské sbory, ale pro ostatní členstvo, aby se zajímalo víc o náš dorost a přátelskou radou, příkladem i pomocí připravovalo jej na zodpovědnou cestu životem.“⁶⁶

Během sletových dní ale probíhaly i soutěže, nejvýznamnější z nich byly XI. závody Mezinárodní tělocvičné federace (dnes gymnastické), které byly svěřeny Československé obci sokolské jako pořadatelé. „K přeboru mužů nastoupilo osm družstev, omluvili se Finové, Němci, Italové a Maďaři, někteří nepochybně z politických důvodů. Závodilo se na hrazdě, na bradlech, na kruzích, na koni, v prostných, ve vrhu koulí a v běhu na 100 m. Mistry světa se stali náš Jan Gajdoš a šestičlenné družstvo ČSR, sestavené ze závodníků ČOS. Mistryněmi světa se staly i naše ženy, v jednotlivkyních se stala mistryní světa Vlasta Děkanovská, před dalšími sokolkami Veřmiřovskou a Pálfyovou.“⁶⁷ S těmito úspěšnými reprezentanty jednoty se měli slánští sokolové možnost potkat ve slavnostním průvodu Prahou.

Vrcholem sletu měla být představení mužů a žen, slánská výprava čítala 63 žen a 40 mužů, dalších 108 bratrů a sester se v krojích zúčastnilo průvodu. A opět přikládáme nadšený popis činovníka jednoty:

„Na hlavní dny sletové 2. – 6. července odjížděli jsme v očekávání vrcholu X. sletu, sletu, leč se stínem pochyb v srdci, proč nejede s námi celá jednota, ba cvičenců méně než na slet devátý. Avšak v ruchu sletovém a hlavně v družném životě společných nocleháren a šaten vyžívali jsme radosti sletové. Kdos neprožil takové tří – čtyřhodinové čekání na seřadišti, nevíš, co je sokolský život. Vzpomínáme na moře hlav, jež rozlilo se po strahovské pláni při „ Přísaze republice“ (prostná mužů), na „Zdraví, krásu a sílu“, jež uchvátila nás při prostných žen, nebo jedinečný „Rej“, který byl průlomem do způsobu sokolských cvičení společných či na otužilost a odvalu na kůži promoklých vyspělých cvičenek s míči. A ti šťastní, kteří po velkolepém průvodu Prahou se dostali ještě na sletišť, jistě vzpomínají naší armády, které sokolstvo vychovalo úctyhodný počet nejlepších příslušníků. Mnohému zatane na mysli večerní scéna, která byla novým a ne snad vždy zdařilých pokusem, jež svým obsahem „Budovat a bránit“ jakoby předvídala události příští...“⁶⁸

---

⁶⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 6

⁶⁷ KOZÁKOVÁ, Zlata. Sokolské slety 1882-1948. Praha: Orbis, 1994. s. 38

⁶⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1937, s. 6

Jistě je vhodné si připomenout atmosféru té doby i z novinových článků periodik, která nebyla nakloněna jak sokolské myšlence, tak našemu samostatnému státu. S kritikou přišlo například Rudé právo: „...zařazení fašistických bělogvardějců do sokolského průvodu, které je hrubou urážkou našeho nejvěrnějšího spojence, Sovětského svazu, a tím i provokací vůči státní zahraniční politice. Tedy prostě něco nemožného a neslýchaného po tom všem, co pro naši republiku a udržení míru už Sovětský svaz udělal, se ještě může u nás, dokonce na oficiálním podniku, objevit taková drzá protisovětská provokace...“ Nejradičálnější stanovisko ale zaujal oficiální deník NSDAP Völkischer Beobachter: „Tato několikátýdenní přehlídka soustředěné síly, ukazující skutečné možnosti sedmimilionového národa, má svůj účel – přenést sokolské myšlenky mimo hranice, které svírají český národ. Celému národu má být naočkován nadměrný pocit síly, aby mohl zapomenout na své okamžité postavení. Národ, který myslí tak imperialisticky, jako národ český, bude vždy hledat opory pro svůj imperialismus, dokonce i když se nachází v situaci, která se musí zdát imperialistickým myšlenkám jako absurdní.“⁶⁹

Je celkem pochopitelné, že zcela jinou optikou pohlížela na sletové dění domácí periodika: Český tisk podlehl všeobecnému nadšení. Palcové titulky hlásaly: „Národ ze žuly nebude přemožen“, „Slavný obraz sokolí síly“ nebo „Slet manifestací obrany proti fašismu“. Hlavní sletové dny byly hodnoceny mimořádně podrobně. Nacionalistického ducha nijak neskrývali Národní osvobození ani České slovo. První sletový den jednoznačně komentoval A-Zet Pondělník: „Odpolední pořad byl tím nejdokonalejším, co kdy bylo v tomto oboru lidstvem organizováno.“ V Lidových novinách napsal Karel Čapek: „Bud'těž přičteno naší a sokolské demokracii, že stvořila a vrcholně rozvinula krásu člověka hromadného.“ Hlavní československé provládní německy tištěné noviny komentovaly slet kladně.⁷⁰

Všechno toto jistě vnímala i výprava slánských sokolů velmi silně, po návratu ze sletu ale bylo třeba se věnovat běžnému, každodennímu chodu jednoty. Od 11. července tak probíhala opět úspěšná prázdninová osada v Srbči, dnes bychom spíše řekli letní tábor, kterým prošlo na 70 dětí. Osada byla vybavena novými palandami a slamníky,

---

⁶⁹ UHLÍŘ, Jan Boris, pozn. 15, s. 29

⁷⁰ UHLÍŘ, Jan Boris, pozn. 15, s. 27

takže opět vzrostl komfort pro její návštěvníky. Tato investice vyšla jednotu na 4.000 Kč. Tyto příjemné aktivity byly však velmi brzy vystřídány těžkými zkouškami.⁷¹

„Prázdniny byly oddechem dostatečně dlouhým po vypjatém ruchu sletovém a již jsme se chystali k velkým oslavám dvacetiletí republiky, když tu zavalil nás překotným spádem běh událostí, jež jistě nevymizí tak hned z našich myslí. Sokolovna zabrána pro vojsko, bratři i někteří dorostenci opět hlídkovali, přišla mobilisace, řady mladších i starších radostně odcházely odhodlaný do poslední kapky krve hájiti republiku, zatímco naše mládež cvičila dál alespoň v tělocvičně gymnasijské. Se vzpourou v srdci a leckdy i na jazyku byli jsme alespoň vzdálenými svědky bolestné amputace našeho pohraničí, pro něhož sokolstvo obětovalo tolik svých sil a nadšení. Leč i tu přiložili jsme ruku k dílu, postarali se o 139 dětí svěřenky bílinské, v sokolovně uložili archiv a náradí Tělocvičné jednoty Sokol v Bílině a Spořicích a hledáme zaměstnání pro sokolské uprchlíky, z nichž ještě někteří jsou ubytováni v sokolovně. Změněné poměry politické otevřely mnohému oči a to nadšení, jež nemohli jsme obětovat na obranu vlasti, obrátilo se ve snahu z omylů minulosti pracovati na očistě přítomnosti i budoucnosti. A když nejteplejší hlavy ochladly, vypracoval náš výbor přípis Československé obci sokolské, v němž kromě některých osobních změn v ústředí, žádáme zvýšenou měrou prohloubení sokolského života a to nejen po stránce tělovýchovné (zvýšením brannosti), leč i duševní (návrat k Tyršovi a posokolštění sokolského tisku).“⁷² Frustrace, zklamání, nespokojenost a také nejistota, to jsou asi nečastější pocity, které jsou patrné z tohoto čísla Novoročních listů. Kronikář se jim dokáže vyhnout pouze v části, která je věnována hospodaření jednoty. Zřízení letního cvičiště přišlo Sokol na 36.390 Kč a proto bylo třeba použít financí ze Stehlíkova fondu ve výši 32.500 Kč. Do výdajů pochopitelně zasáhl i slet, například dorostencům musely být pořízeny nové kroje v částce přes osm tisíc. Ani tak nebylo možné označit finanční situaci jednoty za špatnou, proti budově, inventáři a fondům ve výši 201 tisíc stály hypotekární (dnešní mluvou hypoteční) dluhy ve výši 104 tisíc. Přesto pan kronikář nabádal členstvo: „Každý sokol, každá sokolka necht' si uvědomí, že nestačí si zaplatiti (a to mnohdy ještě s brucením) ten poměrně malý členský příspěvek a považovati svou povinnost k sokolu za splněnu.“⁷³ Povzdech zasloužilého činovníka slánské jednoty byl

---

⁷¹ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 7

⁷² Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1939, s. 7

⁷³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1939, s. 8

pochopitelně myšlen širěji a netýkal se pouze financí, ale hlavně společného sokolského snažení. Tam ale neodmyslitelně patřily i nejrůznější akce Sokola, kde by širší účast členstva mohla, mimo utužení vztahů a sounáležitosti, přinést i velmi potřebné finanční prostředky. A onen zmiňovaný, poměrně malý, členský příspěvek činil v té době 28 Kč, pro nevýdělečného člena 18 Kč ročně. Kupříkladu roční plat oficiála v roce 1938 činil 11.927 Kč.⁷⁴ Pronájem vilky přišel na 1300 Kč ročně, nájem pokoje na letní rekreaci byl od 20 Kč denně.⁷⁵

Je třeba přiznat, že některé postřehy, apely či pohledy na práci a ochotu členů se v průběhu let příliš nemění a pokud by byly přepsány do soudobého jazyka, ani by se nedalo poznat, že je jim osmdesát let: „Nám nestačí, když se i přijdete do sokolovny občas podívat, dnes je potřeba sokolsky žít, ustavičně se zajímat o jednotu, přinášeti nové náměty, nebát se i otevřeně vytknout, co nepovažujete za správné, krátce neúnavně a pohotově býti na stráži, neboť sokol pracoval a bude pracovat ne pro strany, jednotlivce neb skupiny, ale pro národ veškerý.“⁷⁶ Není divu, že na konci roku 1938, který přinesl nejen sokolstvu tolik rozčarování, smutku a traumatizujících zážitků, přichází možná až příliš přísná kritika organizace, byť zároveň obsahuje i výzvu a pokus o návod k nápravě: „To sokolství Tyršovo, které dovedlo národ v útisku rakouském vychovati k odboji a dobytí samostatnosti, nedovedlo za dvacet let republiky vychovati ve vlastním státě celý národ k udržení svobody. Sokolstvo, jež stálo až příliš skromně v ústraní, musí se dostat opět do popředí života národního. Ale to je možné jen tehdy, bude-li každý z nás sokolů pevně a nesmlouvavě státi za svým sokolstvím, neboť pevnost, poctivost, mužnost a přímá páteř bude vždy v úctě i u nejmzarytějšího nepřítele.“⁷⁷

Novoroční listy shrnující události a dějinné pohyby nešťastného roku 1938 zakončil dlouholetý činovník slánské jednoty těmito doslova prorockými slovy: „Naše

---

⁷⁴ Moderní dějiny: Vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky [online]. [vid. 25.2.2019]. Dostupné z: www.moderni-dejiny.cz/clanek/vyvoj-cen-mezd-a-platu-1938-1946-v-clanku-z-roku-1947/

⁷⁵ Národní politika [online]. 1938, roč. 56, č. 128 [vid. 26.2.2019]. Dostupné z: kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=8049541&idpi=13911435

⁷⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1939, s. 8

⁷⁷ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1939, s. 9

postavení není tak růžové, jak snad někdo si chce slepě namlouvat, nevíme dne ani hodiny, kdy třeba dolehnou na nás události ještě těžší, než jsme zažili, a proto dnes platí pro nás daleko více než jindy husitské – Do houfu a šturmem!⁷⁸

5.2 Sokol Slaný za protektorátu

Děni v jednotě v následujícím roce 1939, kdy se završil tragický osud republiky, mohl reflektovat Novoroční list z roku 1940, ale jeho obsah je střídavý, chybí obsírné informace, které se objevovaly v minulých letech, chybí hodnocení situace Sokola, poznatky o tom, jak kteří činovníci plní své úkoly atd. Březnovým událostem jsou věnovány pouhé dva řádky, v nichž se nedá zachytit jakýkoli názor, či citové hnutí, to, že bylo Německem přepadeno Polsko, není zmíněno vůbec. Ale není se co divit, list vznikl na přelomu roků 1939 a 1940 a jednoznačně už zde působila cenzura, případně autocenzura. Každopádně opatrnosti nebylo nazbyt, navíc ČOS (zkratka stejná, ale název v protektorátu zněl Česká obec sokolská) se navenek snažila být přísně apolitickou, aby nezavdala důvod k perzekuci. Není ani zcela jasné, proč z čela jednoty odešel, či byl odstraněn starosta br. Karel Čížek a další činovníci. Ze zápisu vyplývá, že po dlouhých debatách byla na valné hromadě dne 28. ledna provedena změna ve výboru, který byl výrazně obměněný a omlazený. V této souvislosti je třeba uvést, že podobný proces proběhl i v ústředí ČOS v polovině roku 1939. „Vzhledem ke skutečnosti, že se na konci jara 1939 začalo o sokolské špičky intenzivně zajímat gestapo, na což byl Tyršův dům důvěrně upozorněn, začala hrozba eventuálního zákazu ČOS v myslích předních činovníků nabývat reálných obrysů. Ačkoliv oficiální sokolské krytí bylo podpořeno účastí šesti členů ČOS ve výboru Svazu pro spolupráci s Němci a okupační aparát s likvidací ČOS nekalkuloval, bylo rozhodnuto o výměně nejvyšších funkcionářů.“⁷⁹

26. srpna 1939 byli ze sokolských řad vyloučeni všichni muži a ženy židovského původu. Vyškrtnutí těchto osob z členských seznamů buď neprodleně provedeno a oznámeno doporučeným dopisem všem osobám, jichž se týče a obvyklým „2 způsobem příslušné župě. Týden po likvidaci jádra skupiny tzv. tiskových tajemníků Zdeňka Schmoranze, 25. srpna 1939, zaútočila německá branná moc na Polsko. V prvních hodinách II. světové války – 1. září 1939 – začalo pak v protektorátu pod

---

⁷⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1939, s. 8

⁷⁹ UHLÍŘ, Jan Boris, pozn. 15, s. 74

krycím názvem Aktion Albrecht der Erste³ preventivní zatýkání rukojmích z řad představitelů českého veřejného života. Se železnou pravidelností byly činěny pokusy o zatýkání sokolských představitelů žup a jednot.⁸⁰ Nepodařilo se nalézt záznam o tom, že by se konkrétně tato akce dotkla nějak členů slánské jednoty, během druhé světové války ale oběti mezi našimi sokoly byly. To je uvedeno až v další části věnované roku 1945.

V jednotách se s postupujícím tlakem protektorátních úřadů množily zákazy a nařízení, vydané Tyršovým domem. Den po popravě vybraných představitelů studentstva ze 17. listopadu 1939, vydalo vedení ČOS tento příkaz: „Každý příslušník Sokola vyvaruje se jakéhokoliv počínu, který by mohl budit byť i jen zdání úmyslu demonstrovat. Každý příslušník Sokola bude působit ve své rodině, ve svém nejširším okolí i v celém prostředí, v němž působí (ve škole, v dílně, v úřadě, na ulici, v dopravních prostředcích atd.) k tomu, aby tento příkaz naší národní sebezáchovy byl plněn všemi vrstvami národa a byl uveden v obecnou známost. Činovníci sokolských jednot jsou osobně odpovědní za to, že o tomto příkazu budou ihned uvědoměni všichni příslušníci jejich jednot (muži, ženy, obojí dorost i žactvo). Tyto pokyny plynou jedině z nevroucnější lásky k národu a k vlasti.“

Tradičně se začátkem roku odehrály sokolské šibřinky, v únoru 1939 ještě i župní večer dorostu a župní tělovýchovná škola. Zde je už i ono strohé konstatování o konci Československé republiky: „Převzetí Protektorátu nad Čechami a Moravou Německou říší dne 15. března nemělo vlivu na náš tělocvičný ruch, hlavně jarní závody všech složek nerušeně se konaly.“⁸¹ V dubnu oslavil osmdesát let významný slánský rodák, bývalý ředitel městského divadla na Královských Vinohradech a později i Národního divadla v Brně, sokolové chtěli uspořádat výstavu jeho díla a vztahů k městu, ale z neuvedených důvodů k tomu nemohlo dojít. Ještě v květnu byl ve dnech 23. a 24. promítán sletový film v kinu na Střelnici, který rekapituloval nezapomenutelné chvíle X.sletu v Praze. Zde vyvstává otázka, zda šlo skutečně o výpravný propagační film Martina Friče, X. všesokolský slet v Praze 1938 (také známý jako Nezapomeneme), kde básně Josefa Hory recitovali Zdeněk Štěpánek a František Smolík. Toto dílo totiž mělo být po okupaci Československa a vzniku protektorátu zakázáno. Bohužel v Novoročním listu nejsou k dohledání podrobnosti

---

⁸⁰ UHLÍŘ, Jan Boris, pozn. 15, s. 82

⁸¹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1940, s. 4

a není tedy jisté, zda nešlo spíše o film natočený některým z účastníků sletu. Pokud by se ve Slaném promítal skutečně originál filmu, šlo by jistě o velmi odvážný čin. V témže měsíci byl proveden nábor do cvičení, nesetkal se ale s takovým úspěchem, jak se předpokládalo. Je docela dobře možné, že nezájem nejen o cvičení, ale i o jednotu a celkově i celou organizaci, byl zapříčiněn i rozčarováním ze ztráty území a následně i státní suverenity.

Už za druhé republiky byla ČOS viněna z této národní katastrofy, což reflektoval i Josef Čapek: „Co jste, štváči, traviči, spekulanti bez svědomí, udělali z národa, z toho lidu Masarykova pohřbu, lidu všesokolského sletu, lidu mobilizace. Žádný nepřítel světa se nedopustil tolika zlého jako vy, vyděrači běd, kteří jste tento národ tak strašlivě zkazili a zhanobili! Ne ztracená území, ale toto je národní katastrofa.“⁸² Mimo sportovní činnosti se ale jednoty snažila věnovat i kulturním aktivitám, což potvrzuje strana pátá Novoročního listu: „Smetanova Libuše dne 31. května v Kladenském divadle s M. Podvalovou v hlavní úloze byla navštívena i plným autokarem našich bratří a sester. Tento zájezd měl být podnětem k dalším, žel neuskutečněným, zájezdům do Prahy.“

Prázdniny 1939 pak ulevily tělocvičné jednoty a již tradičně nabídly možnost letního tábora, který byl namísto tradičního prostoru v Srbči tentokrát na Mšeci – proč se změnilo místo letní osady není v dokumentu uvedeno. „Přes nepřízeň počasí pobyt na zdravém vzduchu šel dětem, jak náleží k duhu, nebylo vážných onemocnění, přírůstek na váze činil průměrně 1 kg.“⁸³ Nakonec si ale děti volný čas ještě neplánovaně prodloužily, protože od 14. září do 9. října byly nucené prázdniny pro nebezpečí obrny. Sportovat se ale nepřestávalo, kronikář si pochvaloval, že župní závody mužů a dorostenců 1. října v Lounech byly dokladem toho, že nejvíce lehkých atletů není ve sportovních klubech, nýbrž v sokolských jednotách. I přes toto konstatování je k nalezení opět vyjádření nespokojenosti: „S tělocvičnou činností naší jednoty, podle hesla Věčný ruch – věčná nespokojenost asi také nikdy nebudeme spokojeni, přáli bychom si, aby naše sokolovna otrásala se jarým ruchem v základech. Na desetitisícové město není počet prošlých tělocvičnou uspokojující: 130 žáků, 243 žačky, 110 dorostenek, 79 dorostenců, 116 žen a 118 bratří. Vždyť naše jednoty čítá 865 bratří

---

⁸² ČAPEK, Josef. Psáno do mraků: 1936-1939 : s autorovými kresbami a s fotografiemi Jiřího Vsetečky. Praha: Pražská edice, 1993. s. 241

⁸³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1940, s. 6

a sester (o 34 více než 31. prosince 1938) a kde jsou oni a všechny jejich děti?“⁸⁴ Zde je dobré podotknout, že i přes všechny nepříznivé vnitropolitické i mezinárodní okolnosti, které ovlivňovaly chod jednoty i život lidí v té době, poprvé od roku 1932 vzrostl počet členů slánského sokola. Zde opět nejsou k dispozici podrobné informace, z nichž se dalo čerpat v minulých letech, kdy snížení počtu členů bylo mnohdy zapříčiněno i jejich stěhováním.

Zajímavé je i to, že nový výbor jednoty zaujal k hospodaření poněkud jiný přístup, než jaký razili jeho předchůdci a byl, řekněme, odvážnější a to především v otázce řešení dlouhodobého hypotečního dluhu: „Peněžní hospodářství tak velké jednoty jako je naše, vyžaduje velké opatrnosti. Z usnesení valné hromady z našich fondů a příspěvím obětavého Družstva (4.300 K), umořili jsme 90.288.40 K naše hypoteční dluhy na pouhých 7.375.20 K. Rovněž z fondů zakoupeno již za třicet tisíc materiálu na dávno želané ústřední topení, jehož provedení svěřeno firmě Štětka v Praze. Úprav cvičiště vyžádala si dalších 13000 K, udržování budovy 4.264 K, otop a světlo 14.006 K, služné sokolníkovi 4.500, cestovné a podpory 3.000 K, daně a poplatky 1.560, úroky z dluhů 4.207, inventář a opravy 1.458, župě Sladkovského 10.900 K. Z fondů vypůjčili jsme si po zralém uvážení celkem 127.186 korun.“⁸⁵

Smutný a nešťastný rok 1939 uzavírá kronikář takto: „Přehlédnuvše činnost naší jednoty za uplynulý rok, přejeme si pevně, abychom v roce 1940 našli nové možnosti, jak naplnit příkaz, daný národem Sokolstvu do vínku: vychovávatí pokolení zdravá, jadrná, poctivá, silná a odolná. Práce pro národ se neplatí, proto naše heslo „Ni zisk, ni slávu“ ať prolne duši a činnost nás všech, kteří mezi nás do tělocvičen přijdete, abyste pomohli nésti nám tíhu každodenní práce, abyste přinesli nový, zvýšený ruch tělocvičný do našich síní. A v této práci všech pro národ: NAZDAR!“⁸⁶

Novoroční list tělocvičné jednoty Sokol Slaný ohlížející se za rokem 1940 uvozuje přání starosty jednoty Františka Holuba: „Předkládáme Vám letošní novoroční list s prosbou, abyste dobře pročetli jeho řádky a viděli, že ani ve válečné vřavě neutuchá naše všední, drobná, každodenní práce sokolská. Nechceme však, abyste jen četli, přáli bychom si, abyste všichni častěji zavítali do naší sokolovny, abyste všichni, pokud vám jen trochu zdraví dovolí, také cvičili, nezapomínajíce, že jen ve zdravém

---

⁸⁴ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1940, s. 7

⁸⁵ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1940, s. 7

⁸⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1940, s. 7

těle, je zdravý duch.“⁸⁷ Ve zprávě o hospodaření jednoty, je podstatná informace o tom, že výdaje překročily příjmy a to i díky pracím na ústředním topení. Členské příspěvky na financování provozu sokolovny nestačily, bohužel není zde zmínka, v jaké výši pro jednotlivce byly vyměřeny. Proto také archivář upozorňuje: „Proto, bratři a sestry, alespoň včasným placením členských příspěvků neúnavnému bratru Hájkovi usnadněte nám všem hospodaření.“⁸⁸ Z vlastní zkušenosti aktivního člena jednoty mohu potvrdit, že ani po osmdesáti letech se morálka v oblasti placení členských příspěvků nezlepšila. Zpráva dále hodnotí přípravu cvičitelů, jejich zkoušky a pak nedostatek vedoucích pro mladší žákovské oddíly. Velmi kladně je viděna snaha cvičitelek, kde bylo několik žen, které složily zkoušku na tuto náročnou úlohu, například H. Zimová uspěla ve čtrnáctidenní plavecké škole ČOS, M. Švihlíková ve škole ČOS v táboření atd. Pokud jde o soutěžní činnost, je mezi prvními úspěch v roce 1940 zmíněn úspěch sokolských lyžařů na okrskových závodech v Kvíčku (nyní část města Slaný). Naši muži tam obsadili první tři místa. Závody nebyly blíže specifikovány a vzhledem k tomu, že městu chybí výraznější převýšení, šlo zřejmě o běžecké klání. V dubnu se župní družstvo umístilo na prvním místě před ostatními župami. „Pěkným podnikem byl 21. dubna propagační běh městem, kde se zdatně uvedli zejména naši dorostenci Roubek, Skála a Tomek.“⁸⁹ Překvapivě se v hodnocení sportovních výkonů a úspěchů objevuje zpráva o činnosti herního oddílu. Ten byl naposledy zmiňován v roce 1936 jako spíše okrajová záležitost v činnosti jednoty, kdy se nejvíce hrál stolní tenis, odbíjená a košíková. Po letech mlčení je tu k přečtení tato chvála: „Bohatou činnost vyvíjel náš herní oddíl, zejména v košíkové. Ve II. státní lize v těžké soutěži udrželo se naše družstvo na 6. místě (při deseti závodících družstvech), 16. března porazili Národní sportovní kluby 31:15 bodům, z velikonočního zájezdu do Nymburka a Jičína přivezli krásné vítězství nad známým RG Jičín 88:33 bodům, náš dorost utkal se v košíkové s lounskými a dvakrát zvítězil. Dne 26. května v krajevém závodě porazili jsme Sokol Hnidousy Motyčín 21:15 a Sokol Kralupy 33:5, čímž jsme si zajistili účast na závodě o prvenství ČOS v Brně, kde ovšem v celostátní soutěži šesti nejlepších družstev i 5. místo jest pro naši jednotu čestným.“ Archivář označuje páté místo jako čestné, jde však o velmi skromné vyjádření, vždyť šlo o skutečně velký úspěch, slánští košíkáři byli pátí

---

⁸⁷ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 2

⁸⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 5

⁸⁹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 4

mezi všemi sokolskými jednotami v celém protektorátu! Potvrzení o vysoké úrovni tohoto sportu na sklonku třicátých let je k nalezení i v historii slánského basketbalového oddílu. Košíková byla v té době zřejmě ve Slaném populární, protože dále je k nalezení zmínka, že: „Přijdete-li v neděli dopoledne do sokolovny, zřídka kdy se stane, že by tam nebyl nějaký zápas v košíkové.“⁹⁰ V tomto roce se sokolové utkávali také v odbíjené, ale rozkopané hřiště jim neumožnilo více trénovat a tak jejich výsledky nebyly měřitelné s košíkovou. Další sportovní akce byly uvedeny takto: „Dne 25. května na tělocvičné akademii kromě našeho členstva a dorostu uvedli jsme naše vrcholové závodníky ČOS ze řad bratří i sester, 15. prosince uspořádali jsme propagační veřejnou tělocvičnou hodinu všech složek, abychom rozšířili řady cvičenců a cvičenek.“⁹¹

Abychom ale nevykreslovali slánskou jednotu pouze jako společenství, které žilo jen a jen sportem, můžeme doložit, že v dubnu byli sokolové sázet 100 jabloní na otrubské stráni (již druhým rokem po sobě) a umělecký odbor udržoval styky s našimi čelnými výtvarnými umělci (Ludvík Kuba, T. F. Šimon, Karel Vik, Hollaristé atd.). „Dlouholetým pořádáním výstav vychoval vkus slánského občanstva, takže sotva půdy nalezl by tu malíř nedouk.“⁹² K tomu, je potřeba připočíst i další činnost uměleckého odboru, loutkové divadlo: „Radostnou kapitolou jest naše loutkové divadlo, s oblibou navštěvované nejen dětmi, ale i dospělými. Br. Miloš Just, principál, dovedl z ničeho utvořit kolem sebe kruh obětavých spolupracovníků, a věřte, že dnes můžete si na ně vzít již hodně přísné měřítko. Mají vlastní dekorace (br. Jar. Fencel), zkušené loutkovodce i stoupající hlediště, aby každý dobře viděl. Jen se přijďte podívat, uvidíte zářící tváře dětí, a dáte mi za pravdu, že jejich chválu nepřeháním. Do jara sehráli 13 představení, v letošní sezóně k Novému roku jich bude dalších deset. Zdar jejich práci!“⁹³

I na konci roku 1940 si odpovědní činovníci stěžovali na nezájem o sokolský tisk mezi členy jednoty. Ta platila ČOS ročně více než 3.000 K a velmi těžkou částku zajišťovala, přitom odběr těchto tiskovin neodpovídal počtům členské základny. I přes tuto nespokojenost se snažil archivář končit rok optimističtěji: „Podali jsme vám stručný přehled vykonané práce a teď, prosíme, všichni ruku na srdce a zpytujte, čím vy

---

⁹⁰ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 5

⁹¹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 6

⁹² Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 6

⁹³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 7

jste ke zdaru sokolské činnosti přispěli. Nechceme vás mentorovat, ale snažně vás žádáme, abyste v zájmu vlastním i nás všech přiložili ruce k dílu. Přijďte mezi nás častěji, máte-li jen trochu dobré vůle, sami si již něco pro svoji zábavu a prospěch všeobecný najdete. Tedy na shledanou v sokolovně! Nazdar!“⁹⁴

Novoroční list z 24. prosince 1940 byl na dlouhých pět let posledním hodnocením uplynulého roku v slánské jednotě. Smyčka kolem celé sokolské organizace se postupně utahovala, gestapu a dalším represivním složkám neunikla činnost Obce sokolské v odboji ani její spolupráce s Obranou národa a dalšími odbojovými strukturami, stejně jako velké množství členů Sokola ve veřejných funkcích. Dne 12. dubna 1941 vydal říšský protektor v Čechách a na Moravě, zastoupený K. H. Frankem, přípis o zastavení činnosti ČOS, který byl adresován ministerskému předsedovi protektorátní vlády gen. Eliášovi. Frank v přípisu odůvodnil tento krok nepřátelskými aktivitami ČOS vůči říši a uvedl, že by mohl organizaci rozpustit, ale pouze její činnost zastavuje. Sokolové nesměli zakládat nové spolky, vyvíjet jakoukoli činnost a majetek byl zajištěn. K tomu se vyjadřuje starosta slánského Sokola Josef Pešek v Novoročním listu z ledna 1946: „Veliké škody vznikly naší jednotě. Věděli jsme, že výsledek sokolského snažení všech, kteří po celá desetiletí pracovali v našem městě pro ideu, nezůstane ušetřen. Věděli jsme všichni, že k zabránění sokolského majetku, k zastavení činnosti a k rozpuštění Sokola dojde. V neděli dne 13. dubna 1941 byl majetek naší jednoty zabrán. Již 5. dubna 1941, v předtuše tohoto úředního zákroku byl uschován slavnostní sokolský prapor jednoty a 7. dubna uschovány historické památky, důležité archiválie, kronika jednoty, zápis o schůzích atd., 12. dubna 1941 bylo odklizeno loutkové divadlo. 13. dubna v den, kdy ve výborovně sokolovny četnictvo a zástupce starosty města za přítomnosti členů výboru sepisovali majetek, byl odnášen z budovy sokolovny poslední majetek, jenž musel být ukryt (slavnostní kroje, hudební nástroje, knihy atp.). Rovněž malý prapor jednoty, prapor dorostu a žactva, reliéf z Tyršova památníku a revolvery byly uschovány. Není naším zvykem uveřejňovati jména těch, kteří jakýmkoli příkladným způsobem ukázali v dobách nejtěžší zkoušky pravý rys neohrožené povahy a ryzího charakteru a nečiníme tak ani dnes, poněvadž tito všichni členové své činy považovali za sokolskou a národní povinnost, která nežadá díků ani zvláštních uznání a všem patří

---

⁹⁴ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 7

pocitivý dík.“⁹⁵ Tady je ale namístě dodat, že je to z dnešního pohledu škoda, protože by bylo dobré vědět, kdo byl natolik odvážný a zaslouží tolik úcty, když v té době ukrýval citlivé dokumenty, památky a dokonce revolvery. Jak se ale dočítáme dále, tak statečných lidí bylo více: „Bratrský ruky stisk patří v první řadě i příslušníkům slánského četnictva, jehož pomocí mohli jsme se dostat ještě dvakrát do zapečetěných místností sokolovny, aby mohl býti uschován poslední zbytek toho, co nepatřilo do rukou okupantů.“⁹⁶ Že se nejednalo o výjimečný postup úředníků či četnictva, který by byl k vidění pouze ve Slaném, je možné doložit i tím, co a jak probíhalo v ústředí Sokola: „Výnos o zastavení činnosti ČOS byl ještě téhož dne večer doručen policejními úředníky ministerstva vnitra I. náměstkovi starosty ČOS K. Šauerovi, který byl vyzván, aby se ihned dostavil do Tyršova domu. Zde měla být zajištěna peněžní hotovost, cenné papíry, vkladní knížky, pokladní knihy i jiné doklady. Šauer k tomu uvedl: „S ochotným souhlasem policejních úředníků odstranili jsme všechno, co by mohlo být slídivým okupantům trnem v oku.“⁹⁷ S nástupem zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha do úřadu došlo k výrazné změně v přístupu k organizaci a výnosem z 8. října byla tato zrušena. Zároveň byli pozatýkáni přední činitelé ústředí, žup a někde i místních jednot. Ani v tomto případě nemáme doklady o tom, že by se toto dotklo personálně i slánské jednoty. Bohužel opět velmi nekonkrétní informace z Novoročního listu nedovoluje odhalit ani více o tom, jak to bylo se sokolským odbojem v našem regionu: „Příslušníci naší jednoty byli zapojeni v ilegální sokolské župní organizaci. V našem okrsku pracovaly souběžně dvě skupiny a obě přinesly oběť krve na oltář vlasti a mnozí okusili všechny hrůzy koncentračních táborů a nacistických věznic. Podzim roku 1941 zavál do naší sokolovny německé hordy hitlerovských vrahů a s nimi byl v posvátné zdi sokolského stánku vnesen duch pořádku nové Evropy.“⁹⁸ Jsou pouze k dispozici informace o členech slánského Sokola, kteří byli vězněni v koncentračních táborech z politických důvodů, mezi nimi dva členové posledního výboru, vzdělavatel Josef Kilies a tělovýchovný vzdělavatel Štkp. Karel Prášil. Koncentrační tábor přežila sestra Anna Liebecajtová, majitel cihelny Josef Eckstein, jeho žena Elsa Ecksteinová, Oldřich Smetana a dorostenka Jiřina Neumannová zemřeli v plynových komorách

---

⁹⁵ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1946, s. 3

⁹⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1941, s. 3

⁹⁷ UHLÍŘ, Jan Boris, pozn. 15, s. 131

⁹⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1946, s. 3

v Osvětimi. Místostarosta JUDr. Miroslav Haken byl zatčen 25. 6. 1942 a popraven o čtyři dny později. V souvislosti s heydrichiádou byli popraveni ještě Oldřich Smetana a dorostenec František Tušer. Bývalý náčelník jednoty, br. Josef Čížek byl zatčen 12. 9. 1944 a zemřel 17. 4. 1945 v Terezíně. Posledního dne války padl ve Slaném bratr Václav Zika. Výsledky gestapa prodělali bratři Borovička, Balcar, Chyský, Jindra a Vojtěch.

5.3 Poválečné období

Válečným hrůzám neunikl ani sokolský majetek, který byl v držení německé armády, což barvitě popisuje Josef Pešek: „Ústřední topení zničeno, druhý kotel odvezen do Terezína, nábytek rozbit, spálen, rozkraden, okna rozbita, malba zničena pomalováním nacistickými hesly, surovými výlevy z války a postavami zlotřilých německých žoldáků, splachovací zařízení záchodů a sprchoven zničeno, elektrické zařízení vytrháno, kliky a rámy u dveří utrhány, okna a dvěře rozbity, nářadí zničeno, spáleno, odvezeno, kožené povlaky rozkradeny, kachlíkové obložení záchodů zničeno, umyvadla a klosetové mísy rozbity, letní cvičiště rozkopáno a betonové obložení prostříleno. Vše krásné, co po desetiletí budoval náš dobrý sokolský člověk, vše to bylo rozváto a zničeno za necelých pět let surovými žoldněři německého militarismu. V takovém stavu převzali jsme náš sokolský stánek v slavný den 5. května 1945, kdy místní a okresní národní výbor ve šťastném složení ujal se řízení věcí v našem městě.“⁹⁹ Nezaháleli ani sokolové a už 13. května proběhla první schůze správního výboru a začalo se s opravami sokolovny, do doby, než byla uvedena do provozuschopného stavu (do 1. září 1945) se cvičilo na letním cvičišti SK Praga. Jednota znovu začala fungovat a ihned se její členové účastnili mnoha akcí: Byla to 27. května celonárodní manifestace v Slaném, 6. července oslavy M.J.Husi, 29. července zájezd do Bíliny, 19. srpna zájezd k Máchovu jezeru, Doksy, Bezděz, 26. srpna uložení prsti z legionářských bojišť na hřbitově, 30. září smuteční tryzna za umučené a popravené bratry a sestry, 30. září hold prezidentu republiky v Praze, 28. října oslavy národního svátku, odpoledne sokolská veselice. 1. prosince pořádána v sokolovně slavnostní valná hromada k 80. výročí trvání jednoty, 2. prosince znovu zasazen Tyršův medailon do památníku na

---

⁹⁹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1946, s. 3

hájích a odevzdán do opatrování MNV, 9. prosince dětská mikulášská zábava a 31. prosince silvestrovská zábava.“¹⁰⁰

Jen co se Sokol i jeho členové vzpamatovali z šesti let hrůzovlády, začali ihned přemýšlet o dalším sletu. Ten plánovaný na rok 1944 pochopitelně nemohl proběhnout a tak bylo rozhodnuto, že další slet se bude konat v roce 1948. V provolání k 11. sletu sokolskému se praví: „Bratři a sestry! Obnovujeme sílu a krásu sletů a voláme Vás všechny, členstvo, dorost i žactvo do šiku, voláme Vás do cvičení, k radostné práci pro zdar jedenáctého sletu! Nevyhýbejte se! Nebud'te pohodlní! Pročistěme si peří a zkusme křídla, vzhůru k slunci! V roce 1948 bude na strahovské pláni vysoko vlát les sokolských praporů, učíňme tento slet slavností celého Slovanstva, sletem sjednocené síly borců všech slovanských zemí!“¹⁰¹

Novoroční list z roku 1946 pak končí apelem na členy jednoty, aby finančním darem pomohli obnovit především nářadí, inventář, nábytek a knihovnu sokolovny.

První poválečný rok přinesl úpornou a nelehkou snahu členů i výboru jednoty o nápravu materiálních válečných škod a také obnovu sokolských idejí. Těmito myšlenkami je prodchnut Novoroční list z roku 1937, když charakterizuje rok 1946 jako rok budování. Oproti letům minulým, kdy bylo možno se dočíst, že klesá stav členské základy a málo bratrů a sester dochází cvičit, se spíše objevuje požadavek na kvalitu jedince: „A o to nám především jde, ne o množství, ale o zdravé jádro. Víťáme každého, kdo s národem smýšlí poctivě, do řad sokolských. Musíme však od každého příslušníka sokolské rodiny žádat, aby byl člověkem pracovitým, jenž zasvěťí svůj život služně národu a vlasti a chce čestným charakterem, ryzostí svého srdce, a příkladným životem v prostředí rodinném i pracovním vychovávatí své spoluobčany v lásce člověka k člověku. Sokol se musí státí svými krásnými vlastnostmi, čestností, poctivostí, přímostí, vzorem ušlechtilosti a svoji víru ve velikost Sokolstva musí vtělití ve skutečnost vzorným životem nebojácného a hrdého borce, věčně nespokojeného s tím, co jest, a s živelnou touhou vytvářeti k prospěchu celku hodnoty nové, lepší.“¹⁰² Dnes bychom se jistě pozastavili nad další myšlenkou z proslovu, kde je řečeno, že: „Nad práva člověka stavte vždy povinnost Sokola a poznáte, že ideál možno vtělití

---

¹⁰⁰ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1946, s. 6

¹⁰¹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1946, s. 8

¹⁰² Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1947, s. 6

v život skutečný i při realistickém nazírání na život!“¹⁰³ Ano, v té poválečné době zřejmě ještě taková slova nikomu nevalila, proto tak často znělo i ono heslo: „Osobnost nic, celek vše.“ Na dvou stránkách Novoročního listu se autor věnuje osobnosti zesnulého místostarosty jednoty, Josefa Kiliesa. Ten prošel kladenskými úřadovkami gestapa a hrůzami koncentračního tábora, aby se vrátil k rodině a sokolské práci. Bohužel jeho podlomené zdraví mu dalo už jen rok života – zemřel 16. června 1946.

Významnou součástí Novoročních listů byla vždy zpráva o hospodaření jednoty a nejinak tomu bylo i v prvním poválečném roce. Největší položkou byla logicky částka za opravy budovy – renovace ústředního topení, malování a další opravy vyšly na 81.642 Kč, dále pak na zakoupení nejnужnějšího inventáře muselo být vynaloženo 60.068 Kč. Celkové výdaje jednoty v tomto roce byly 279.380 Kč. I proto si posteskl pisatel, že: „Roční členský příspěvek 60 Kč za člena nemůže ani zdaleka krýtí potřebu jednoty, na pořadatelském odboru jednoty spočívá hlavní starost, aby výnosem sokolských podniků umožnil život jednoty. Proto také propůjčujeme – ač velmi neradi – sokolovnu různým korporacím. Mimořádným vydáním jest opatření tělocvičného nářadí, které nám bylo za okupace rozkradeno a zničeno. Potřebný náklad je výbor nucen opatřit si bezúročnou vnitřní půjčkou vydáním tří set kusů dluhopisů po 200 Kč. Počátkem každého roku bude část těchto dluhopisů slosována a dluh tímto umořován.“¹⁰⁴

Během roku 1946 došlo k nárůstu členské základny jak u mužů, tak i u žen, o více než 200 nových sokolů! Stejný trend byl pozorován i u žactva a dorostu ve cvičení, je možné, že na tyto potěšující změny mohla mít vliv i skutečnost, že se blížil rok příprav na XI. všesokolský slet. Naopak nikterak výraznou spokojenost nevyjadřoval vzdělávatelský odbor nad zájmem o podněty z uměleckých oborů: „Důsledek okupace, jevící se zejména nechutí ke kulturním podnikům, poznal Slaný měrou vrchovatou. Ač kulturní život v Sokole nedosáhl ještě potřebného stupně, můžeme říci, že rok 1946 znamenal v tomto směru linii vzestupnou. Vzdělávací podniky, nenavštěvované sice tak, jak bychom si přáli, přece vyzněly vždy k naší spokojenosti a jejich úroveň musíme pochváliti.“¹⁰⁵ Pořadatelský odbor dokázal zajistit jednotě čtvrt milionu korun, což byl neuvěřitelný počin, i tento odbor ale měl své

---

¹⁰³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1947, s. 7

¹⁰⁴ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1947, s. 8

¹⁰⁵ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1947, s. 10

připomínky, především k účasti mladší generace na této zcela nezbytné činnosti: „Mladí se všem těmto starostem vyhýbají, ač právě oni mají v pořadatelském výboru široké pole působnosti a mohou náležitě uplatnit nadání herecké, hudební a zpěvní podle svých schopností, a humor, který nám především chybí!“¹⁰⁶ Nově s v jednotě na konci roku ustavil hudební odbor, ale výsledky jeho práce pochopitelně ještě nebylo možné hodnotit, naopak zkušený loutkařský odbor rozdával radost neustále. Z akcí tohoto roku stojí jistě za připomenutí účast jednoty na doprovodu ostatků anglických a amerických letců při jejich převozu ze Slaného do Prahy dne 5. srpna a zapálení hranice na Slánské hoře a Hájích dne 27. října. Šlo o zahájení ohňové štafety k zahájení prací XI. všesokolského sletu. Místo tábora na tradičních a osvědčených místech v Srbči či Mšeci byl uskutečněn sokolský tábor až v dalekém Lokti. Proč došlo k této změně, se nepodařilo zjistit, zajímavostí bylo, že jednota nechtěla akci pořádat: „Sokolský tábor v Lokti vlastně nebyl táborem jednoty, ač vedení bylo v rukou našich bratří a sester. Neměli jsme zkušenosti s vedením podobného tábora ve velkém. Z obavy před finanční ztrátou nemohl výbor převzít před svým členstvem zodpovědnost. Důvodem tohoto rozhodnutí byla otázka finanční a značná vzdálenost Lokte od Slaného a s tím spojené potíže dopravní (přísun potravin, odvoz zařízení, potíže zásobovací apod.).“¹⁰⁷ Z těchto obav pak vzniklo pozoruhodné rozhodnutí – někteří členové jednoty se rozhodli, že se zaručí případné ztráty uhradit a pokud by došlo k přebytku, věnují tento jednotě. Těchto osmnáct statečných se skutečně do nejistého podniku pustilo a zřejmě se dílo vydařilo, byť zpráva hovoří pouze o výdajích ve výši 70.507 Kč. Z faktu, že za jeden den zaplatil účastník 30 Kč a platících bylo 254 po dobu 26 dní se dá odvodit, že se netradičně pojatá akce jednotě vyplatila.

Zatímco rok 1946 byl rokem budovatelské práce, pak rok 1947 byl ve znamení příprav na XI. všesokolský slet. Ve zdravici slánským sokolům do roku 1948 se starosta Sokola, Josef Pešek, věnuje pozitivním i záporným jevům, na jedné straně růstu členské základny a na druhé straně i její pasivitě: „Mnoho bylo slánských Sokolů, kteří v minulém roce naší jednotě opravdu pomáhali bez nároků na vděk a uznání, jim patří náš upřímný bratrský dík. Více však bylo těch, kteří sokolskému životu jen nečinně přihlíželi, stali se pouhými matrikovými členy, ač mnohý z nich býval platným příslušníkem jednoty. Ty voláme k návratu do radostné práce a věříme, že přijdou

---

¹⁰⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1947, s. 10

¹⁰⁷ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1947, s. 13

všichni, kdož se Sokolem smýšlejí opravdu poctivě.“¹⁰⁸ Slavnostním úvodem Novoročního listu 1948 je ale především vlastnoruční dopis prezidenta republiky, Dr. Edvarda Beneše, VIII. valnému sjezdu Československé obce sokolské. Prezident poukázal na demokratičnost Sokola, vysoký stupeň vlastenectví a mravních základů této organizace, která pomáhala formovat podobu a osudy národa. Dále prezident uvedl: „V dnešní hledající a o definitivnější svůj výraz těžce zápasící době, musí být Sokolstvo vyrovnatelem hodnot mezi minulostí a budoucností a pomáhat k překonání rozdílů a protiv v současném životě. Svou nadstranickostí může Sokolstvo přispět k uklidnění politickému, svým upřímným českoslovenstvím k bratrské úpravě vztahů mezi Čechy a Slováky. Sokolství je naší velkou hodnotou specificky československou, hodnotou, na niž můžeme být ve světě pyšni. Stojíte před velkým úkolem, jedenáctým všesokolským sletem. Napněte své síly, aby se slet stal mohutnou manifestací ušlechtilých, mírových a opravdu demokratických snah celého slovanského světa.“¹⁰⁹ Z prohlášení VIII. valného sjezdu Československé obce sokolské: „Od pravidelné každodenní práce až po vrcholné závody a všesokolské slety užíváme svých výchovných prostředků, abychom z jedinců dobrovolnou kázní ukuli celek sester a bratří uvědomělých, pracovitých, střídmych, odpovědných a politicky i nábožensky snášenlivých. Chceme republiku šťastnou, naplněnou opravdovou demokracií a skutečně žitým demokratickým socialismem. Poneseme sokolství i do politiky i do veřejného života. Přitom všem však zachováme a budeme bránit nadstranickost Sokola. S Tyršem, Fügnerem, s Masarykem a za Benešem, věrní pokroku, dál a výš!“¹¹⁰ Po těchto projevech bylo jen těžko myslitelné, že by taková organizace mohla existovat v režimu, který se nezadržitelně blížil.

Starosta Sokola Slaný, Josef Pešek, psal v podobném duchu úvahu o předsletovém roce, kde také zmiňoval nesmlouvavou nestrannost Sokola, jeho jednotu a vztah k milovanému prezidentovi. Připomněl také, že ve třetím roce republiky se stal Sokol největší celonárodní organizací – počet jeho členů přestoupil milion!

Z jednání výboru stojí jistě za zmínku usnesení o tom, že se nebude propůjčovat Tyršův sál cizím podnikům (myšleno akcím), aby se mohla řádně nacvičovat sletová prostrná, sokolové tak dali přednost kvalitě nácvičku na slet před financemi potřebnými

---

¹⁰⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1947, s. 10

¹⁰⁹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 4

¹¹⁰ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 6

pro jednotu. V roce 1947 byly založeny dvě pobočky slánské jednoty, první v obci Beřovice a druhá v Dolíně, což přineslo 112 nových členů a více starostí. I bez těchto nových členů bylo možné konstatovat, že se opět zvýšila členská základna: „Počet cvičenců v předletovém období oproti roku 1946 značně stoupl, neodpovídá však počtu našeho členstva, a proto nás nemůže ani zdaleka uspokojit. Neobvyklým jevem jest značný počet vynechaných cvičebních hodin, čímž jest značně ztěžován plynulý nácvik sletových prostných.“¹¹¹

Je třeba poznamenat, že slánská jednota brala předletové přípravy nesmírně vážně a ze všech sil se její výbor snažil přivést ke cvičení co nejvíce členů a zároveň vytvořit odpovídající podmínky. Například bylo odhlasováno, že všichni členové výboru i všech organizačních složek jednoty musí navštěvovat cvičení! Dále se objevil apel na sokoly všech věkových kategorií: „Proto všichni naši příslušníci ve sletovém roce i ve všech dalších letech patří do tělocvičného sálu bez ohledu na stáří!“¹¹² Dlouhodobé stesky na nevyhovující prostory jak tělocvičny, tak venkovního cvičiště pak rezonovaly znovu a s ještě větší silou právě v roce 1947: „Tyršova soustava, dílo českého ducha, je základem sokolské tělesné výchovy. Je neustále zdokonalována v duchu svého tvůrce novými prostředky, vědecky zdůvodněnými. Žádáme, aby se stala jednotnou tělovýchovnou soustavou v národě, a litujeme, že příslušná úřední místa nezaujala dosud kladné stanovisko k našemu volání po vhodném, požadavkům dneška odpovídajícím letním cvičišti. K tomu dodává bratr starosta: Za velmi důležitý považuji požadavek bratra zdravotníka, aby bylo opatřeno nové vhodné letní cvičiště, ježto naše cvičiště nevyhovuje, je malé a prašné. Tento nedostatek, pro nás velmi citelný, jistě v nejbližší době si vynutí opravdové řešení.“¹¹³

Z dalšího spisového materiálu vyplývá, že slánští sokolové měli velmi moderní pohled na fungování tělocvičného odboru, vlastně samého základu sokolské myšlenky: „*Jednota opatřila pro všechny cvičence zdravotní listy (zdravotnickou kartotéku), ve kterých jest pečlivě zaznamenán a bedlivě sledován, po přísném předchozím vyšetření, zdravotní stav každého jedince. Jest zapotřebí, abychom u každého jedince zjistili, které cviky mu prospívají a které by mu mohli uškoditi. U všech cvičenců bylo již započato s roentgenologickým vyšetřením plic a srdce. Dosavadní výsledek je, až na*

---

¹¹¹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 9

¹¹² Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 12

¹¹³ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 12

*ojedinělé případy, velmi dobrý. Pokud byly nalezeny nějaké odchylky, byli postižení ihned upozorněni na vadu, případně i na její léčení. Při vyšetřování všiml si bratr zdravotník i stavu chrupu a pokládá za velmi potěšující, že péče o chrup, o jeho reparaci a čistotu je mezi dorostem a členstvem skutečně velmi dobrá. Lékařské prohlídky byly provedeny i všech mužských i ženských složek.*¹¹⁴ K tomuto bodu je dobré připomenout, že zdravotníkem jednoty byl MUDr. Vladislav Lelek (jeho syn má ve Slaném praxi), pomáhal mu MUDr. Václav Pavlásek s budoucí dlouholetý vynikající slánský lékař, tenkrát ještě MUC. František Opata, čili péče byla zajištěna na skutečně vysoké úrovni. K panu doktoru Vladislavu Lelkovi jedna poznámka nalezená v Slánských novinách ze dne 17. května 1945: „*Dělnictvo děkuje panu doktorovi Vl. Lelkovi ze Slaného, který v nejtěžších dobách, kdy německé vedení neuznávalo nemocné hutníky a horníky, přestože mu bylo vyhrožováno gestapem a jinými nacistickými institucemi, uznával nemocnými všechny bídou zesláblé dělníky. Zaujetím tohoto postoje postavil se do řad bojovníků pro osvobození vlasti. Kvičí hutníci, havíři a Poldováci považují proto za svoji povinnost poděkovati veřejně panu dr. Vl. Lelkovi za to, co pro ně v těžké válečné době udělal.*“¹¹⁵

Bylo by neslušné nepřipomenout, že významnou úlohu v životě slánské jednoty hrály i ženy, byť kupříkladu ve výboru byly pouze tři z celkového počtu dvaceti šesti členů: „Prostory sokolovny nestačí pro všechny, které s nadšením, radostí a pílí vrhly se do práce a stávají se opravdovým příkladem všem příslušníkům sokolské rodiny. V nižším oddíle žákyň bylo zapsáno celkem 117 žákyň, ve vyšším oddíle celkem 78 žaček, dorostenek 74. A co napsati o našich ženách, kterých se při cvičení sejde takový počet, že jim skromný sál nestačí? Jejich svědomitost při nácviku, jejich láska k sokolské věci a jejich radost z vykonané práce zaslouží obdivu. Cvičí pravidelně v pondělí a ve čtvrtek od 20.15 hodin ve dvou oddílech, v třetím cvičebním večeru v týdnu nacvičují pak cvičení s kužely. V prázdninové době nezahálely, pro změnu programu hrály odbíjenou. Nejlepší průměr vykazuje měsíc říjen počtem 148. Naše ženy se svědomitě zúčastňovaly všech pochodových cvičení a podniků pořádaných jednotou. Obeslaly i dílčí rozestavný běh dne 27. října čtrnácti sestrami. Téhož dne

---

¹¹⁴ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 12

¹¹⁵ Slánské noviny, 1945, roč. 1, č. 2

cvičilo i 30 nejmenších žáček (mezi nimi tříleté žabky) tzv. zajíčky. Cvičitel'ský sbor měl 28 sester, v župním náčelnictvu spolupracovalo z naší jednoty šest žen.¹¹⁶

Ze zprávy pořadatelského výboru vyplývá, že v roce 1947 uspořádal 14 podniků širšího rázu, 38 schůzí a odeslal 102 dopisy. Mezi akcemi, které měly jako prvotní úkol získat finanční prostředky, se vymyká spíš vzdělavatelská přednáška br. Vondráčka o zájezdu Sokola do Ameriky (bohužel se nepodařilo dohledat podrobnosti). Pořadatelský odbor upozornil, že jeho členem se může stát každý příslušník jednoty a vzhledem k důležitosti odboru pro život jednoty je každý vítán. Kdo nemůže cvičit ať za jakéhokoliv důvodu, přihlas se k práci v pořadatelském odboru! Schůze se konají každé pondělí ve 20 hodin v sokolovně.¹¹⁷

„V tomto roce proběhl druhý ročník letního tábora v Lokti pod názvem Sokolský domov a to v termínu 29. června až 25. srpna. V Lokti se vystřídalo 292 osob, v první polovině prázdnin byl tábor chlapecký, ve druhé dívčí. Stravování bylo dostatečně a vydatné. Zásobování muselo být doplňováno přisunem ze Slaného! Onemocnění vážnějšího rázu po dobu pobytu v táboře nebylo, 4 lehká nachlazení, 1 zdánlivé uštknutí, 1 lehčí zranění (inu chlapci!), 1 ošetření v nemocnici (pohmoždění) a onemocnění dorostence Šretra. To však nebylo zaviněno pobytem v táboře. Je nutné, aby v loketském táboře byly provedeny tyto úpravy: prohloubení studny pro užitkovou vodu, úprava rybníka u tábora pro koupání, odstranění smetiště, upravení hrací plochy poblíže tábora, vhodné upravení kolny pro ubytování, dále je nutné opatřit dřevěné části budovy ochranným nátěrem, zřídit informační tabuli u silnice, zhotoviti slamníky, zřídit oplocení kolem tábora.“¹¹⁸

Ani v tomto roce nemohl kronikář opominout hodnocení výsledků práce jednoty a pochopitelně musel najít prostor ke kritice: *„Jako největší organizace v našem městě, čítající dnes více 1.600 příslušníků, máme jistě mnoho povinností nejen vůči sobě samým, ale i k slánské veřejnosti. Po uplynutí roku je dobře otázi se, zda jsme splnili všechny dané úkoly. Není sporu o tom, že kulturní přínos s naší strany pro širší veřejnost byl značný. Snažili jsme se také všude v životě veřejném uplatňovati zásady sokolského života a to se nám jistě z velké části podařilo. I s výchovným výsledkem, zejména u naší mládeže, můžeme býti spokojeni. Sledujeme bedlivě chování sokolské*

---

¹¹⁶ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 15

¹¹⁷ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 18

¹¹⁸ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 20

mládeže i mimo sokolovnu a poznáme děti se sokolskou výchovou mezi všemi. Vyznačují se rázným a rozhodným vystupováním a především svou ukázněností a slušností. Mnohým z nás však schází vědomí, že každý člen sokolského bratrstva musí převzít určitou povinnost k celku a že tuto povinnost nelze omezit jen na matrikové členství, pouhé zaplacení členských příspěvků. To je žalostně málo! Stínem zůstává netečnost mnohých k sokolskému životu vůbec. Žel, že tento nezájem jest i u příslušníků nově se mezi nás hlásících, mezi nimiž jsou mnozí, kteří se omezili na pouhé podání přihlášky. Splnili tak, jak se mylně domnívají, svoji povinnost a dosud jsme je mezi námi neviděli“¹¹⁹

Zpráva o tom, jak se jednotě dařilo hospodařit je velmi vágní, chybí v ní především vyčíslení příjmů, takže se nedá zjistit, jaký vlastně měl slánský Sokol na konci roku hospodářský výsledek. Jisté ale je, že: „K úhradě výdajů, spojených s opatřením nového nářadí byly vydány dluhopisy po 100 Kč. Dosavadní výsledek upisování jest však nepatrný. Dosud není zaplacen účet za nové nářadí (dodané v prosinci 1947) a za opravu střeš a okapních žlabů. Členský příspěvek, ročně 60 Kč, zdaleka nestačí uhradit běžné náklady, musel by činiti nejméně 250 Kč. Proto voláme všechny příslušníky k podpoře podniků naší jednoty, ježto jinak není možné udržeti hospodářství v rovnováze. My však chceme daleko více, chceme a musíme postavit druhý sál, potřebujeme dobudovati ústřední topení, musíme pro jednotu zajistiti vyhovující letní cvičiště, bez něhož si nedovedeme ani představití rozvoj jednoty. Těžké jsou starosti finančního ministra jednoty, bratra Antonína Lindy!“¹²⁰

V Novoročním listu 1948 jsou k nalezení dvě přihlášky, ta první vyzývá členy ke vstupu do Družstva pro udržování tělocvičny Sokola Slaný, pochopitelně zaplacením ročního příspěvku 20 Kčs, pikantní je ale druhá pobídka – ta nabádá členstvo, v jehož zdravém těle je zdravý duch, aby se přihlašovalo o sletové odznaky, vstupenky na slet a sletové kuřivo! Sletové kuřivo po 2 Kčs za kus, průsvitný obal na cigarety 10 Kčs, tabatěrky s 20 cigaretami 40 Kčs, zapalovače 90 Kčs. To vše bylo třeba objednat do 10. ledna 1948.

Rok 1949 – chybí tradiční novoroční list a také se nepodařilo dohledat prameny k tomu, co se ve slánské organizaci odehrávalo. Je ale možné předpokládat, že svou „práci“ dokonale splnily akční výbory, které tzv. očišťovaly společnost ve všech

---

¹¹⁹ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 21

¹²⁰ Novoroční list Tělocvičné jednoty Sokol Slaný, 1948, s. 9

oblastech v celé zemi, takže se tato praxe jistě nemohla vyhnout ani slánskému Sokolu. Nemáme tak písemné podklady k dění v letech 1948 a 1949, můžeme se pouze opírat o orální historii. Srovnání členské základny v předšletovém období s rokem 1950 ale jasně ukazuje, že i zde proběhlo důkladné očištění od rozvratných živlů. Bývalí členové výboru, stejně jako ostatní čelní činovníci, už v prezenčních listinách nejsou k dohledání.

ROK 1950 *„Na okresním sekretariátě KSČ sešli se zástupci 3 místních sokolských jednot, a to Sokola Slaný, ZSJ ČKD a ZSJ Železničářů, aby projednali otázku sloučení tělovýchovy pod jednu jednotu v našem okresním městě. Z projevů jednotlivých zástupců bylo zřejmo, že otázka sloučení je velmi naléhavá a je třeba ji rozřešit k prospěchu tělovýchovy i sportu ve Slaném. Předseda ZR ČKD s. Hradecký zde otevřeně podrobil kritice dosavadní stav a nezdravý patriotismus, který dosud někde brání v spolupráci. Pro případ, že nová jednotka ponese jméno ČKD, přislíbil hmotnou podporu závodu, který je vedoucím na okrese co do důležitosti pro 5LP, i co do počtu pracujících.“¹²¹ „V neděli 23. července t.r. konala se ve slavnostně vyzdobeném sále místní sokolovny slučovací valná hromada tří tělocvičných jednot (ZSJ ČKD, ZSJ Železničáři a Sokol Slaný, které od nynějška ponесou jediné jméno Sokol ČKD Slaný. Před začátkem schůze pěkně vyhrávala hudba našich učňů, za řízného dirigování kapelníka Kladenského. Valná hromada byla zahájena zahráním naší a sovětské hymny, načež předseda přípravného výboru br. Kotěšovec uvítal přítomné hosty a po té ve svém projevu nanесl důvody, které vedly ke skutečnému sjednocení tělovýchovy a sportu ve Slaném...Z valné hromady byla pak odeslána resoluce, odsuzující zasahování imperialistů v Koreji. Písni práce, kterou zazpívali všichni přítomní, byla slavnostní valní hromada ukončena.“¹²²*

Došlo tedy k tomu, co bylo ihned po skončení druhé světové války avizováno ve Slánských novinách: *„Po schválení Národní radou v Praze bylo přikročeno k přípravám na sjednocení tělesné výchovy a sportu v Československu. Příslušná místa vydala nyní první společné provolání dosavadních tělovýchovných a sportovních organizací, v němž se praví, že do nového Československa musí vejít všechna mládež a pracující lid s jednotnou vůlí po odstranění všech zbytků fašistického režimu! Je třeba spojenými silami vytvořit předpoklady lepší budoucnosti české mládeže a pracujícího*

---

¹²¹ Švermova garda, 1950, č. 13

¹²² Švermova garda, 1950, č. 17

lidu! Jednotná organizace tělesné výchovy a sportu v Československu bude jedním z nezbytných předpokladů nového národního života. Podepsáni Československá obec sokolská, Svaz Dělnických tělocvičných jednot, Federace proletářské tělovýchovy, Junák a Československý všesportovní výbor.“¹²³

V duchu výše uvedených skutečností se pak nesla valná hromada nové organizace, probíhající ve slánské sokolovně na začátku roku 1951. Podle zápisu se této schůzi zúčastnilo 88 členů, hostů a stranických funkcionářů. Zapisovatel, bohužel nepodepsaný, mohl konstatovat že: „*V minulém roce došlo ke sloučení tří jednot ve Slaném a to závodní jednoty Č.K.D., závodní jednoty Železničářů a místní jednoty Sokol. Dne 23. 7. 1950 konala se slavnostní slučovací valná hromada od které je ve Slaném jest jediná jednota Sokol Č.K.D. Slaný. Tím splynula veškerá tělovýchova a sport ve Slaném v jediné jednotě, čímž byl dán výraz tomu, aby sjednocená tělovýchova nesla jméno největšího závodu těžkého průmyslu ve Slaném. Z dobrého začátku se zdálo, že pracovníků ať jedinců či složek závodů i N.F. bude dle příslibu dosti, ale bohužel musím připomenouti, že se tak nestalo ani u jednoho ani u druhého a tak velká práce spočívala v na několika jedincích i s malými zkušenostmi v tělovýchově a sebekriticky za tyto přiznávám, že jsme nevykonali to, co bylo zapotřebí, jednak přetížením funkcionářů funkcemi a druzí, i když toto přetížení u nich není, ač mají hodně zkušeností proti nám, nepřišli nám doposud pomoci ani poraditi, ba neváhám říci, že by měli radost z toho, že vše nejde tak, jak je zapotřebí.*“¹²⁴

„*Další brzdou tělocvičné činnosti byl pasivní postoj ČSM ve Slaném. Jednota vyčerpala takřka všechny svoje možnosti ke spolupráci. Jednatel neúnavně zval vedení svazu do schůzí, přesto že se zástupci nedostavovali. Až po dohodě o spolupráci mezi ČOS a Ústředím ČSM, začala spolupráce i u nás. A dnes, již to není ve Slaném většině svazáků zatěžko-choditi do Sokola. Dnes je opravdu radost přijít se podívat do tělocvičny při cvičení našeho dorostu. To je vidět život a radost z dnešního světa. Zavedli jsme i některé dny společné cvičení dorostenců a dorostenek. A tento způsob jest velmi dobrý pro celkovou tělesnou výchovu. Snad se najdou u někoho proti tomu předsudky, ale ten pravdu nemá. Když dnes děvče s hochem společně pracují na strojích, na poli politickém, proč by také společně neměli provozovat tělesnou výchovu. Podle docházkové listiny zjistíme, že do cvičení průměrně chodí 100 žákyň, 80 žáků, 40*

---

¹²³ Slánské noviny, 1945, roč. 1, č. 2

¹²⁴ Jednatelská zpráva z valné hromady, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

dorostenci, 20 dorostenek, 24 žen a 12 mužů. Jak vidíme z těchto čísel, primát v docházce drží žactvo a dorost. A to je to nejradostnější, že to je právě naše mládež, která drží v docházce primát. Do Vašich řad voláme mládežníci, ve Vás je budoucnost, ať Vás přijde ještě více, upevnit svoje zdraví do tělocvičny. Protáhnout svoje údy, unavené od práce, povyskočit si, zazpívat a zaradovat. Tělocvična je hřiště pro Vás. Vy kdož nechodíte, optejte se co radostí přináší jedna hodina v tělocvičně. A proto, nashledanou!“¹²⁵

Náčelník sportovního odboru bratr Karbus pak se mohl pochlubit počtem oddílů a jejich výsledky, byť ne vždy byl důvod k přílišnému nadšení: „*Tělovýchovný sbor mimo základního tělocviku provozoval v roce 1950 svoji činnost v devíti sportovních odvětvích a to: Kopanou, tenis, košíkovou, stolní tenis, hockey, box, lyžařství, kuželkáři a pobyt v přírodě. V letošním roce jednota obnoví oddíl cyklistický! V TOZ (Zákonem č. 187/1949 Sb. ze dne 14. července 1949 O státní péči o tělesnou výchovu a sport byl ustanoven Tyršův odznak zdatnosti, což je uvedeno v §8 odstavec (1) zákona: K povzbuzení tělovýchovné činnosti a k všeobecnému zvýšení tělesné, pracovní a branné zdatnosti lidu zavádí se „Tyršův odznak zdatnosti“; uděluje se osobám, které dosáhnou předepsaného stupně zdatnosti. (2) Předpisy o udělování Tyršova odznaku zdatnosti vydá Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport podle zásad vytyčených Státním výborem pro tělesnou výchovu a sport). Jednota pořádala v roce 1950 celkem 33 závodů, ve kterých se přihlásilo 141 uchazečů o TOZ. Většinou uchazeči TOZ splnili. Jednota zakládá kartotéku uchazečů a nositelů TOZ, takže po založení a doplnění bude jednota a referent TOZ míti přesný seznam jak kdo plní jednotlivé disciplíny. Kriticky musíme prohlásit, že o kursy pro mladé cvičitele a pomahatelkou školu byl nejmenší zájem z největší jednoty a tj. z jednoty naší. Z venkovských jednot byla účast větší nežli ze slánské. Mimo těchto kursů se zúčastnili 2 bratři školy pro rozhodčí TOZ. Stručná zpráva z jednotlivých oddílů: Kopaná. Rok 1950 probíhal v oddílech slánské kopané na dvou úrovních a to v Sokole Železničáři a Sokole ČKD. Po sloučení těchto jednot zůstaly 3 závodní družstva mužů, 2 dorostenecká a 3 družstva žáků. Dorostenci hráli Stránského pohár ve kterém vyhráli svoji skupinu a kvalifikovali se do celostátního mistrovství, a také Neumannův pohár, ve kterém byli druzí. Žactvo hrálo žákovský memoriál Kladenska a to dvě družstva. Družstvo A vyhrálo svoji skupinu čítající 10*

---

¹²⁵ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

družstev a ve finále se utkalo s vítězem druhé skupiny SONP Kladno. Ve finále naší skupiny naši žáci zvítězili na Kladně i doma a obdrželi tak krásný pohár. Družstvo B se umístilo ve své skupině čítající také 10 družstev na čestném druhém místě. V zemském mistrovství umístilo se naše A. mužstvo mužů na předposledním místě. Částečná omluva jest, nešťastné zranění, dlouhotrvající u několika hráčů. K tomu několik vyloučených a nespravedlivě potrestaných. V plnění TOZ jsme v oddíle kopané trochu spali, hlavně mezi muži dorostenci mají TOZ z 75% již splněn. Vím zde bylo na závadu slučování jednot, organizační práce a změna funkcionářů. Někteří funkcionáři funkce vzali, ale řádně nepracovali a nebo vůbec ne. A na ty, kteří pracovali, toho zbylo trochu mnoho, aby to mohli vše zvládnout, jak by práce v jednotě zasluhovala.“¹²⁶ Zde si jistě není možné odpustit poznámku, že odůvodnění neúspěchů v tak rozšířeném a populárním sportovním odvětví, jakým bezesporu kopaná je, se za několik desítek let vůbec nezměnilo.

Dalším sportovním oddílem byli hokejisté, kteří zase žehrali na nepřízeň počasí. Jejich stesky na příliš mírné zimy je možno podpořit podobným smutkem pořadatelského výboru, který se opakoval rok co rok a byl patřičně komentován v každém Novoročním listu a to když provozování kluziště nepřinášelo jednotě potřebné finanční prostředky, protože se dalo bruslit jen pár týdnů. Stížnosti na slabé zimy tak jednoznačně nejsou výsadou dneška, to jen my si je dokážeme odvodnit globálním oteplováním. „Hockeyový oddíl v roce 1950. Tomuto druhu sportu ve Slaném nepřeje paní příroda. Již několikátý rok není trvalejší zimní počasí. Hockeyový oddíl měl dvě družstva mužů a družstvo dorostu. 1. mužstvo hrálo 1. třídu Kladenska, 2. družstvo 3. třídu. Pro nepřízeň počasí nebyla činnost oddílu taková, jak tento krásný sport by si zasloužil. Celkem sehráno jen 17 zápasů se střídavým štěstím. Oddíl utrpěl na výkonnosti odchodem několika hráčů na vojnu.“¹²⁷

Bílý sport dostal bohužel za nového režimu nálepku „buržoazního sportu“, přesto ale byla ve Slaném poměrně slušná hráčská základna: „Oddíl tenisový. Můžeme konstatovat, že jsme měli po sloučení jednot v roce 1950 celkem 57 hrajících členů a z toho 32 dorostenců. Kamenem úrazu je otázka nezájmu žen. Máme jen 2 závodní

---

¹²⁶ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹²⁷ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

hráčky a žádnou náhradnici, to znamená, když se ženy omluví jest to ihned velký handicap. Hlavní naší snahou letos musí býti uskutečnění hesla o zlidovění tenisu. Ještě nejsme tak daleko, abychom mohli hrát zadarmo, ale musíme docílit aby každý kdo má zájem a především naše dělnická mládež mohla tenis hrát bez neúnosných finančních obětí. Oddíl trpí nedostatkem tenisových dvorců. Dva dvorce na 10000 město jest opravdu málo. Jediným řešením jest sportovní stadion, kde budou čtyři dvorce.¹²⁸

K povzdechu bratra Karbuse na nedostatek kurtů je vhodné dodat, že na rozšíření sportovišť na požadovaný počet si tenisté museli počkat téměř třicet let, kdy bylo zrušeno legendární škvárové fotbalové hřiště Na Střelnici, sousedící s prostory tenisového oddílu.

Dalším populárním sportem byl a i v dnešní době je basketbal: *„Oddíl košíková. Do mistrovství 1950–51 byla přihlášena dvě dorostenecká družstva. I. družstvo bylo ve čtyřčlenné skupině a umístilo se na čestném 2. místě. II. družstvo zařazené ve skupině s Berounem, Příbramí, Rakovníkem a Královédvorskými železárnami skončilo na třetím místě s 8 body. Také ženy se přihlásily k činnosti a sehrály přátelský zápas s ženami SONP Kladno, který skončil vítězstvím Kladna 21:14. K zlepšení výkonu v košíkové jest třeba aby bratři, kteří hrávali za bývalý Sokol Slaný pomohli jako instruktoři a vedoucí jednotlivých oddílů a tím se přičinili o lepší úroveň slánské košíkové.“¹²⁹*

Stolní tenis ve Slaném na svoje lepší roky teprve čekal, ale ve slánské jednotě byl populární již od třicátých let a jeho atraktivita rostla, dnes už ovšem tento sport pod křídly slánského Sokola nenajdeme: *„Oddíl tabletennisu. O ping jest v naší jednotě velký zájem a jest to také oddíl, který mí po po oddílu kopané nejvíce aktivních závodníků. Oddíl uspořádal turnaj o přebor města Slaný, který byl současně kvalifikačním turnajem o účast na mistrovství světa. Z našich si nejlépe vedla dorostenka Hrnčířová, která se dostala až do finále. Oddíl tabletenisový má celkem 38 hráčů. Největší potíž působí odboru hráci místnost. Dosavadní Fügnerův sál jest nevyhovující, neboť se zde může hrát jen na jednom stole. Snad až bude upraveno přísálí, kde se mohou postavit stoly dva, se podmínky pro tento oddíllepší.¹³⁰*

---

¹²⁸ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹²⁹ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹³⁰ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ

Stejně jako už ve slánském Sokole nerozvíjejí svůj talent hráči stolního tenisu, tak už tu velmi dávno nejsou ani lyžaři, což není až takové překvapení, protože nejen že nemáme kopce, ale ani snůh: „Lyžařský oddíl. Lyžařský oddíl má 51 činných členů. V minulém období vyslal oddíl 4 členy na školení lyžařských vedoucích a instruktorů, z nichž 3 zkoušky kladně udělali. Tito vedoucí se zapojili do dalšího instruování našeho dorostu. Protože zima na Slánsku je pro nás lyžaře obvykle macešská, musí naši členové za sněhem do hor. Celkem bylo uspořádáno 7 zájezdů, kterých se zúčastnilo 212 členů. Pořádaného Sokolovského závodu zúčastnilo se 7 instruktorů a 17 závodníků. V předsezónní přípravě byly uspořádány 2 přednášky s promítnutím lyžařských filmů.“¹³¹

Ve Slaném měl box základnu díky klubu Heros, jehož největší hvězdou i talentem v muší váze byl Bohumil Aldorf, kterému jen nešťastné zranění zabránilo odcestovat na londýnskou olympiádu v roce 1948.¹³² Nakolik byl tento oddíl propojen se sokolskými rohovníky, se nepodařilo zjistit, jméno skvělého boxera Aldorfa ale figuruje v zápisu z druhé společné schůze Sokola ČKD ze dne 16. listopadu 1951 mezi náhradníky na člena výboru jednoty. Ve výše uvedeném článku je také zmínka o tom, že pan Aldorf opravdu pracoval v ČKD. Nezdá se ale pravděpodobné, že by se ve zprávě o činnosti takovou významnou a úspěšnou osobností sokolští boxeři nepochlubili, byť je možné, že v té době už boxoval v jiných oddílech mimo Slaný: „Odbor tvrdých pěstí byl oddílem, který obnovil svoji činnost teprve ke konci roku 1950. Oddíl disponuje dosti velkým počtem uchazečů o tento sport a to hlavně z řad mládeže. Vedení boxerského odboru jest v dobrých a zkušených rukou. Všichni zájemci chodí pravidelně na kondiční trainingy a vedou si velmi čile. Doufáme, že v nedlouhé době budeme ve Slaném disponovati dobrou osmou a naše obecnstvo uvidí dobré boje v ringu.“¹³³

Sokol Slaný

¹³¹ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹³² Slánské listy [online]. 2009, roč. 17, č. 23 [vid 25.3.2019]. Dostupné z: www.slanskelisty.cz/sl/kdyz-byli-mladi/121209temer.php

¹³³ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

Zcela jinak to bylo v případě kuželkářského odboru, který se mohl hrdě hlásit k tomu, že právě pohybová aktivita kuželkářů stála u zrodu slánského Sokola: „*Pokud můžeme s jistotou tvrdit, počalo se cvičit v Slaném po vzoru pražských Sokolů v roce 1864 na zahradě u „Zeleného věnce“ v Soukenické ulici. Tam scházela se společnost kuželkářů, mezi nimiž čteme jména i pozdějších zakladatelů Sokola.*“¹³⁴ Takže několik informací o tom, jak se činili následovníci zakladatelů v roce 1950: „*Tento oddíl má výhodu, že zde nerozhoduje stáří. Tento sport mohou provozovat mladí i staří. Letošního roku nastupuje oddíl do soutěže o pohár Tyršova kraje. Dosavadní činnost tohoto oddílu byla jen rekreační. Hrály se jen dvouplánové závodivé hry. Koulelo se dvakrát týdně s průměrnou účastí 16 členů. Jsme si vědomi, že jsme pro propagaci tohoto sportu udělali velmi málo a proto Vás zveme přijďte mezi nás, máme mezi sebou bratrské prostředí. Kuželkářský odbor čítá celkově 44 členů. Koulíme v úterý a ve čtvrtek od 18. hodin. Kuželník jest vytápěn a dobře osvětlen.*“¹³⁵ Propagace tohoto odboru se zřejmě členům příliš nevedla, protože tento zajímavý sport už také ve výčtu aktivit slánské jednoty nenajdeme. Nejmladším sportovním odvětvím v roce 1950 byl, dnešními slovy, turistický oddíl: „*Poslední oddíl, který byl v jednotě ustaven, je Pobyt v přírodě – turistika. Jednota Slaný vlastnila do roku 1949 letní tábor v Lokti, který musela uvolnit pro Československé doly Sokolovo. Oddíl zažádal ředitelství státních lesů v Horním Malšově v Krkonoších, zda nemají nějaký vhodný objekt pro pobyt mládeže v přírodě. Žádost byla vzata na vědomí a v případě, že se nějaký objekt uvolní, budeme vyrozuměni. Dvoudenní brigády na vybudování letoviska od ONV ve Stříbrné se zúčastnili 2 bratři a jedna sestra. Do této ozdravovny byli jako vedoucí delegováni dva bratři a dvě sestry. Br. Vacek se zúčastnil v květnu značkovacího kursu. Oddíl má za úkol seznamovat s přírodou, se značkami turistických cest a hlavně s brannou výchovou mládeže.*“¹³⁶ „*Jak jest vidno ze zprávy tělovýchovného sboru, má v sokolské jednotě ČKD Slaný, každý možnost užít radost a zábavu, nechť holduje jakémukoliv sportu. Rok jest dlouhá doba, učinili jsme hodně práce, ale ještě více ji na nás na poli tělesné výchovy čeká. Ano udělalo se hodně práce, která se může dnes zhodnotiti kladně, ale*

---

¹³⁴ RUS, Jarka. pozn. 20, s. 10

¹³⁵ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹³⁶ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

*musíme si připomenout a kriticky přiznat, že kdybychom každý pracoval na svém úseku 100%, byli jsme dnes o velký kus dále. Každý, když si sáhne na srdce a projde uplynulý rok, najde co chyb udělal a nebo kolikrát šel kolem nějakého případu, který se dal vyřešit, ale řekl si necht' to udělá jiný. A to není správné bratři a sestry. Je potřeba, abychom na těchto chybách, které musíme odstranit a na příště se jich vyvarovat. Musíme bezpodmínečně postavit pevný základ jednoty. A když bude pevný základ, budou řádně pracovat i jednotlivé oddíly. Doufám, že když do toho základu dáme mladé síly, naši mládež, kterou podpoříme zkušenostmi nás starších, má opravdu naše sokolská jednota, která nese jméno našeho největšího závodu, ten nejlepší předpoklad pro příští práci, aby se naplnilo heslo bratra presidenta Klementa Gottwalda – Sokol patří pracujícím!*¹³⁷ Prezident je sice ještě pořád bratr, ale schůze už nekončí sokolským pozdravem „Na zdar“.

Informace o činnosti jednoty v roce 1951 jsou poměrně kusé, podařilo se dohledat pouze tři zápisy ze schůzí výboru, které dokládají, že to se sjednocenou tělovýchovou nebylo vůbec jednoduché a fungovala jakási „vícekolejnost“, což se snažili funkcionáři řešit: „*Bratr Škrdlant uvádí, že důvodem ku svolání této schůze jest malá činnost jednoty i oddílů zejména po stránce ideově výchovné, kriticky přiznal, že na tomto stavu má vinu i OVS (okresní výbor Sokola – poznámka autora). Nefungují vzdělavatelé, o jednotu jest malý zájem i závodních složek, i malý zájem v řadách ČSM. Jelikož nyní bude i branná výchova součástí tělovýchovy, bude nutno činnosti v jednotě věnovati více péče. Po tomto referátu rozvinula se diskuse, ve které se probraly klady i nedostatky, debatováno jak tyto odstraniti a co nutno učiniti, aby činnost jednoty se pozvedla. Tím zlepší se i činnost v oddílech, tak aby jednota byla příkladem ostatním jednotám. Bude pouze jeden výbor, v oddílech budou komise, pokladna bude pouze jedna, oddíly povedou pomocnou pokladnu, provede se kontrola kartotéky a výbor jednoty podle nového organizačního řádu bude 12 členný.*“¹³⁸ Rozhodně nepanovala příliš velká spokojenost s přístupem závodu ČKD, což reflektoval i první bod úkolů stanovených výborovou schůzí: „*OVS vyzve závodní složky ČKD a to: ZR, ČSM, KSČ a vedení závodu na schůzi mezi 1 – 5. listopadem v závodě. Za jednotu se zúčastní br.*

---

¹³⁷ Zpráva tělovýchovného sboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹³⁸ Zápis z mimořádné schůze výboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

Klíma a Hlaváč, za OVS br. Škrdlant a Mansfeld. Zařídí br. Březovský. ¹³⁹ Dalšími úkoly z této mimořádné schůze byla příprava na štafetové běhy, které měly proběhnout městem. V zápisu není nikde zmíněno, jaký je účel štafety, kdo ji organizuje a odkud kam běží. Jedinou indicií, která by mohla být vodítkem, je datum, kdy má přiběhnout hlavní štafeta a to 7. listopad – z toho se dá, pochopitelně se vši opatrností, odvodit, že šlo nejspíše o štafetu Československo-sovětského přátelství, která je dále zmíněna ve zprávě pořadatelského oddílu za rok 1951: „*Dne 3. listopadu přiběhnou pěti proudy štafety do Slaného a 4. listopadu motošafeta tuto poveze do Prahy. Br. Jaroš vyzval vedoucí oddílů, aby zajistili účast. Br. Klein zařídí, aby běžci štafety 3.XI byli připraveni v 16 hodin u sokolovny, odkud je rozdělí na místa určení. 7.XI proběhne městem hlavní štafeta a vedoucí oddílů zajistí plnou účast dresovaných mužstev, které ji budou městem provázeti.*“¹⁴⁰ Na tuto schůzi navazovala další, plánovaná podle uloženého úkolu z posledního jednání. Sešly se zde OVS, ZSJ ČKD a ZR ČKD, tentokrát na půdě závodu ČKD: „*V úvodním projevu pronesl br. Škrdlant přání a požadavky OVS pro reorganizaci a zlepšení činnosti ZSJ ČKD. Především nastínil nutnost reorganizace výboru s přáním, aby v něm byli zastoupeni především zaměstnanci ČKD. V činnosti jednoty zdůraznil hlavně pořádání besed a to opět v oddílech. Konstatováno dále, že finanční situace jednoty jest neutěšená a bude nutno přikročiti k radikálnímu řešení. Podle nového organizačního řádu jest nutné hospodaření jednoty po jedné koleji a nikoliv, aby oddíly hospodařily samostatně.*“¹⁴¹ K tomu podotkl starosta br. Klíma, že výbor má stálý styk s oddíly a ačkoliv oddíly mají doposud oddělené pokladny, hospodaří dobře pod dozorem výboru. Br. Škrdlant vysvětluje, co bylo podniknuto pro zlepšení spolupráce s jednotou. Budou zejména konány společné schůze vždy jednou za 14 dní, kde budou akutní věci společně řešeny. Vyřešení případu Dr. Stehlika musí jednota vzít na vědomí, jelikož bylo rozhodnuto s konečnou platností. Bratr Stehlik byl obviněn z toho, že na fotbalovém utkání pobuřoval svým chováním na hřišti diváky. Bratr Stehlik vysvětlil, že po utkání s diváky

---

¹³⁹ Zápis z mimořádné schůze výboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁴⁰ Zápis z mimořádné schůze výboru Sokola ČKD Slaný, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁴¹ Zápis ze společné schůze OVS, ZR ČKD a ZSJ ČKD v Slaném, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

mluvil a to když diváci nechtěli na pokyny členů SNB odejít. Když byli o vyklizení hřiště požádáni příslušníci armády, pravili, že jdou s lidem a proto, že to na nich nemůže chtít. Tak se pak postavil na židli a sám žádal diváky, aby se rozešli. Nakonec ještě odvedl zadním vchodem bratra rozhodčího ke kladenskému autobusu. Komisi bylo k této věci konstatováno, že bratr Stehlík neměl v úmyslu pobuřování obecenstva, ale nejlepší vůli k uklidnění. Poté starosta br. Klíma předložil k projednání návrh na reorganizaci výboru. Po přednesení návrhu byla provedena diskuse, ve které se vyskytly různé názory, pročež návrh nebyl prozatím schválen.“¹⁴² Následná společná schůze, na které už byli přítomni i zástupci závodního výboru KSČ, byl ve funkci potvrzen stávající starosta Rudolf Klíma, který: „...bude zbaven jiných vedlejších funkcí, aby se mohl sokolské práci a zájmům jednoty plně věnovati. Zároveň bylo rozhodnuto, že bude provedena výměna vedoucího oddílu kopané a taktéž celého jejího výboru.“

Souhrnná zpráva mapující období od poslední výroční členské schůze jednoty, na hlavičkovém papíře pojmenované jako Závodní tělocvičná jednota Sokol ČKD, bohužel chybí, takže je možno rekonstruovat snahu, potíže a výsledky jednoty pouze z dílčích zpráv jednotlivých oddílů, nejprve toho pořadatelského, který v minulosti Sokola hrál vždy nesmírně důležitou úlohu, protože zajišťoval finanční prostředky: „Protože jednota měla nedostatek finančních prostředků, uspořádal pořadatelský oddíl nedělní taneční odpoledne, a to již 15. října 1951 počínaje každou neděli, které se těšily ihned velké přízni místního i okolního obyvatelstva. Jednota si tak pomohla finančně, dodnes dostala čistého přes 100.000 Kčs, ale navíc získala také přízeň občanstva i pro další sportovní podniky. Při štafetě československo-sovětského přátelství pomohli členové oddílu při organizaci a zajistili účast běžců oddílu jednoty. V roce 1952 byla uskutečněna módní přehlídka za spoluúčasti československého svazu žen a Oděvní tvorby n.p. Tato akce těšila se velikému zájmu a počítá se do budoucna s dětskou módní přehlídkou“¹⁴³

To, že problémy s dlouhotrvajícím suchem nejsou výsadou pouze dnešní doby, dokládá smutné konstatování vedoucího oddílu tenisu, Ing. Kubíčka: „*Bilance činnosti tenisového oddílu za rok 1951 je truchlivá a vlastně o soustavné činnosti nelze vůbec*

---

¹⁴² Zápis ze společné schůze OVS, ZR ČKD a ZSJ ČKD v Slaném, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁴³ Zpráva o činnosti pořadatelského oddílu k výroční schůzi jednoty, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

mluvit. Tuto situaci zavinil zásah vyšší moci v podobě vodárny města Slaného, která nám nedovolila kropit hřiště a nepomohly nám ani pokusy přestoupit tento zákaz, protože voda prostě nebyla. Jen jarní deště nám umožnily sehrát několik rozřazovacích zápasů v mužích a dorostencích a potom se před očima hřiště rozpadala a drolila ve vysokou prašnou vrstvu, kterou vítr roznášel po okolí. Proto jsme také museli odřici účast na Krajském přeboru, proto ochaboval původně živý zájem naší mládeže, když chybělo pojítka a společná radost, když jsme neměli možnost si zahrát.“¹⁴⁴ Vysokou formální úroveň má zpráva rohovnického oddílu, v záhlaví dokonce obsahuje číslo jednací a zcela v duchu doby obsahuje především závazky jednotlivých boxerů i funkcionářů: „*Kolektivní závazek rohovnického oddílu Sokol ČKD Slaný: Budeme vzorným rohovnickým oddílem Tyršova kraje. Naši práci zaměříme tak, abychom docílili ještě větší zmasovení rohovnického sportu. Naším hlavním cílem bude podchytit mládež, která jediné je zárukou úspěšného rozvoje. Dále obnovujeme již loňského roku závazek na zúčastňování se brigád k vybudování městského stadionu. Bratři, neb sou to závazky jednoduché, budeme se však připravovati poctivě a svědomitě tak, abychom je 100% dodrželi. Pokud jde o naši činnost, tak konstatujeme, že průměrná návštěva na jednotlivé utkání byla 1.200 diváků, chování slušné – sokolské. Je v celku naše činnost za rok 1951, kterou jsme získali poctivou a svědomitou prací nás všech. V roce 1952 nastoupíme s dvěma mužstvy, chceme dát tím možnost k rozvoji dalším našim chlapcům.*“¹⁴⁵ Přání boxerů se ale nevyplnilo, oddíl skončil v okamžiku, kdy jeho nesmírně silné generace ukončila závodní činnost a mládež, na kterou rohovníci spoléhali, na předchozí úspěchy nenavázala. Bývalou slávu boxu ve Slaném se pokusili obnovit jeho bývalí členové po roce 1990, ale neúspěšně.

To oddíl stolního tenisu nezaujal závazky, ale sportovní úspěchy vykazoval, byť ve velmi skromných podmínkách: „*Činnost oddílu stolní tenis byla v roce 1951 pěkná a úspěšná. I. družstvo se stalo přeborníkem okresu a v krajském mistrovství se umístilo, ve své skupině na 2. místě. II. družstvo obsadilo v okrese druhé místo a na okrese nemá oddíl vážného soupeře. Z jednotlivců se umístil nejlépe a získal nejvíc úspěchů br. Jar. Vojtěch. Na mistrovství dorostu ČSR v Karlových Varech získal 3–4 místo a v Tyršově*

---

¹⁴⁴ Zpráva o činnosti tenisového oddílu k výroční schůzi jednoty, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁴⁵ Zpráva o činnosti rohovnického oddílu k výroční schůzi jednoty, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

kraji je klasifikován jako třetí. Získal také několik prvních míst a dalších cen na četných veřejných turnajích, pořádaných oddíly ČOS. Vzhledem k nedostatečné hrací místnosti, kde lze umístit jen jeden stůl, nebylo možno rozvinout činnost tak, jak bychom si přáli. Členové oddílu se rovněž zapojili na poli budovatelského úsilí naší vlasti a odpracovali na zemědělských brigádách, nočním výmlatu a pod. celkem 106 brigádnických hodin.“¹⁴⁶ Slánský basketbal, aktuálně druholigový, sice nepatří pod tělovýchovnou jednotu Sokol, ale své kořeny tam jistě nachází: „V minulém roce měl oddíl košíkové tato družstva: družstvo mužů, dva dorosty, a v říjnu bylo založeno družstvo žen a dorostenek. V červnu se všechna družstva mimo žen a dorostenek zúčastnila okresních přeborů. Muži a dorostenci se stali přeborníky okresu. Po okresních přeborech sehráli družstva mužů a dorostu A krajské přebory. Muži byli v této soutěži třetí za Slávií a Kladnem, dorostenci zklamali.“¹⁴⁷

Oddílem, který byl nejbližší podstatě Tyršovy sokolské myšlenky, byla sportovní gymnastika: „Oddíl sportovní gymnastiky vyvíjel v minulém roce poměrně slabou činnost, která byla zaviněna v prvé řadě nedostatkem cvičitelů a cvičitelek, za druhé pak nezájmem členstva a mládeže o toto odvětví sportu pro brannost národa nejdůležitější. Průměrná návštěva cvičení jednotlivých složek byla u žactva 40, u dorostu 30, ženy 5–10 a muži necvičili. Ženské celky trpěly celý rok ještě více nedostatkem vedoucích, než mužské. Žačky byly vedeny dorostenkami a dorostenky, mělo-li být jejich cvičení udrženo v řádném chodu, byly často vedeny bratry z cvičitelského sboru mužů. Cvičení obou složek bylo narušováno též různými podniky pořádanými v týdnu, jako na př. prodejny, které by jistě příslušné závody mohly uspořádati ve velkém sále místního Grandhotelu, kde je v týdnu volno. Za oddíl sportovní gymnastiky Lubor Hájek.“¹⁴⁸

Kopaná má ve Slaném dlouhou a zajímavou tradici, takže v přehledu jednotlivých oddílů nemohla chybět ani zpráva o tomto sportovním úseku: „Kopaná ve Slaném prožila v roce 1951 jeden z nejhorších roků ve své historii. Oddíl měl tři družstva mužů, dvě dorostu a dvě družstva žactva. A družstvo se umístilo v krajské

---

¹⁴⁶ Zpráva o činnosti stolního tenisu k výroční schůzi jednoty, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁴⁷ Zpráva o činnosti oddílu košíkové k výroční schůzi jednoty, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁴⁸ Zpráva o činnosti oddílu gymnastiky k výroční schůzi jednoty, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

soutěži na posledním místě. Jak se ukázalo během soutěže v několika zápasech, že kdyby mělo mužstvo sebedůvěru a vždy chuť a bojového ducha, mohli jsme skončit čestněji. Někteří závodníci svojí osobní morálkou rozvraceli mužstvo a zanášeli do mužstva nechut', a to někdy jen proto, že se jim v občanském životě nevedlo vše tak, jak by si přáli. Vedoucí funkcionáři vždy s obavou očekávali příští neděli, zda se jim sejde alespoň 11 hráčů.¹⁴⁹ V roce 1951 došlo k nepřístojnostem během utkání ČKD Slaný – SONP Kladno. O kauze dokonce psalo Rudé právo a Práce, tyto deníky informovaly o tom, že došlo k inzultaci rozhodčího hráči, funkcionáři i pořadateli. Pikantní bylo, že zprávu těmto deníkům měl podat kladenský dopisovatel Svobodného slova, takže je možná na místě uvažovat o objektivitě jeho postřehů. Každopádně ve Slaném se musela sejít odvolací komise a vyslechnout funkcionáře jednoty, z čehož pak vzešlo výše uvedené rozhodnutí o změnách ve výboru oddílu kopané. Jen několik zábavných výpovědí: „Bylo vyvraceno tvrzení, že br. Škrdlant řekl něco o lumpech, sám říká, že prohlásil, že za to svinstvo ručit nebude a převádí veškerou zodpovědnost na dohlédacího komisaře. Rozhodčí bratr Mareček uvádí a trvá na tom, že mu bylo bratrem Karbusem řečeno, že je vydřiduch a že chodí pískat jen za peníze. Přichází ke konfrontaci, bratr Maleček prohlašuje opět, a to na svou stranickou a sokolskou čest, že bratr Karbus mu řekl, že je vydřiduch, bratr Karbus na svou bolševickou a sokolskou čest prohlašuje, že řekl bratru rozhodčímu: Bratře, měl by ses jít podívat druhý den do továrny, kde dělníci budou 2 – 3 hodiny rokovat jen o footballe. Mně to připadá, jako kdybys přijel pískat jen za peníze. Tím byl případ bratra Karbuse ukončen a přešlo se k případu bratra Dr. Stehlika, který byl obviněn, že pobuřoval svým vystoupením a chováním na hřišti diváky proti rozhodčímu. Bratr Stehlík vysvětluje. K divákům jsem mluvil, stalo se tak asi jednu hodinu po ukončení zápasu, když diváci nechtěli na pokyn členů SNB opustit hřiště. Když byli požádáni o pomoc při vyklizení hřiště příslušníci armády, prohlásili, že jdou s lidem a proto, že to na nich nemohou chtít. Je pravda, že jsem divákům nic nesliboval, to jsem také neměl v úmyslu. Také hned po mém vystoupení se ozvaly hlasy: nic nám neslibujte, to už jsme slyšeli při Slávii. Řekl jsem: Slaňácci, jsem přesvědčen stejně jako Vy, že ten zápas zkazil rozhodčí. Tady to však nespravíme, mělo by to nedozírné následky, rozejděte se a jděte domů. Že lidé neuposlechli, za to já již nemohu. Komisi bylo konstatováno, že bratr Stehlík se snažil,

---

¹⁴⁹ Zpráva o činnosti oddílu kopané k výroční schůzi jednoty, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

aby se obecenstvo v klidu rozešlo, dokonce odvedl bratra rozhodčího zadním vchodem ke Střelnici, kde na bratra rozhodčího čekal kladenský autobus, aby bratra Malečka odvezl.“¹⁵⁰

„Hokejové mužstvo ČKD Slaný sehrálo v tomto roce celkem 12 zápasů (tři na umělém kluzišti v Kladně a ostatní na přírodním ledě) a z toho bylo 8 přátelských a 4 mistrovské a získalo titul přeborníka okresu pro r. 1951/52. V utkání Libušín – ČKD 1:3 byli zraněni 4 hráči ČKD a 2 byli ošetřeni ve slánské nemocnici a jeden zůstal v nemocničním léčení 8 dní (B. Král). Příčina těchto úrazů byla i v tom, že dva rozhodčí zápasu netrestali hned od začátku tvrdou a nebezpečnou hru domácích. Ve druhém kole mistrovského zápasu ČKD – Sokol Ledce 15:1 se hrálo v Řisutech. Mužstvo ČKD předvedlo velice pěkný hokej a zhostilo se svého úkolu jak po stránce sportovní, tak propagační. Po zápase byla provedena na hřišti diskuse a místními občany bylo prohlášeno, že tak pěkný hokej (hráno velice slušně) nebyl zde viděn.

ČKD Slaný – SNV Bratislava 4:6, největší úspěch našeho mužstva této sezony. (Bratislava porazila před tím reprezentační mužstvo Prahy 6:4 a v Kladně hrála 1:1). Tento zápas byl sjednán během nedělního odpoledne a díky třem nejmenovaným a obětavým funkcionářům a laskavosti a pochopení předsedy MNV Stulce (propůjčení místního rozhlasu) byl tento zápas uskutečněn.“¹⁵¹

Na výborové schůzi dne 28. 8. 1952 vystoupil předseda MNV Slaný Štulc, který objasnil informace ochystané stavbě stadionu: „Soudruh Štulc oznamuje, že je uvolněna částka 1.000.000 Kčs na stadion, který má být budován za spolupráce MNV a Sokola. Do stavební komise jsou navrženi Ing. Vorlíček, stavitel Nedvěd, stavitel Hieke a Karbus, kteří se sejdou na poradu na hřišti v 15 hodin.“¹⁵²

V roce 1952 se opravdu měly rozeběhnout práce na stavbě nového fotbalového stadionu ve Slaném, v té době se mluvilo o tzv. okresním tělovýchovném středisku: „Bude se pracovat na těchto pracech: úprava přírodních tribun na západní, severní a části východní strany stadionu, zemní práce spojené s úpravou hrací plochy a běžeckých drah. Hrubé přesuny provedou stroje a sice bagr a planter, další práce, tj. konečnou úpravu svahů a hrací plochy provedou brigádníci. Vrchní dohled má stavitel

---

¹⁵⁰ Zápis ze schůze odvolací komise, 1951, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁵¹ Zpráva o činnosti oddílu hokeje k výroční schůzi jednoty, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁵² Zápis z výborové schůze, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

Kočí. Potřebné nářadí jest již na stadionu (20 koleček, 50 lopat a 50 krumpáčů) a ostatní obstará a bude se o toto starati Stavitelství okresu Slaný. Na pokračování zemních prací možno použití 100.000 Kčs do vyčerpání přidělené částky 600.000 Kčs z akce. V zájmu zajištění a organisování hladkého průběhu prací jest třeba utvoření komise pro výstavbu stadionu a sice ze zástupců Sokola ČKD, Spartaku, ČSM, Pionýra, zástupců MNV apod. Jest třeba zařídíte pracovní síly které budou přímo na staveništi zařizovati veškeré práce při pracech brigádních t.j. vlastní polírování. Těmto osobám bude dávatí potřebné technické dispozice s. stavitel Kočí. Tyto osoby budou na stadionu v době brigád, přičemž se bude jednati zejména o soboty a neděle. Tyto osoby povedou současně evidenci o účasti a záznamy o provedených pracech. Je třeba ustanoviti osobu, která bude provádět vyúčtování a proplácení brigádnických prací.“¹⁵³ Na výborové schůzi dne 4. 9. 1952 podával zprávu ohledně stadionu br. Karbus: „V komisi na stadionu byl zúčastněn stavitel Hieke, Mareš, Ing. Vorlíček, předseda Štulc a br. Karbus. Po jejich uvážení bylo rozhodnuto do měsíce sehnat stroje k provádění prací na stadionu a podat zprávu na MNV.“ Jenže hned v následujícím zápisu z členské schůze dne 30. října 1952 se dočteme, že: „Bratr starosta vyzval br. Karbuse a Ing. Vorlíčka, aby podali zprávu, jak pokračuje výstavba nového stadionu za nádražím. Br. Vorlíček tedy přednáší zprávu o stadionu a podotýká, že nemůže být s prací započato, protože pro tento rok není plánovaný materiál.“ V dalších zápisech ze schůzí, které jsou k dispozici až do roku 1953, už není o stavbě stadionu sebemenší zmínka. Pokud jde o možné stavební aktivity, pak je k nalezení požadavek na dostavbu a rozšíření plovárny. Tato úvaha ale není vedena snahou o lepší zázemí občanů města, ale nutností plnit odznak PPOV (Připraven k práci a obraně vlasti – tato náhrada za zrušený TOZ vycházela ze znění zákona č. 71/1952 ze dne 12. prosince 1952 – poznámka autora). Tento požadavek najdeme v zápisu z výborové schůze dne 23. 2. 1953: „Je nutno dát do pořádku plovárnu, neboť největší potíží je plavecký bazén, který je nutný k plnění plavecké disciplíny, která je v PPOV.“

V roce 1952 žila jednota pořádáním vlastních sportovních aktivit, řešením zcela běžných provozních starostí a pochopitelně i plněním nejrůznějších úkolů, které na ně kladla tehdejší složitá doba. V přívalu starostí, změn a každodenních problémů zcela zapadla naprosto výjimečná událost. Z dnešního pohledu je neuvěřitelné a hlavně

---

¹⁵³ Zápis o úkolech ke stavbě tělovýchovného střediska Slaný, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

nepochopitelné, že do Slaného zavítal olympijský vítěz v kanoistice z her v Londýně 1948 a z her v Helsinkách 1952, pan Josef Holeček, a neproběhla s ním „diskuse“ před plným auditoriem třeba v hotelu Grand, nebo v zaplněné sokolovně, ale na výborové schůzi pro 12 členů! „Bratr Josef Holeček uspořádal přednášku o svém pobytu v Sovětském svazu a z Olympijských her v Helsinkách. Po této přednášce bratr starosta poděkoval bratrovi Holečkovi a zahájil výborovou schůzi.“¹⁵⁴ Dvojnásobný olympijský vítěz, sokol tělem i duší, vzdělaný člověk, který dosáhl neuvěřitelných úspěchů s vlastnoručně vyrobenou lodí, Josef Holeček, měl ve Slaném přednášku pro 12 členů výboru a ještě mu byla v zápisu věnována jediná věta o tom, že byl v Sovětském svazu a v Helsinkách! Více prostoru dostával v každém zápisu výborové schůze i sokolník, který dlouhodobě odmítal podepsat smlouvu o úklidu...

Některé zápisy z roku 1952 ale nabízely i určité odlehčení, byť byly psány s naprostou vážností a zcela seriózně, s odstupem času však se všelijaké různice mohou stát příležitostí k jemnému obveselení, např. stížnost na slánský Autoklub: „*Židle půjčeny autoklubu, při čemž bylo zjištěno, že při odebrání tohoto inventáře bylo vulkárně jednáno se sokolníkem i samotným inventářem, proto se výbor rozhodl toto dát na vědomí autoklubu, aby se to příště neopakovalo.*“¹⁵⁵

V této době fungoval pod jednotou i cyklistický oddíl a jeho členové to jistě také neměli jednoduché, když museli řešit zcela zásadní požadavek: „*Bratr Klein žádá, zda by bylo možno zakoupit závodníkovi Jiráskovi poškozenou galusku. Výbor žádá, aby také bratr Jirásek dostavil se do výboru a po dohodě o zakoupení výbor rozhodne.*“¹⁵⁶ Ke cti výboru je třeba dodat, že bratr Jirásek byl na další schůzi opravdu velmi důsledně vyslechnut, jeho žádost zodpovědně posouzena a nákup galusky byl odsouhlasen. Na činovníky zřejmě dorostenec zapůsobil tak dobře, že aby se mohl zúčastnit cyklistických závodů, byla mu proplacena cesta z Liberce do Slaného a zpět.

Že bylo občas nutné řešit skutečně přizemní a především nečekané záležitosti, dokládá zpráva oddílu tenisu, předložená na výborové schůzi 6. listopadu 1952: „*Oddíl tenisu zakončil činnost a bude docházet do tělocvičny. Bratr Gut uvádí ztráty, které se udály v jejich oddílu. Chycen byl br. Kučera Luboš, který odcizil raketu br. Maříkovi*

---

¹⁵⁴ Zápis z výborové schůze, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁵⁵ Zápis z výborové schůze, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁵⁶ Zápis z výborové schůze, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

a prodal do bazaru. Věc má v šetření SNB. Po šetření k tomuto zaujme stanovisko výbor jednoty.“¹⁵⁷

Občas byly organizovány akce s velkolepým názvem, které ovšem příliš velkolepě nedopadly, jako např: „*Hlavní program je Den přeborníků, který má být 13. prosince 1952. Br. Eršil uvádí program: Různosti, dorostenci, zábavné vystoupení br. Satoránského, hudba Kvintet a rozdávání diplomů. Sestra Kellerová zajistí oddíly. Soudruh Stanislav zajistí školy, VHS a gymnasium. Hudbu ZK obstará bratr Klíma. Začátek v 7 hodin. Předání diplomů za jednotu br. Mansfeld, za okres br. Škrdlant. Družstvo Vzlet nezvat!*“¹⁵⁸ O tom, jak dopadla tato narychlo zorganizovaná akce, můžeme více zjistit ze zápisu výborové schůze z 18. 12. 1952: „*Čtení zápisu z minulé schůze. K zápisu br. Aldorf hodnotil Den přeborníků. Organizačně nezajištěno, nedůstojné předávání diplomů. Diplomy dávány i členům, kteří přeborníky nebyli. Den přeborníků nevyzněl tak, jak bylo předpokládáno. Br. Klíma vysvětluje, proč nebyla hudba, přesto, že ještě ve 2 hodiny bylo mluveno s vedoucím Markem, který slíbil, že se dostaví i s celým souborem.*“¹⁵⁹ Jestli nakonec neproběhlo ani zábavné vystoupení br. Satoránského se neuvádí, i tak by tato událost mohla být základem pro další film pana režiséra Formana, pokud by ještě žil.

Dlouhotrvající a nutno říci, že nepochopitelně dlouhotrvající, bylo uzavírání smlouvy se sokolníkem. To se táhlo od schůze dne 3. července, kde bylo avizováno, že smlouva bude připravena do 1. září 1952, až do první schůze v novém roce 1953, kdy se dočteme, že sokolník a jeho paní přijímají smlouvu ve výši 2.000 Kčs na úklid hlavní, který se bude konat třikrát do roka. Na vzdorovitého bratra sokolníka zřejmě zapůsobilo ultimátum z výborové schůze konané dne 30. 12. 1952, kdy je zapsáno: „*Bratr sokolník nepřijímá smlouvu a dostává do příští výborové schůze na rozmyšlenou, zda přijme tuto smlouvu, to je do 8. 1. 1953.*“

Zápisy z členských, či výborových schůzí poměrně věrně odrážejí změny probíhající ve společnosti po roce 1948. Postupně se mění struktury, které vstupují do oblasti sportu, proměňuje se organizace, členstvo, do jednoty začíná zasahovat politika. Značné slovo mají závodní rady, podniky, ROH a pochopitelně komunistická strana, jejíž členové pracují v Sokolu a postupně začínají mít velký vliv. Proces nezvratně spěje

---

¹⁵⁷ Zápis z výborové schůze, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁵⁸ Zápis z výborové schůze, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

¹⁵⁹ Zápis z výborové schůze, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

ke konci sokolské organizace. Mimo zřizování sokolských úderků, hromadných i osobních závazků a brigádnických hodin se objevují i výzvy k oslavě výročí vzniku komunistického hnutí: „*Bratr Mansfeld oznamuje, aby všechny oddíly provedly k oslavám 80 letého trvání nějaké podniky. Je čten program závodního klubu. Bratr Mansfeld a bratr Škůla se dostaví na okresní schůzi strany k soudruhu Nenadálvi, kde projednají podrobnosti pro oslavu KSC. Soudružka Kellerová přečetla usnesení ROH ústředního tělovýchovného sdružení o napojení sokolských jednot na odborové hnutí. Zároveň také, jaké usnesení k tomu udělala závodní rada ČKD.*“¹⁶⁰ Na výborové schůzi dne 4. 9. 1952 je tlumočeno usnesení rady MNV: „...aby výbor Sokola svolal na úterý mimořádnou schůzi rozšířeného výboru, zároveň pozval zástupce ZV ČKD, závodní organizaci KSC, zástupce závodní rady, Výbor žen, místní organizaci KSC a všechny složky. Za spolupráce MNV bude projednáno usnesení soudruha armádního generála Čepičky.“ Mimořádná výborová schůze byla opravdu svolána a uskutečněna dne 9. 9. 1952 a program byl jasně daný: „*Soudružka Kellerová čte projev s. arm. Generála Čepičky ze sokolských novin. Soudruh starosta vyzývá soudruhy, aby rozvinuli diskusi k projevu. Soudruh Neumann říká, že činnost jednoty se lepší jak po stránce organizační tak i práci oddílovou. Navrhuje, abychom všechnu naši činnost více popularisovali a více prováděli a rozšiřovali brannou výchovu. Získat co nejvíce mladých členů, kteří by měli zájem o sporty prováděné v Sokole. Soudruh Domkář žádá, že má přinést do rady MNV usnesení z této schůze o zlepšení práce v jednotě. Podotýká, že zatím se v jednotě provozuje tělovýchova jednostranně, což snad je také příčina malé účasti. Toto je mu vysvětleno br. Dr. Stehlikem, že není tak docela pravda, že by se tělesná výchova prováděla jednostranně, neboť v oddílech kopané i v jiných oddílech se před zápasem i při treningu provozuje cvičení gymnastiky.*“

5.4 Zrušení tělovýchovné jednoty

Je velmi skličující číst o tom, jak se tak velká, veskrze demokratická a striktně apolitická instituce stává pouhou služkou moci, jak jsou odsouvány do pozadí její ideály, na kterých vyrostla a sílila, jak jsou překrucována, upravována a zneužívána hesla jejího zakladatele pro aktuální potřeby komunistické propagandy. Připomíná se nesmírně důležité výročí vzniku komunistické strany, upozorňuje se na propagaci oslav československo-sovětského přátelství, verbuje se k účasti na běžecké štafetě, informuje

---

¹⁶⁰ Zápis z výborové schůze, 1952, nepublikováno, archiv TJ Sokol Slaný

o zakládání sokolských úderů dle usnesení soudruha armádního generála Čepičky, přikazuje se hromadný nástup na oslavy Vítězného února a vzpomínkový večer Lenina, nařizuje se brigádnická činnost na sběr cukrové řepy, ale to, že v roce 1952 uplynulo 90 let od založení největší celonárodní sportovní organizace, o tom není nikde ani nejmenší poznámka.

Už se ale blíží definitivní konec, konec, o kterém je dávno rozhodnuto, jen je zaobalován do změn, reforem a přejmenování. Sokolové posloužili komunistům perfektně zorganizovaným sletem, pak už ale přestali být užiteční, naopak svým neohroženým vystoupením v době sletu se stali hrozbou. A tak logicky přišlo účtování s celou organizací, když pomsta jednotlivým sokolům už proběhla za pomoci akčních výborů. Národní shromáždění se usneslo na zákoně č. 71/1952 Sb., O organizaci tělesné výchovy a sportu ze dne 17. prosince 1952, kde se píše v §9: „Dobrovolná tělesná výchova a sport se provádí v tělovýchovných a sportovních organizacích, které se vytvářejí zejména při Revolučním odborovém hnutí, dále jako organizace státních pracovních záloh nebo obyvatelstva na vesnici (Sokol), a v příslušných organizačních útvarech ozbrojených sborů, provádí se též ve školách a v jiných vhodných složkách.“ V další části zákona, v §13, pak přichází zásadní upřesnění: „Majetek (práva a závazky) sokolských jednot v závodech, úřadech, ústavech a na vysokých školách přechází na příslušné závodní skupiny Revolučního odborového hnutí. Příslušné zápisy v pozemkových knihách se provedou s odvoláním na tento zákon při příležitosti nejbližšího zápisu. Státní výbor nebo z jeho pověření nižší výbor může, bude-li to nutné, rozhodnout o přechodu majetku Československé obce sokolské.“

A ve Slaném? Na výborové schůzi 30. prosince 1952 se ještě všichni oslovují bratře a sestro, při následujícím setkání dne 8. ledna 1953 už jsou všichni soudruzi. Ještě celý měsíc se ale v zápisech neobjevuje žádná zmínka o tom, k čemu došlo, až na mimořádné schůzi dne 5. února 1953 je stanoven úkol: „Požádat soudruha Zápotockého z ČKD, aby za závodní radu provedl slavnostní přejmenování Sokola na Spartak.“ Touto jedinou větou je ukončena bezmála devadesátiletá existence slánského Sokola. Od této chvíle už se bude psát o Dobrovolné sportovní organizaci Spartak Slaný.

5.5 Rok 1968

V období Pražského jara 1968 se pokusili bývalí přední činovníci ČOS o obnovu Sokola. Na jejich výzvy se sešly v sále na Žofině dne 5. května 1968 stovky bývalých sokolů a založili tehdy přípravný výbor pro obnovu sokolské organizace. Již v srpnu však zmařil jejich naděje srpnový vpád vojsk Varšavské smlouvy a následná normalizace.¹⁶¹

5.6 Činnost v roce 1990

Na podzim 1989, tedy v době, kdy politická situace v Evropě již naznačovala pád železné opony, se začali scházet bývalí sokolští činovníci, a také se začalo tajně nacvičovat na slet, který plánovalo zahraniční sokolstvo do Paříže na rok 1990. Sokol byl tedy připraven a po obnově demokracie 17. listopadu 1989 rychle obnovil svou činnost. Nejprve byla zřízena ústřední kancelář v Dušní ulici, kam se hlásily stovky sokolů ke spolupráci. Rozhodující byl sjezd na pražském výstavišti konaný 7. ledna 1990, kam přišlo téměř 3000 lidí. Rychle se obnovovaly sokolské jednoty, kterých je dnes již zhruba 1200. Obnovené jednoty však jen těžko získávaly zpět svůj bývalý majetek.¹⁶²

Ve Slaném se tedy o nějaké závratné rychlosti a připravenosti určitě mluvit nedá, protože zde trvalo ještě rok, než došlo k tomu, že: „Dne 2. února 1991 byla obnovena a 6. února zaregistrována jednota Sokol Slaný, která je nyní začleněna do sokolské župy Budečské v Kladně a do České obce sokolské v Praze. Přípravný výbor obnoveného Sokola Slaný pracoval ve složení: Starosta Jaromír Pavlík, jednatel Dagmar Cyprisová, náčelník Vladimír Kadlec, náčelnice Alice Hýková, vzdělavatel Milena Ortmanová a hospodář František Sulek.“¹⁶³

---

¹⁶¹ Česká obec sokolská [online]. [vid. 2. 6. 2019]. Dostupné z: www.sokol.eu/obsah/5405/historicka-obdobi

¹⁶² Česká obec sokolská, pozn. 161

¹⁶³ *Slánský obzor: ročenka společnosti pro ochranu kulturního dědictví a Vlastivědného muzea ve Slaném*. Slaný: Vlastivědné muzeum, 1994.

6 Závěr

Cílem mé práce bylo zmapování vývoje slánského Sokola od roku 1936 v kontextu dějinných událostí. Uvědomoval jsem si ale, že před tímto obdobím bylo dlouhých sedmdesát let, během kterých se tato organizace formovala, hledala cestu, měnila členstvo i místa, kde realizovala svou činnost a snažila se prosadit ve spolkovém i veřejném životě. Snažil jsem se tuto minulost shrnout, popsat, odkrýt ji a proniknout do ní, protože mě zajímalo, nakolik se tak dlouhá doba obtiskne a projeví a stane se duchem spolku a zda se udrží i v letech následujících. Navíc se domnívám, že není možné o takovém fenoménu, jakým Sokol v dějinách naší země nepochybně je, hovořit izolovaně, pouze v jednom časovém období.

Sokol obecně, ne jen ten slánský, byl nositelem nejen národní ale i výrazné demokratické myšlenky, tato tradice byla ovšem těžce zkoušena dvěma totalitními režimy. Výsledky tohoto útlaku nelze exaktně porovnávat, protože se útoky na organizaci lišily intenzitou i trváním, ale mnohem snazší bylo znovuoživení Sokola po druhé světové válce, které začalo doslova v posledních minutách okupace, zatímco druhé povstání z popela po roce 1989 bylo zdlouhavější a mnohdy i komplikovanější, především kvůli majetkovým změnám, jež nastaly během dlouhých čtyřiceti let vlády jedné strany. Slánský Sokol tak byl obnoven až na schůzi dne 2. února 1991.

Ze studia dokumentů o historii slánské jednoty před rokem 1936 jsem lehce nabyl dojmu, že šlo o velmi provázané společenství, které se dokázalo nadchnout plně pro sokolskou myšlenku, dbát na její rozvíjení, připravovat mládež v tomto duchu a držet se tradic. Tudiž se nezdálo možné, že by mohlo být rozvráceno a vykořeno, k čemuž ale došlo. Po únorovém převratu si ještě komunisté nedovolili zlikvidovat organizaci jako celek, ale odstranili její špičky a pak i velkou část členů na vedoucích místech. Různými reorganizacemi, spojeními a následným rozděleními pak strukturu Sokola postupně rozměňovali, přijímali nové zájemce a tak se výrazně změnila i členská základna.

Organizaci se podařilo nakonec odstranit, stejně tak i nepohodlné členy, ale myšlenka se neztratila. Lidé pořád chodili cvičit a stále to pro ně bylo cvičení v Sokole a to se odehrávalo v sokolovně, to nikdo přemalovat nedokázal. Potvrdilo se, že zákazy sice fungovaly, ale vymazat předlouhou tradici úplně nemohly. I proto se podařilo na

tuto slavnou a dlouho historii navázat a Sokol opět patří mezi největší sportovní jednoty v zemi. Ten slánský je nepochybně nejmasovější sportovním oddílem ve městě.

7 Použité prameny a literatura

7.1 Archiv

- Archiv tělocvičné jednoty Sokol Slaný, Kroniky slánského Sokola I.-IV., 1936
- Archiv tělocvičné jednoty Sokol Slaný, ročenka Novoroční list, 1936-1948
- Archiv tělocvičné jednoty Sokol Slaný, Pamětní spis tělocvičné jednoty Sokol v Kvíčku, 22.–23.9.1928

7.2 Tištěné prameny

- KAZDA, Karel. Slaný po stránce historické: (město a jeho kraj)
- Slaný: F. Holub, 1920
- Slánský obzor: ročenka Musejního spolku v Slaném.
- Slaný: Musejní spolek, 1893-1947. ISSN 1214-3847

7.3 Dobová Periodika

- Švermova garda
- Svobodný občan
- Světlo-občan

7.4 Literatura

ADAMOVI, Karolina a Ladislav SOUKUP. Prameny k dějinám práva v českých zemích. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-271-4.

ČAPEK, Josef. Psáno do mraků: 1936-1939: s autorovými kresbami a s fotografiemi Jiřího Vsetečky. Praha: Pražská edice, 1993.

ČERNÝ, Jan Matouš. Boj za právo: sborník aktů politických u věcech státu a národa českého od roku 1848 s výklady historickými. Přebitisk 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. Prameny k dějinám českého myšlení, 8. ISBN 978-80-246-1159-4.

EFMERTOVI, Marcela C. České země v letech 1848-1918. Praha: Libri, 1998. Dějiny českých zemí. ISBN 80-85983-47-8.

KOZÁKOVÁ, Zlata. Sokolské slety 1882-1948. Praha: Orbis, 1994. ISBN 80-235-0029-5.

- LAŠŤOVKA, Marek. Pražské spolky: soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895-1990. Praha: Scriptorium, 1998. Documenta Pragensia. Monographia, vol. 6. ISBN 80-902151-9-X.
- NOVOTNÝ, Jan. Sokol v životě národa. Praha: Melantrich, 1990.
- RÁDL, Emanuel. Válka Čechů s Němci. 2. vyd., v Melantrichu 1.vyd. Praha: Melantrich, 1993. České myšlení, sv. 17. ISBN 80-7023-147-5.
- RAMPASOVÁ, Tereza. Spolkový život v Čechách v 19. a na počátku 20. století: sborník k životnímu jubileu Jany Englové. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2005. ISBN 80-7044-781-8.
- RUS, Jarka. 70 let Sokola v Slaném: Dějiny Jednoty 1865-1935. Slaný: Tělocvičná jednota Sokol, 1935.
- Slánský obzor: ročenka Musejního spolku v Slaném. Slaný: Musejní spolek, 1993-1994.
- UHLÍŘ, Jan B.. Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS. [s.l.] : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, 2005.
- VESELÝ, Zdeněk. Dějiny českého státu v dokumentech. Praha: Professional Publishing, 2012. ISBN 978-80-7431-064-5.
- WAIC, Marek. Sokol v české společnosti 1862-1938. Praha: Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, 1996.
- WAIC, Marek. Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2259-0.

8 Seznam zkratk

AV	Akční výbor
ČSM	Československý svaz mládeže
ČKD	Českomoravská Kolben Daněk
ČOS	Česká obec sokolská
ČOS	Československá obec sokolská
KSČ	Komunistická strana Československa
OVS	Okresní výbor sokola
SČSSP	Svaz československo-sovětského přátelství
PPOV	Připraven k práci a obraně vlasti
NF	Národní fronta
DSO	Dobrovolná sportovní organizace
SK	Sportovní klub
SONP	Spojené ocelárny národní podnik
SVTVS	Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport
TOZ	Tyršův odznak zdatnosti
TJ	Tělovýchovná jednota
ZSJ	Závodní sportovní jednota
ZR	Závodní rada
ZTJ	Závodní tělocvičná jednota

9 Seznam příloh

Příloha č. 1   Rozhovor s pamětníkem – Vlasta Šnajdrová

(Zdroj: Rozhovor veden s Vlastou Šnajdrovou dne 30. 3. 2019 v Smečně.)

Příloha č. 2   Rozhovor s pamětníkem – Mgr. Hana Hortová

(Zdroj: Rozhovor veden s Mgr. Hanou Hortovou dne 4. 4. 2019 v Slaném.)

Příloha č. 3   Archivní obrazový materiál

Popis obrazového materiálu Přílohy č.3

Obr. 1   Nerealizovaný návrh od Rudolfa Štecha - 1890

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 2   Sokolovna - 1908

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 3   Sokolovna - 1924

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 4   Sokolovna - 1935

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 5   Sokolovna - 1940

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 6   Sokolovna v současnosti

(Zdroj: Župa Budečská[online]. [vid. 6. 6. 2019]. Dostupné z:

www.zupabudecska.cz/jednoty/sokol-slany

Obr. 7   Vnitřek sokolovny - 1908

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 8   Úprava hřiště za sokolovnou - 1922

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 9   Sokolovna z pohledu od restaurace Na Střelnici - 1924

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 10   1. Sokolská beseda - 1940

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 11   Oprava zdi k Čížkům směrem od sokolovny - 1946

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 12   Kroje slánských sokolů - 1888 (sourozenci Skočdopolovi)

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 13 Cvičenci slánského Sokola - 1911

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 14 Trubačský soubor v roce - 1912

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 15 Družstvo slánského Sokola – 1912

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 16 Oslava vzniku ČSR, v čele slánští Sokolové – 29. 10. 1918

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 17 Okrskové cvičení ve Slaném – 1920 (dnešní Nosačického ulice)

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 18 Čestná stráž Sokolů při návštěvě T.G.M. – 1921

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 19 Slet sokolské župy Sladkovské na slánském náměstí – 1925

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 20 Ženy a dorostenky slánského Sokola – 1929

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 21 Mužské družstvo odbíjené – 1932

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 22 Ženské družstvo odbíjené – 1933

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 23 Výbor slánského Sokola – 1935

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 24 Pohřeb br. Václava Beránka – 1937

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 25 Jarka Rus – zřejmě rok 1938

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 26 Pochvalné uznání – 1945

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 27 Diplom ze závodu v Lounech – 1947

(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Obr. 28 Členka slánského Sokola Hana Frolíková na všesokolském sletu v Praze – 1948

(Zdroj: Soukromý archiv Mgr. Hany Hortové.)

- Obr. 29** Marie Mösnerová v průvodu všesokolského sletu v Praze – 1948
(Zdroj: Soukromý archiv Mgr. Hany Hortové.)
- Obr. 30** Slánské sokolky Eva Ležáková, Františka Pražáková, Eliška Forejtová na všesokolském sletu v Praze – 1948
(Zdroj: Soukromý archiv Mgr. Hany Hortové.)
- Obr. 31** Slánský sokolský slet na hřišti fotbalového SK – 1948
(Zdroj: Soukromý archiv Mgr. Hany Hortové.)
- Obr. 32** Slánské dorostenky s vedoucími F. Pražákovou a E. Forejtovou v průvodu všesokolského sletu v Praze – 1948
(Zdroj: Soukromý archiv Mgr. Hany Hortové.)
- Obr. 33** Pohlednice k všesokolskému sletu v Praze – 1948
(Zdroj: Soukromý archiv Mgr. Hany Hortové.)
- Obr. 34** Prohlášení – 1952
(Zdroj: archiv Sokola Slaný.)

Příloha č. 1

Rozhovor s pamětníkem Vlastou Šnajdrou

1) Vy jste zažila XI. všesokolský slet?

Poslední 11. všesokolský slet v roce 1948 mi bylo 17, ale byla jsem ještě v dorostu. Cvičili jsme s takovejma malejma kroužkama.

2) To jsem četl, že ty kroužky byly z plastu a že je sehnala náčelnice někde v Americe, že to u nás nebylo a že se to muselo dovézt. Takže vy jste cvičila na 11. všesokolském sletu?

Ano, já jsem cvičila ještě s Boženkou Formánkovou tenkrát Hájkovou, Věrou Mirušovou a ta třetí byla Jarka Benešová. Byly veliké ovace, veliké ovace na nás, na vojáky tenkrát. Bohužel z tohohle fotky nemám.

3) Takže Sokol Slaný tam měl taky svoji výpravu - dorostenky, žactvo, ženy, muži?

Ano, dorostenky, žactvo a ženy tam byli, ale jestli tam byli muži tenkrát to už nevím.

4) A jak jste byli dlouho v Praze?

Spali jsme v Dejvicích ve škole a myslím, že jsme cvičili jen jednou. Bylo ale nějaký nacvičování, tak jsme v té škole byli tak tři, čtyři dny.

5) Tehdy se konal v Praze průvod Sokolů. Toho jste se také účastnili??

Ano, průvodu jsme se také účastnili. Mávali jsme s těma kroužkama. A mám takovou vzpomínku: měla jsem přítelkyni Vlastu Chmelíkovou. Bydlela ve Slaném proti mlíkárně ve věžáku. Byla asi o pět let starší, takže v té době už byla žena, ale v té době ještě nebyla ve Slaném. Pocházela z Dobřichovic. Cvičila tedy za ten dobřichovický Sokol. Říkala, že když šli po tom Václavském náměstí, dole tam byla taková „budka“, na které stál Klement Gottwald, tenkrát prezident. Asi i Zápotocký...My jsme snad ani nemávali, někteří jim mávali, my ne. Oni se domluvili, a když procházeli okolo, tak udělali vlevo hled' místo toho, aby se dívali na ně.

6) Takže vy jste vlastně viděla i Klementa Gotwalda? Jak jste ho tenkrát vnímali? Věřili jste mu?

Já nevim, já bych řekla, že nám ta politika tak nějak byla jedno, byli jsme mladí. Dotklo se mě to až v září, když jsme šli do Sokola. Tam byla Majka Meznerová, ta nás vedla jako dorostenky a ta už tam nebyla a byla tam Frízková. Nechala nás nastoupit a řekla nám, že si nebudeme říkat sestry, ale že si budeme říkat soudružky. Tak jsme si zacvičily a přestaly jsme chodit. A to jsme chodila ještě do školy, takže my jsme měli ještě ve škole tělocvik. Chodili jsme do gymnázia, měli jsme pana profesora Šaura. Takže mi to cvičení v Sokole nescházelo.

Ale ještě abych dodala - já jsem měla dva strejdy - jednoho z tátovy strany, to byl Jaroslav Rus, bývalý učitel a Antonín Linda, strýc z mamčině strany. Oba byli v sokolském výboru.

7) Jaroslav Rus, autor publikace 70 let slánského Sokola?

Ano psal i kroniky. Já jsem k němu takhle chodila, když byl nějaký svátek a já jsem se tenkrát před ním zmínila, že teda nechodím cvičit a že mi to už schází, když jsem vyšla ze školy a už neměla tělocvik. On mi povídá: „Děvenko, heled', děláš to pro sebe to cvičení, tak klidně chod', nemusíš se nějak zapojovat, ale cvičit chod'. To děláš pro sebe.“ Tak jsem potom zase začala. Antonín Linda ten dělal pokladníka v Sokole, toho vyřadili taky...

8) Jak to s Vámi bylo dál?

Roku 1955 mě pak poslali na cvičitelský kurz do Dobřichovic. Tady mám fotky...Potom co jsem udělala ten kurz, tak jsem se zapojila do žen. To jsme už nacvičovali okresní Spartakiádu 1956. V roce 1959 to už jsem vedla dorostenky, cvičily s obručema a ženy cvičily s kuželema. Jednu skupinku jsem vedla a nacvičovala s nimi. Taky nacvičovala Věra Muhlfeitová, která pak taky vedla ženy. V roce 1975 jsem už to vzala za Věru Muhlfeitovou, ten nácvik, která už taky nemohla, byla nemocná. Frízková s náma ještě nacvičovala, když jí bylo 75 let asi v roce 1975 na Smetanovu hudbu - Z českých luhů a hájů. A ona říkala: „to je moje poslední Spartakiáda.“

Bylo to moc hezký cvičení. Bylo nás hodně a chtěli to snížit, tak se dělaly takový vyřazovací zkoušky. Já jsem tenkrát za ní šla a říkam: podívej se, jsou tady mladší a na ten stadion je to tam veliký námaha a přeci jenom už máš roky, měla bys to dobrovolně

vzdát. Ne, to je moje poslední Spartakiáda. Tak tam byla a ještě se chovala celkem dobře, že to zvládala v tom věku.

9) To byla ta, co vám řekla, že ji musíte říkat soudružko, že už nejste sestry.

Ano. Ona pak už nedělala jako vedoucí, ale cvičila jako normální žena.

10) Ještě se zeptám k těm začátkům, když jste tedy byla malá, pamatujete si nějak, jak to vnímali rodiče? Taky byli Sokolové, taky chodili cvičit?

No tak, já jsem měla jenom maminku, protože naši se rozvedli, to mně byly asi dva nebo tři roky. Když mi bylo asi pět, tak jsem začala chodit do Sokola. Mám takovou vzpomínku. Já mám sestřenicí Jarku Ajšmanovou. Sokolové pořádali tábor v Srbči. Ona už chodila asi do druhé třídy, a já jsem ještě nechodila do školy. Rodiče za ní jeli, měli auto, tak nás vzali s maminkou s sebou a já nevím, jestli už mi nějaký ošacení vzala maminka. To si pamatuju, že zkrátka se tam Jarce nelíbilo a říkala, já chci domu, já už tady nebudu. A měla tam být ještě týden. A tak mi navrhli, jestli bych tam byla za ni. Já jsem řekla, že jo, že se mi tam líbí. Tak mě tam nechali, Jarka jela domů a já si myslím, že se s tím snad i počítalo, že tam zůstanu. Chodila jsem s nima teda na ty výlety do lesa. Vždycky jsem se bála, protože jsem chodila jako poslední, že je nedohoním, že mě tam nechají v tom lese. Byl tam pan učitel Včelák z hudební školy, jinak i vedoucí tábora. On chtěl, abych pořádně jedla, protože jsem nejedla polívky a odmítala je. Řekl mi, když to sníš tu polívku, tak tě vezmu na koně. A půjdeme do školy a půjdeš na koně. Tak jsem se snažila vždycky, abych tu polívku snědla a on mi pak nosil, tak že si mi dal na ramena za krk.

11) Podle mých informací byl ten tábor v Srbči, pak byl na Mšeci a v roce 1947 byl v Lokti, takže se dokonce jezdilo do Lokte.

Ano, v Lokti byl. Tam jsem byla taky. Tam jsme měli noční hlídky, hlídali jsme tábor hodinu nebo dvě.

12) Nevíte, proč se místo tábora změnilo?

Ten tábor vypadal jako opravdu tábor, jako kdyby to opustili Němci. V Srbči to bylo ve škole. Kde na Mšeci to nevím. Jestli v Sokolovně nebo kde...

13) Vy jste byla hodně malá, ale pamatujete si, jak to bylo se Sokolem za války?

On vlastně Sokol byl zakázaný. Od roku 1941 nebo 1942 a pak vlastně se nesmělo ani cvičit.

14) Nepamatujete si?

Jak to bylo nevím, zkrátka jsme přestali cvičit, ale jak už já nevím. Víím, od manžela Jarky Ajšmanový, byl taky Sokol, že když tenkrát Němci měli v tom roce 1942 zabrat sokolský majetek, tak stěhovali piáno přes zed' k Čížkovům, aby ho taky nesebrali. Při hudbě jsme cvičili na sále.

15) Bavili jste se doma s maminkou o politice?

Před válkou nebyla nezaměstnaná, pak po válce maminka šla doma takový zástěry. Paní Vaňková s tím obchodovala, dávala jí to nastříhaný a lidi to doma šili a zas jí to vrátili. Ona jim za to zaplatila. Po válce začala chodit do drůbežárny, tak jsme měli další takový problém. To byl mamčin bratr, sedlák v Žižicích – v roce 1956. Měl dva kočí a jejich manželky jim chodily dělat na pole a oba dva šli po válce do pohraničí. Nebyla za ně náhrada. Maminka měla ještě svobodného bratra, který u nás bydlel. Pracovat strejčkovi na pole chodila paní řidičí Buzická a moje maminka tam jezdila. Takže měla starosti s tímhle a se Sokolem ani s politikou ne.

16) A jak pan Jarka Rus, mluvil o Sokole?

Zklamání nedával najevo...

Příloha č. 2

Rozhovor s pamětníkem Mgr. Hana Hortová

1) V kolika letech jste začala cvičit v Sokole?

No tak cvičit. Maminka si mě musela přinést s sebou a položit mě na žíněnku v sokolovně, protože byla náčelnicí v Úvalech. Můj táta byl zaměstnaný na ředitelství státních drah a ty byly u Bulhara v Praze, a protože to bylo blízko, bydleli jsme v Úvalech. Ale oba moji rodiče pocházeli ze Zlonic.

2) Ke cvičení Vás tedy přivedla maminka?

Ano samozřejmě.

3) Cvičit ve slánském Sokole jste začala kdy?

Když jsme se sem přestěhovali. To znamená, že přes všechny ty peripetie, Úvaly, pak byla válka, to znamená, že Sokol nebyl. V 46 roce jsme se stěhovali sem do Slaného.

4) Jaký byl důvod stěhování?

Protože se ve Slaném uvolnil baráček, na Skalkách, v kterém bydleli původně moji prarodiče. Nebyl to tedy jejich dům, ale moji tety, která bydlela v Praze a o dům neměla zájem. Stěhovali jsme se tedy do Slaného.

5) Vy jste se účastnila XI. všesokolského sletu?

No já už jsem se zúčastnila toho sletu v roce 1938.

6) Vážně? Kolik Vám bylo?

Byla jsem žákyně, ale ještě mi nebylo 6 let. Účastnila jsem se tehdy jako žákyně Sokola Michle.

7) Jaké máte tedy na tento slet vzpomínky?

To byly děsný davy dětí, to si myslím nikdo z vás nedovede představit, jaký davy, dobrovolně a rády chodily cvičit. A jak to bylo samozřejmý, že se cvičí.

8) Zpět k XI. sletu, jak na ten vzpomínáte, byla jste již starší.

Byla to ta nejbouřlivější doba upřímně řečeno. Tehdy když se šlo průvodem, tak když stál na tribuně Gottwald, tak se řvalo, ať žije prezident Beneš.

9) To jste také řvala?

No samo sebou, všichni, včetně těch našich vedoucích. Dyť oni zase tak úplně nevinní nebyli, když je potom vyhodili, by se dalo říct (smích).

10) Tehdy Vám bylo 16 let, že? To už jste si leccos uvědomovala, nebála jste se?

Ne, Vůbec ne. My jsme toho hulákali víc, já už si nepamatuju přesně, co to bylo, ale prostě dávali jsme jim najevo, co si myslíme. Taky to podle toho dopadlo. Zřídily se totiž Akční výbory a tady Akční výbor nezaváhal. Se starým panem Frískem, teda ty to vzali pod krkem. Ten pan Frísek byl předseda okresního akčního výboru, v té době byl totiž ve Slaném ještě okres. Pod jeho vedením zbavil tento výbor členství všechny ty vedoucí, kteří tehdy byli ve vedení a to včetně mé maminky. Pro mě ale bylo samozřejmý, že jsem i po tom všem, chodila do sokolovny dál.

11) Ani na chvíli jste nezaváhala? Nepřemýšlela jste, že přestanete chodit?

Ne. Proč? Ti lidi, kteří tam se mnou chodili a byli ochotní chodit cvičit, tak chodili do Sokola. Sokolovna se mohla jmenovat jakkoliv, v tom nebyl problém. Tělovýchovná jednota se mohla jmenovat jakkoliv, to byla putna. Vždyť já jsem v roce 1950 maturovala a šla studovat ten tělák, tak jsem musela cvičit. Zajímavý je, že moje maminka za celou svojí sokolskou éru, kdy se to vlastně dělalo zadarmo, tak moje maminka mě tam hnala. Říkala: „Cvičit se musí“ a v životě, neměla nic proti tomu, že jsem nacvičovala na Spartakiádu. Vždy říkala, že ty děti by úplně zanikly, kdyby s nima nikdo necvičil.

12) Nevyčítali Vám to někdy?

No v roce 1989. To bylo nejtvrdší, co jsme si s Jirkou Rumlem vyslechli od místního výboru Sokola. To byli ti starí sokolové, kteří byli vyhozeni a zatvrdili se. My jsme pro ně byli nepřátelé, protože jsme cvičili děti dál. A přesvědčit je o tom, že kdyby se ti děti válely tolik let a nedělaly vůbec nic, kdyby je tam nikdo nechodil cvičit a nehejbal s nima, tak by to nešlo. Oni na to přišli, přišli na to, že jsme měli svým způsobem pravdu, ale nikdy to úplně nepřiznali.

13) Zpět ještě k XI. všesokolskému sletu, byli jste tam delší dobu v Praze?

Jo, my jsme bydleli ve školách. A samozřejmě jsme nacvičovali. A ten systém byl naprosto stejnej, na to navázaly Spartakiády. Ale u nás se prakticky zachoval ten duch toho sokolství a to i přes ty všechny Spartakiády. Když jsem si dělala I. cvičitelskou třídu v Nymburce, tak jsme šly z Nymburka z hospody na svou ubytovnu a to kolem Tyrše, tak jsme mu zazpívali Lví silou vzletem sokolím, bylo to za komančů, nikdo se nedivil, všichni zpívali, protože ty lidi u toho sokolství stejně zůstali.

14) To obdivuji, kdokoliv Vás mohl nahlásit.

A nenahlásil, i když jsme řvali dobře. Tělocvikáři vždycky měli dobrý hlasy.

15) Kdysi se také cvičovalo venku, cvičili jste také někdy venku?

V té době už ne. Secvičné se tam sice dělaly, ale ten prostor byl malej a těch cvičenců bylo už víc.

16) Jezdili jste někam na tábory či soustředění?

Já jsem nejezdila, ale vím, že jezdili do Lokte.

17) Netušíte proč zrovna Loket? Je to poměrně daleko.

Do Lokte jezdili i Pražáci. Od mojí sestřenice například vím, že tam Sokol Michle taky jezdil. Čili tam musela být nějaká vazba.

18) Jak to vypadalo ve Slaném dál po oficiálním zrušení Sokola?

My jsme cvičili dál a já jsem byla v té době dokonce členkou Sokola Tuřany, protože tady to byl už Spartak a venkovské jednoty byly ještě Sokol. Já jsem se přes Sokol vlastně vdala. Seznámila jsem se se svým mužem, on zjistil, že mě má evidovanou v tuřanském Sokole a nevěděl kdo to je.

19) V roce 1968 došlo k celorepublikové snaze obnovit Sokol. Jak to bylo ve Slaném?

Ve Slaném to bylo velice nepatrný a nenápadný a zhaslo to. Ve Slaném všechno moc dlouho trvá. Zkrátka se cvičilo dál. Tady byl rezolutní jen ten Frísek, kterej to

vyčistil. Ale jinak ve Slaném všechno moc trvá. Já nemám ten pocit, že by k něčemu došlo. Zkrátka se cvičilo dál.

20) V Sokole cvičila také paní Frísková, to byla manželka zmíněného pana Fríska, který předsedal Akčnímu výboru?

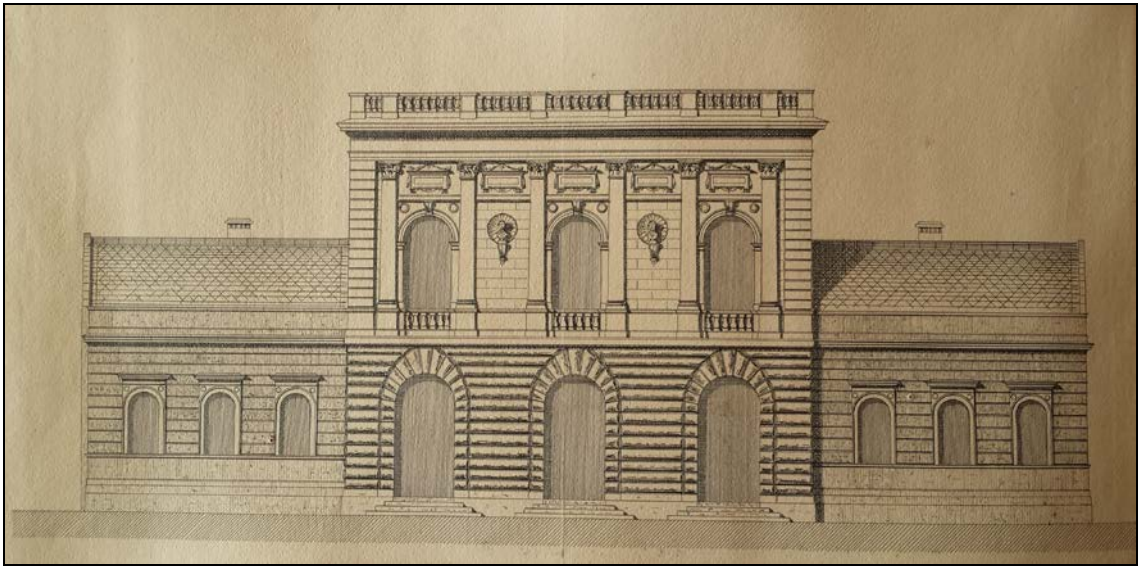
To byla manželka ano. Ta měla lví podíl na vyčištění Sokola ve Slaném. Neměla tedy vůbec sluch, ale nikdo ji samozřejmě nemohl vyhodit.

21) Zapojila jste se do znovu obnovení Sokola ve Slaném?

No tak my jsme byli dost bičovaný. Uraženost byla veliká, přitom moji mámu také vyhodili ze Sokola. Ti sokolové, kteří po zániku Sokola přestali cvičit, nám to nezapomenuli. Ale já nemohla jinak, máma mně řekla, musíš jít ty děti cvičit, někdo to dělat musí. Máma se proti mně nepostavila a byla na všech spartakiádách, protože to chtěla zažít, zažít zase to mohutný vystoupení tu krásu toho jednotného pohybu.

Příloha č. 3

Obr. 1 Nerealizovaný návrh od Rudolfa Štecha – 1890

Obr. 2 Sokolovna – 1908

Obr. 3. Sokolovna – 1926

Obr. 4 Sokolovna – 1935

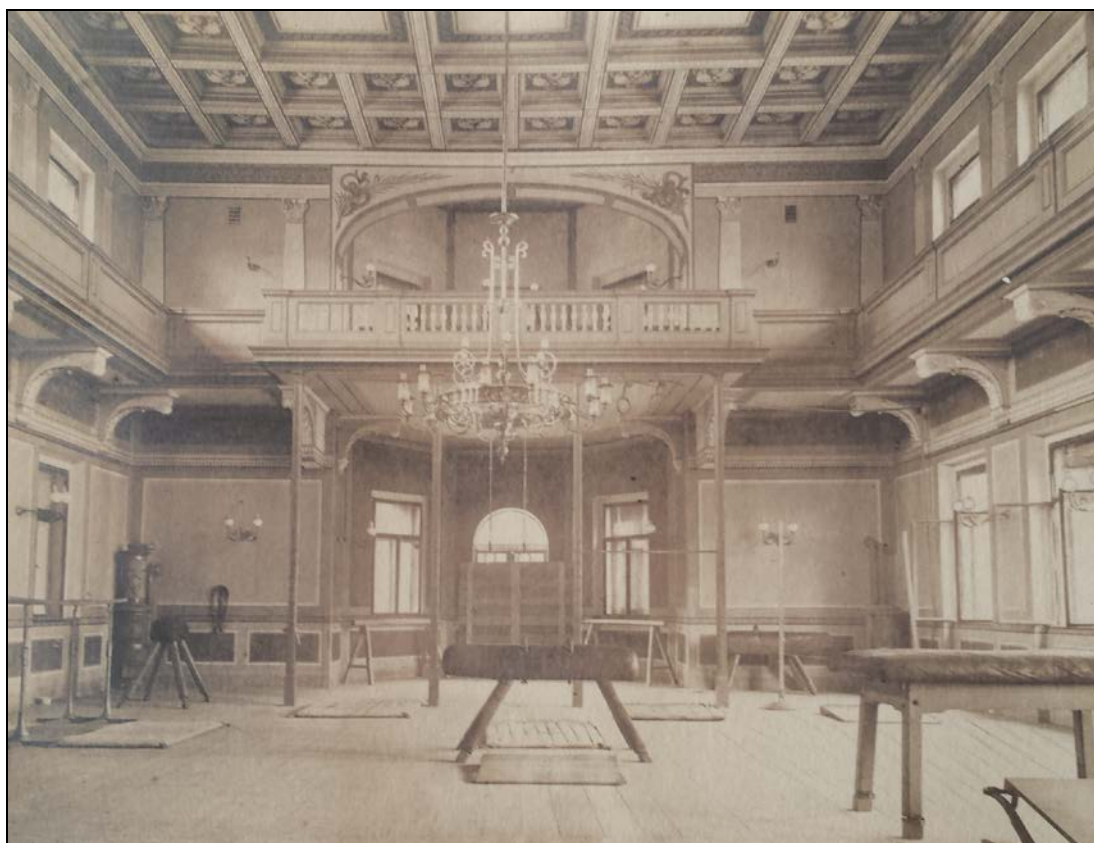
Obr. 5 Sokolovna – 1940

Obr. 6 Sokolovna v současnosti

Obr. 7 Vnitřek sokolovny – 1908

Obr. 9 Úprava hřiště za sokolovnou – 1922

Obr. 8 Sokolovna z pohledu od restaurace Na Střelnici – 1924

Obr. 10 Sokolská beseda – 1940

Obr. 11 Oprava zdi k Čížkům směrem od sokolovny – 1946

Obr. 12 Kroje slánských sokolů – 1888 (sourozenci Skočdopolovi)

Obr. 13 Cvičenci slánského Sokola - 1911

Obr. 14 Trubačský soubor v roce – 1912

Obr. 15 Družstvo slánského Sokola – 1912

Obr. 16 Oslava vzniku ČSR, v čele slánští Sokolové – 29. 10. 1918

Obr. 17 Okrskové cvičení ve Slaném – 1920 (dnešní Nosačického ulice)

Obr. 18 Čestná stráž Sokolů při návštěvě T.G.M. – 1921

Obr. 19 Slet sokolské župy Sladkovského na slánském náměstí – 1925

Obr. 20 Ženy a dorostenky slánského Sokola – 1929

Obr. 21 Mužské družstvo odbíjené – 1932

Obr. 22 Ženské družstvo odbíjené – 1933

Obr. 23 Výbor slánského Sokola – 1935

Obr. 24 Pohřeb br. Václava Beránka – 1937

Obr. 25 Jarka Rus – zřejmě rok 1938

Obr. 26 Pochvalné uznání – 1945

Obr. 27 Diplom ze závodů v Lounech – 1947

*Obr. 28 Členka slánského Sokola Hana Frolíková na všesokolském sletu
v Praze – 1948*

Obr. 29 Marie Mösnerová v průvodu všesokolského sletu v Praze – 1948

Obr. 30 Slánské sokolky Eva Ležáková, Františka Pražáková, Eliška Forejtová na všesokolském sletu v Praze – 1948

Obr. 31 Slánský sokolský slet na hřišti fotbalového SK – 1948

*Obr. 32 Slánské dorostenky s vedoucími F. Pražákovou a E. Forejtovou v průvodu
všesokolského sletu v Praze – 1948*

Obr. 33 Pohlednice k všesokolskému sletu v Praze – 1948

Obr. 34 Prohlášení – 1952

